

İnan Çetin

İçimizdeki Şato

ÖYKÜ

İÇİMİZDEKİ ŞATO

İnan Çetin 1966 yılında doğdu. İlk ve ortaokulu Tunceli’de, liseyi İstanbul’da okudu. AÜ İktisat Fakültesi’nde Kamu Yönetimi okurken kütüphanecilik, kitapçılık, yayıncılık işleriyle uğraşmaya başladı. Kütüphanecilik ve kitapçılık yaptığı dönemde tarih, felsefe, teoloji, sanat tarihi ve resim alanlarında özel dersler aldı. Çeşitli dergilerde inceleme ve eleştiri yazıları da kaleme alan yazarın *Doğu Öyküleri* başlıklı bir öykü seçkisi ve *Mevlana Kimdi?* adlı bir de çocuk kitabı var.

Roman: *İblisname – Bir Hayalin Gerçek Tarihi* (2007), *Uzun Bir Ömür İçin Uzun Bir Elbise* (2013).

Öykü: *Bin Yapraklı Lotus* (2003), *İçimizdeki Şato* (2005).

*İnan Çetin'in
YKY'deki kitapları:*

Uzun Bir Ömür İçin Uzun Bir Elbise (2013)
İçimizdeki Şato (2014)

İNAN ÇETİN

İçimizdeki Şato

Öykü

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 4052
Edebiyat - 1148

İçimizdeki Şato / İnan Çetin

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzeltili: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Başkent O.S.B. 22. Cad. No: 6 Malıköy / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 26886

1. baskı: İstanbul, Şubat 2014
ISBN 978-975-08-2715-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2013
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

İçimizdeki Şato • 7

Avlu • 55

Konak • 123

Mihrisina • 129

İçimizdeki Şato

Bu öykü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi hocalarından H. T.'ye adanmıştır. Meraklı okurlar, üniversiteden bu değerli hocanın kim olduğunu öğrenebilirler. Yanılmıyorsam, önemli bir günün arifesindeydik. H. T. erken çıkacağını, biraz dolaşıp sonra da birlikte akşam yemeği yiyebileceğimizi söyledi. Üniversiteden çıkıp deniz kıyısına indiğimizde H., "Önceki gün, Esmeye bana geldi" dedi. "Üstünde, dudaklarının renginde bir elbise. Gözleri ateşten. Pervane kolları saçlarıyla birlikte savrulunca, inan bana..."

Güldü. Sonra elindeki *İçimizdeki Şato* kitabının hikâyesini özetledi. Belki nedensizdi anlattıkları, ama hikâyeyle gerçeklik arasında, gerçeklikle hikâye arasında kesintisiz bir diyalektik süreç süregider. Biri diğerinin varlığına delalet eder ki biri yoksa diğeri de anlamsızlaşır.

H. T. yol yordam bilir. Her çeşit insanla düşüp kalkmış, devlet başkanlarına kadeh kaldırmış, komünistlerle bir ekmeği sekize bölüşürken bedeninin ahşap bir merdiven gibi gıcırdadığını duymuş (duyumsamış), gemiler iskeleye yanaşırken hayaller kurmuş ince hastalığın pençesinde, Heybeli'de. Ama H. T.'yi dinlerken, onun karşısında büyülenmiş olarak kala-

kalmamın nedeni bunlar değil de, anlaşılması çok daha güç bir şeydi. Sözleri alıp beni başka yerlere götürüyordu.

Esm'e'ye gelince, yirmi beş otuz yaşlarında. Kedi gibi, cana yakın, komik, kıvrak, atak. Hem çok genç, hem çok yaşlı. Evlenip boşanmış, çocuğu yok. Babası ve annesi iki ay arayla art arda ölünce, onların hayatını yazmaya adanmış kendini.

H.'yle bir balık lokantasına oturduğumuzda yaz gecelerinin sarhoş edici İstanbul'u şaşırtıcı pozlara bürünmüştü: Suyun altında ters dönmüş ışıklar, arabalar, tarihi binalar, kuleler, reklam panoları, daha da altta gecenin gizlenmiş karanlığı.

"İnsanlar ve nesnelere için oynamaktan daha güzel şey yok" dedi H., yansımaları kastederek. "Şöyle kendini bırakmak, bir çırpıda altüst olmak ya da silkinip kabuğundan çıkmak. Keyif verici ve rahatlatıcı. Esm'e'yle görüşüyor musunuz?"

"Hayır."

"Bana hep senden söz ediyor."

"Ne diye?"

Başını dimdik kaldırmış gülüyordu. "Onu ne zamandan beri tanıdığını bilmiyorum. Çok oldu mu?"

"Oldu."

H., söz oyunlarından hoşlanırdı. Esm'e'yi anlatırken ne kadar ciddi olduğunu kestiremediğim için yersiz bir alınganlık göstermiştim.

"Şaka etmiyorum" dedi.

İrkiltici sözcükler biter bitmez gülümsemeli insan; ancak ben iç çektim. Büyüklüklerinden korktum sözlerin.

* * *

Esm'e kimdi? Sıradan, sessiz, kendi halinde bir siyaset uzmanı. Kulağa pek inandırıcı gelmeyebilir bu tanım, ama öyle. Bir tür münzevi gibi yaşıyordu son zamanlarda, kırk yılda bir

sinemaya ya da herhangi bir konsere gidiyor ama zamanının büyük bir bölümünde yalnız. İçten içe azımsanmayacak bir acı çekiyor olabilir mi?

Öğreneceğiz. Esmen'in evine gitmeye karar verdiğim bir kış akşamında bunu öğrenebilmek için kendimce çeşitli yöntemler kurmuştum. Işıltılı sözlerle ruhuna çomak sokmak gibi. Biraz çaba harcarsam duygularını harekete geçirebileceğimi ve genizden gelen o nostaljik tınıyı yakaladığımdaysa her şeyi kolayca çözebileceğimi umuyordum.

Neden mi? Onu da anlatayım:

Yine bir kış günü. Değişken, biri ötekini yalanlayan saatler art arda akıp gidiyordu. Bir sıcak, bir soğuk. Saatler değil de mevsimler değişiyordu adeta. Hani neredeyse olağandışı; ama bu durumu belki siz açıklamak istersiniz, ben asıl konuya döneyim.

Bellekler kentidir İstanbul. Her adımda tarihin ağırlığını duymanız için aklınızı yoklamanız yeter. Pek çoğunuza bir şey kazandırmaz tarih (belki), ama zamanın çabuk geçmesini sağlar. Yürürken hafiflersiniz, bir mahalleden bir mahalleye değil, bir çağdan bir çağa geçmek gibi. Sesler dostçadır üstelik, eski gaddarlıklarını yitirmiş zavallı birer elveda. Esmen bunun neresinde şimdi? Tarih gibi iffetli elbisesini mi örtünmüş; doğallığını gizleyerek erkeğinin iştahını kabartan o zarif beden.

Tarihle Esmen'yi karşılaştırmam boşa değil. Eski ahşap binaların arasında yürüdüğümden olsa gerek. Onların yok oluşlarını göremeyeceğim ânı doldurmak ve Esmen'in öyküsünü canlı tutmak.

Ansızın sokaklar tarihin tortusuyla kaplanmıştı. Dev binaların, trafiğin ve değişken saatlerin hayhuyundan kurtulmanın yolunu bulmuştum; yolun sonuna geldiğimde artık kaçış yoktu. Esmen, hayalin karışıklığından söz ederken asla 'gerçek' sözcüğünü ağzına almazdı: İşte bu yüzden kapandığı eve gelip de orada olduğuma inanasım gelmiyordu.

Esmem beni içtenlikle karşıladı. Beni beklemediğini ama geldiğime çok sevdiğini söylerken sesi çatallaşmıştı. Sonra kıkırdamıştı. Gözlerim yüksek tavanlı, küf kokulu, büyük evin duvarlarında geziniyordu. Gerçekdışılığı hâlâ hissediyordum ve böylece vicdanım rahat bir soluk alıyordu; fakat zihnimin bir yerinde bir pencere açılmıştı.

Böyle duyguların yaşanabileceğine inanabilecek misiniz? Şunu söylemeliyim ki, bunlar benim yaşadıklarım, sizin değil. Bu sözlerim sizi kızdırabilir, öfkeden kitabı kapayıp okumaktan vazgeçebilirsiniz, ama sizi yeniden okumaya yöneltmek için içimde dehşet bir arzu duyuyorum, bir zorunlulukmuş gibi yükselen bir arzu. Şimdi, gözünüzün önüne yirmi beş yaşında, zayıf, sıradan giysiler içinde bir adam getirin. Bu adam, anlattığım günden aşağı yukarı bir yıl önce tuhaf bir düşünceye kapılmış. Neden olmasın. Pekâlâ siz de kapılabilirsiniz böyle düşüncelere.

Kimdir bu adam? Ne ister? Bunun bir işaret, zeki okurlar için bir işaret olduğunu seziyorum. Sözü uzatmamın nedeni, bu adamın ben olduğunu kolayca söyleyememem. Çünkü o kadar değiştim ki yaşadıklarımı nasıl, hangi ben'le anlatacağımı bilemiyorum.

Yüzü kasılmış bir el gibiydi, Zeki'nin. Esmem'nin babası. Gecenin dinginliğinde sevdiği bir şarkıyı dinlemek, geçmişe aralanmış kapıdan kendi gençliğini anımsamak ve kızını yanı başına oturtup başını okşamak kasılmış yüzüne hava aldırıyordu. Bizde böylesi duygular oluşmamıştı henüz. Uzun zamandır yaşlı adamın zihninde dönüp duran bir şeylerin olduğunu seziyorduksak da birbirini izleyen anıları kapsayan belleği ona yeter, diye düşünüyorduk. Ama o, ne kadar yinelerse yinelesin, anlattıklarıyla hep şaşırtırdı bizi.

İşte, bu yaşlı adam benim tuhaf bir düşünceye kapılmam için elinden geleni yapmıştı. Esmem sevgiyle bakıyordu

bana –ki tamamlayıcı bir hayal değil bu– ikimizin arasında bir sır olduğunu söylediğinde. Kendini bana beğendirmek için gerçekten de ilk kez olduğu gibiydi Esmey. Kişiliğinde göze çarpan ama açığa çıkarmamaya çalıştığı o sallapatılık, umursamazlık ve tıpkı annesinininkine benzeyen gözlerindeki o uyarıcı güç, sözcüğün gerçek anlamıyla içimdeki ateşi kö-rüklüyordu. Ancak Zeki Bey –bu konuda üstüne yoktu– sağ ayağının serçeparmağını oynatmaya çalışırken gözlerimizin içine bakıyordu: Aylarca yataktan çıkmayıp –çıkamayıp– da mutlu olan birini gördünüz mü? Oysa, yüzü sevinç ve nostaljiyle nakışlanmıştı Zeki Bey’in. Hiç değilse öyle görünüyordu, serçeparmak kıvıldarken. “İnsan aynı şeyi ikinci kez yaşayamaz.”

Neden bilmiyorum, o günlerde bir şeyi hayal edemeyecek kadar yorgun ve isteksizdim; gerçi benim gibiler –büyük olasılıkla– çoğun böyle hissederler: Duyguların en kötüsü. Sonunda her yerime sızdı bu hastalık.

Hissediyordum geleceğini. Kekelemeye başladığım andan itibaren hazırlamalıydım kendimi. Dünyanın sonu değildi ya! Ne var ki söylediğim kadar kolay olmuyor, dilsizliğin o hü-zünlü yokuşundan bırakmak kendini.

Evet, tanısız bir hastalığa yakalanmıştım. Doktorların söylediğine göre geçici bir şey; kendiliğinden iyileşen bir hastalık olur mu? Eve geldiğimizde annem durmadan ağladı; yer yer kırılmış güzelim saçları parmaklarının arasında acı çekerken: “Oğlum, ne olur bir kelime söyle! Konuş ne olur, benim bahtsız yavrum!” Dizlerinin üstüne çöküşü ne de hoştu: Yakarışlarının başkaldırısı.

Sonra, yavaş yavaş o da benim gibi suskunluğa büründü. Değiştiremeyeceği şeyler olduğunu biliyordu kuşkusuz ama bir bilgiyi yenilemek insanı geçmişten korur. Böyle düşündüyse başka ne yapabilirdi ki?

Birkaç gündür konuşamamanın güzelliklerini keşfetmeye çalışıyordum. Olur ya, bir bakmışsınız içim gürültüyle doluyken böyle sessiz kalmamın başka nedenleri vardır; daha derinlerde – Ritsos’un dediği gibi, *insan gövdesinden daha anlaşmaz, daha şaşırtıcı bir şey olabilir mi dünyada?*

Dilsizdim artık. Bunu birkaç kez söyleyeceğim, bana zevk veriyor. Doğrusunu söylemek gerekirse olumsuz bir şeyi sevmek insanı sakinleştiriyor. Sözelimi, çirkinseniz aynayı sevmek gibi. Günlerce aynanın karşısında kendimi izleyip iyice kabuğuma çekilmişken, annem beni rahatsız etmemek için sessizce süzülüyordu odama. Biraz çıkıp insan içine karışmayı ben de istiyordum, fakat bu fikir şaka gibiydi. Memnundum kendimden hem, konuşmaya karşı bir parça dudak büküyordum artık; insanlara borçlu olduğum şu iletişim duygusundan arınmanın yolunu da bulmuştum kendimce.

Böylece günler geçti. Bir kez olsun yüzünü görmemiştim Esmé'nin. Gelmeyeceğini biliyordum ama yine de bana içtenlikle, korkusuz ve yapmacıksız baktığı günü unutamıyordum. Aşk değildi bu, hayır. Ancak her şeyin bir sınırı var, dayanabileceğimi sandığım bu yalnızlık ve dilsizlik bir şeyleri silip yok etmeden hareket edemiyordu. Sık sık tahmin etmeye çalıştığım kimi eşyanın, nesnelere değişim anları beni bir zamandan ötekine taşıyorduydu da, gözlerimi aklımdan aldığım anda hiçbirini yaşamamış duygusuna kapılmak fenaydı.

İstiyordum ki artık bir yanımla hâlâ var olduğum kuşkusunu taşıırken, bir yanımla kentin karmaşası içinde sessizce süzülüp binlerce bakışın altında kendime bir yer edineyim; bu nedenle her sabah gazete bayiiine uğrayıp, tomurcuklanıp filizlenen genç kızların, erkeklerin kontrol edilemez gereksinimlerini ilk sayfalarına taşıyan gazeteleri satın alıyordum. Yaşamla aramda bir bağın kalması gerekti. Bu saçma söz nereden geldi aklıma? Belki kendime bir iş ararken gazetede

tanımadığım onlarca, yüzlerce insanla kurduğum ilişkiden. Öyle ki iş ilanlarını hiçbir satırını atlamadan okuyordum. Bir iş bulursam hayata daha rahat tutunabilirdim. Ben gazetele-ri okurken, annem gelirdi odama, onun da gözlerinde okur-
dum bu düşünceyi; bir iş bulsam da insan içine çıksam! Bu düşünce-
den başka bir şey kalmamıştı zihnimde. Ve bir gün gazetede bir ilana ilişti gözüm. Tam bana göre bir iş. "Biçilmiş kaftan" misali, ilan değil de bir davetti sanki.

Evden çıkmadan anneme bir not yazıp masaya bıraktım. Dil-sizliğimden bu yana ilk kez konuşuyordum onunla, harfle-
rin kaş göz oynatarak konuştuklarını görebilmesi için uzun
uzun uğraşmıştım; dile varmış o sessizlikle bir süre oyalanı-
rdı belki.

İyi şeyler yapınca uzun aralar bir çırpıda kapanıyor. Kuşkusuz, yanılabilirim ama bu beni korkutmuyor, tersine özgürce yayıyorum ayaklarımın dibine; hayata dönme arzu-
sunun kılıf değiştirmesi. İki sözcük yer değiştirircesine: Ko-
nuşamamanın yerini yürümek alıyor.

Bu değişimi öyle iyi anımsıyorum ki, yaşlı adam, "Böyle erken bir saatte geldiğinize şaşırımdı, ama sevindim de" dediğinde, içimde düzenlenmiş, yerli yerine oturtulmuş her şey, sesinin rüzgârına dayanamayıp bozuldu. İş değişmişti. Dil... Hayal kırıklığı, diye düşündüm. İyi ki adam çabuk anladı.

"İçeri buyurun, lütfen!" dedi.

Arkamızdan kapı kapandı, büyük gürültüyle. Koridor uzun, yürü yürü bitmiyor. Buraya gelmekle iyi mi kötü mü yaptığımı bilmezken, koridor boş, duvarlar çıplak... Ayak ses-
lerimiz yankılanıyor, duvara fırlatılan bir top gibi yükseliyor sesler, sonra iniyor, tekrar yükseliyor. 'Nereye gidiyoruz?'

Tünele benzeyen koridorun bitiminde bir merdiven beli-
riyor önümüzde.

“Yukarı çıkın, lütfen” dedi adam. Gözlerini kaldırmış, cansız elleriyle merdiveni göstererek. Basamaklardan taşan ışığa doğru yürüdüm.

“Karşınıza çıkan ilk kapı...”

Konuşamadığım için şaşkın şaşkın çıkıyordum basamakları. Çatırdayan tahtalar, sözcüklere dökülemeyen duygularım... Pekâlâ tadılmış bir özlemin sesi olabilirdi bunlar. Ayaklarımın tak-tuk vuruşlarını duyuyordum, bedenimin her noktası konuşuyordu demek, sessizliğe meydan okuyan.

Cilalandıkça eskimişliğini yitirmekten çok, ortaya çıkaran tahtalara duyduğum hayranlık, kederli bir havayla gururlanan çift kanatlı bir kapıya açılınca, sanki ayak seslerimi bir süre daha taşıdı. Bunun aynı zamanda büyük bir boşluk yarattığının farkında değildim. Kendi ayak seslerimi özlemiş gibi dönüp arkama baktım. Kısmen kendi üzerine düşeni yapmıştı onlar. Demek ki, her şey bitmiş değildi.

Kapıya vurdum. Aslında bunu gelir gelmez arzu etmiştim, terimi silmeden önce. Çok aptalcaydı düşündüklerim, çok komik. Ama yeterince iyi, adeta bir tohum gibi yeşeren basit bir varoluş. Çünkü insanın yaşarken dilsizleşmesi, insan doğasının en gaddar sürprizidir.

Sanmayın ki ben buradan hiç değişmeden çıkacağım, tersine. Bütün bunlar hiç beklemediğim bir anda karşıma çıktığı için çaresizdim, doğru. Ama tuhaflık bunun neresinde? Birdenbire değişecektir, göreceksiniz. Hepimiz bunu bekliyoruz, emin olun. Anlatının bir duygu yitimi olmasını istemiştım, ama gel gör ki karşımdaki o mağrur bakışın ahenkle eğilip sessiz derinliklere sürüklenmesi telaşlandırmadı beni, hiç. Yerinden kıpırdamadığı için doğrulamak olanaksız bu derinliği. Kalkması gerekiyordu; elini uzatıp son sıcaklığını –belki– aktarmasını beklemiştım ve sonra o simsiyah boşluğun silinmesini.

“Hiç vakit kaybetmemişsiniz” dedi.

Ölümün karikatürüydü. Yaşamı usulca yönlendiren o kılmatsız yüz, işlemeli bir tabut içinde merkeze doğru çekilirken konuşuyor, sonra toparlanıp yerine oturuyordu.

“Adınız?”

Ne yapacağımı şaşırılmışım. O an konuşabilseydim, öyle ki, kim konuşuyor demek zorunda kalacak ve kendimle aramda kurduğum o tehlikeli sessizlikten yeniden doğduğuma inanmaktan alıkoyamayacaktım kendimi. Önündeki kâğıda uzandım, kalemlikten bir kalem olarak ne anlama geldiğini bilmediğim adımı yazdım: ‘Haşir.’

Kaba saba bir ad. Bu yüzden mi, bilmiyorum, belki konuşamadığım için, yüzünde bir küçümseme ifadesi belirdi. Kâğıdı aldı, abartılmış bir fısıltıyla adımı okudu. Uzunca bir süre elinde tuttu, orada, avcunun içindeydi adım. Parlak, küçük gözlerinin önünde öyle bir haldeydim ki, o cansız parmaklarının arasında kuşku uyandırmaktan başka bir işe yaramıyormuşum duygusuna kapılmış ve hiç kuşkusuz bu kez de, iniltiyi andıran sesimi duyarcasına heyecanlanmışım.

“Pekâlâ” dedi, kâğıdı masaya bıraktı. Hafif bir gülümseme vardı yüzünde, ama artık daha kuşkucu, donuk bakıyordu.

“Senli benli konuşmayı severim, kusura bakmazsan, sana yalnızca Haşir diyeceğim.” Yüksek arkalı koltuktan kalktı, bir kalem, birkaç boş kâğıt alıp karşıma oturdu.

Gerçek arzuların altında ezilmiş bir masal kahramanına benziyordum; ne yaptığımı, niçin yaptığımı bilmek ve bunu sözle ifade etmek isteği gitgide büyüyordu içimde. Ama ısrarla, bu kadar büyütülecek ne var, deyip duruyordum kendime. Mantıklı olan buydu, kısmen bir şeye, herhangi bir nesneye hükmedişten vazgeçmiş sayıyordum kendimi, böylece tuhaf bir boşluk kendiliğinden kapanıyordu; yeni bir sıçramaya hazırlanan zekâ kendini bütünüyle iç dünyasının oluşturduğu

şeye egemen kılmaya adıyor, hatta daha önce başaramadığı kendini sevmeyi vaat ediyor, fakat içinde bir an doğup sonra büsbütün hazırlıksız, tehlikelerini kavramaksız, ırkına karşı gelişen güdülerle altüst oluyordu.

Dişarıdan bakılınca kendi içime gömüldüğüm söylene- mezdi. Oldukça rahat; karşımdakinin sıradan bir hareketini bile dikkatle izlerken, zamanı döven bu kısa sessizlik azıcık da olsa zihnimi dinlendiriyordu.

“İşaret dilini bilmiyorum, bu yüzden ben konuşarak, sen yazarak...”

“İşaret dilini ben de bilmiyorum” diye yazdım.

Onunla aramda yılların değıştirdiğı, saydamlığını yitiren seçenekler vardı. Belki de kendi isteğimle kendim için hazırladığım bu dilsizlik ve yalnızlık hapishanesine girseydim bu denli korkmaz, üzülmezdim. Ya da mutluluğumu bir yana bırakıp, insanlar hakkında bir değer yargısında bulunmadan, sözcükler ve görüntüler kafamın içinde çoğalırken, büyük bir sessizlik ve ilgisizlikle duygu yitiminin görkemine kapılıp boşlukta fırıl fırıl döner, boğazıma kadar yaşamın içine gömülür başkalarından umudumu keserdim büsbütün. Oysa şimdiki halime bir bahane bulmakta zorlanıyorum; içimdeki sesler rahatlamalı, uykuya dalmalıydı ki, bu zamana kadar da cesaretli olmam gerekiyordu.

Bir iş başvurusunda yumulu bir göz gibi öylece kalmak, üstünkörü taklit edilmiş zavallılıktan başka bir şey değildir. Yavaş ve asla tamamen açıklanamayan yoksunluklar varsılıklarını sürdürürken, benim böyle bir şey yapmaya hakkım yoktu. Kendi hesabıma insanlar aracılığıyla kendimi görünür kılarken, aramızdaki uzaklığın ne kadar olduğu umurunda değildi. Dokunmaktan ve söyleşmekten uzaklaşmak, upuzun bir uğultular anıtına benzeyen ve hiçbir zaman bilemediğim –bilemeyeceğim?– bir şeyi arayacağıma göre, tam bir uzaklık olmayacaktı; kim bilebilir, üstelik bir görev sorumluluğuyla.

Vicdanımı ve içinde bulunduğum durumu hafifletecek sahte bir inançla rahatlamıştım sonunda. Arkama yaslandım.

Büyük bir dikkatle bakıyordu bana, bilmemenin ağırlığıyla. Sözünü etmek istemediklerini anlıyordum, ama öğreneceği bir şey yoktu, öğrenmişti öğreneceğini. Hafifçe kıpırdadı, önce sehpadaki kalem-kâğıda, sonra duvardaki resimlere çevirdi gözlerini. Resimlerdeki kenetlenmiş dudakların kıpırdayıp ya da uzun bir süreden beri korudukları bu suskunluklarını bozduklarını hayal etmesi olasıydı; sonuçta onlar kadar olmasa da karşısında yeterince canlı olmayan bir suskun oturuyordu.

“Bu zamanda iş bulmanın ne kadar zor olduğunu biliyorum” dedi. “Uzun zaman önce de buna benzer ya da tıpkısı sözler çokça söylenmiştir, doğal olarak önemli oluşunu vurgulamak için başka biçimde söylemek daha doğru olurdu, ama doğru düşünüp doğru duyumsamak iyidir. Ne dersin, yapabilecek misin?”

Yazmaya başladım. Şu var ki, yanıtımı merakla beklemek yerine kalkıp sarsak adımlarla yürümeye başladı odada. Sonra döndü.

“Bitirdin mi?” diye sordu. Kâğıdı sımsıkı kavrayıp gözlerine yaklaştırdı. “Gözlerim iyi görmüyor.”

Kısa bir duraksamadan sonra devam etti: “Bunu duyduğuma sevindim. Ancak zor bir iş. Daha önce buna benzer bir iş yaptın mı?”

Beni heyecanlandıran sorduğu sorular değildi, kalemden dökülen mürekkebin ağzımdan çıkan sözcüklerin canlılığını taşıması, uçan görünmez nesnelere gibi dilsizliğin kavrayışından kurtulmuşçasma akıp gitmesiydi. Bu törensel uçuşların, o küçük gözlerin ışığına ulaşması için bir süre dinlenmesi gerekiyordu; zayıf el uzanınca, parmaklara dokunuyordu harfler, içimden yeniden doğmuş, o cansız parmaklarla biçimlenmiş.

Daha önce yaptığım işlerden uzun uzun söz edemezdim. Henüz tam alışmadığım dilsizlik felaketi engelliyordu beni, bir teselli olarak önüme sürülmüş boş kâğıtlara boş boş baktım. Dilsizlik belasına yapacak bir şey yok mu? "Birkaç yıl önce," diye yazdım, "buna benzer bir işte..." Ancak çalıştığım yer neresi? Kimin yanında, hangi görevde, ne kadar zaman? Tümüyle gri, sönük, karanlıktı belleğim. Kıvrılıp içime girmiş, acınacak, tuhaf, doygun, simsiyah bir nokta.

"İyi bir iş çıkaracağımıza inanmalıyız önce. Bu söz erkek ağzıyla söylendiğinde oldukça etkilidir, sanki Allah tarafından kutsanmış, armağan edilmiştir ona. Aramızdaki küçük bir fark bile çok büyüktür, Haşır. Örneğin, odada dolaşırken arkası dönük konuşur erkekler, sonra ansızın dönüverirler, kendiliğinden zorlanır bakışları. Bu davranışları belki de çok eski geleneklere dayanıyordur, bilemiyorum."

Kafam karışmıştı. Şimdi durup dururken elimden kâğıdı kalemi alıp bir şarkı mırıldansaydı ancak bu kadar şaşırırdım.

"Şimdi, sana anlatacaklarım var. Kurallardan, işin ayrıntılarından söz edeceğim. Kâğıdı sehpaye bırak, lütfen! Referanslar her zaman aldatıcıdır, hiçbir şey yazmana gerek yok."

Bu buyurgan ses ondan değil de çok daha iriyarı bir kadından çıkıyordu sanki. Oysa o, küçücük bedenini sürükleye sürükleye dolaşıyordu. Solgun elleri yana düşmüş; zayıflamış kirpikleri güçlkle inip kalkıyordu.

"Merak ediyorsundur."

Yavaşça koltuğa otururken göğsünü yoklayan eli kucağına inip dinlenedursun; küçücük gözlerini çevreleyen halkalar, göğsüne düşen incecik bir kâğıdı andıran gerdanı, gert gert gerilmesiyle bir karşıtlık oluştursa da, sessiz çırpınışlarla kıvrılırken hıştırtısını duyuyordum neredeyse; çürük bir yaprak gibi. Ezildi, ezilecek kadar zayıf düşmüş, acınası.

Kelimenin tam anlamıyla sarsılmıştım.

“Beni iyi dinlemeni rica ediyorum, Haşır,” dedi, bir eliyle öteki elinin yeşil kan oluklarını okşuyordu. “Ömrümün son yılları. Neredeyse hiç dışarı çıkamıyorum artık. Rahmetli babamın, rahmetli kocamın bana bıraktıkları burada, şu gördüğün dört duvar arasında sayıklamalarımı dinliyorlar yalnızca. Bir başına, yalnızlıkla kutsanmış bir sürü paçavra!”

Sustu. Bacaklarını aralayıp arkasına yaslandı.

“Her insanın başına gelebilecek bir talihsizlik yaşadım” dedi iç çekerek. “Şeytanı yeryüzüne salan Allah, insanın bu kadar zayıf olduğunu hiç hesaplamadı mı, diye düşünüyorum zaman zaman. Körmüşüm meğer, olanları göremeyecek kadar kör.”

Anlatmakta güçlük çekiyordu. Sık sık durup dinleniyor, donuk gözlerle kucağına bakıyor, sonra bozuntuya vermek için sakın bir ifade takınıp konuşmaya devam ediyordu. Bazen bana öyle geliyordu ki, konuşurken kendini gömüyordu bu kadın. Yorgunluğun, tükenmişliğin her zerresi büyük bir gürültüyle gömütlüğe düşerken, parçalanmışlık göze çarpmıyordu hiç. Öylesine yabancılaşıyordu ki parçalarına, korkuya kapılıyor, belleğimin bir yerine koyma fırsatını bulduğum konuşmalarını nereye oturtacağımı bilemiyordum.

Benim bu şaşkın halimi hissettiğinden de susuyor olabildi. Nasıl olursa olsun, odadaki boşluğa yansıyan bu durumlar, görüntüler, davranışlar odanın ürpertici havasına siniyordu, fena olan buydu.

Bilmiyorum. Ne yapmam gerekiyorsa onu yaptım sanırım. Kâğıda uzanıp aldım. Sonra bir an sanki konuşabilmişim duygusuna kapıldım. Ayrıntılara girmeyeceğim, ama ne söyleyeceğimi bilemedim. Paramparça olmadı dilim, ancak bu çaresizlik, bu acınası durumum prova yapıyor olmalıydı; evet, öyle olmalı, yoksa çoktan ayırt etmeyi öğrendiğim

seslerin bir sese indirgenmesi söz konusu değildi. Yine de herkesin söylediği ya da söyleyebileceği şeyi yazdım kâğıda: "Acınızı anlıyorum."

"Daha bitirmedim" dedi.

Sahne değişmedi. "Daha bitirmedim" diye yineledi. Ayırık bacaklarına, dizlerinde gezinen ellerine baktım. Durmadan sıvazlıyordu dizlerini, onlarca hareket her kıvrımı yoklarcasına bir aşağı bir yukarı dolanıp dururken yeniden konuşmaya hazırlanıyor, sözcükleri bulmaya, sıraya koymaya, belli bir yöntemle etkileyici kılmaya ve eğer varsa sonuca yavaş yavaş ulaşmaya çalışıyordu sanki.

"Fetih."

Beni merdivene kadar getiren adamın adı olmalıydı bu. Kadın ikinci kez bu adı bağırınca adam kapıda belirdi. Ellerini önünde kenetlemiş durdu kapıda. Fıldır fıldır gözlere. Çağrılmaktan rahatsız olmuş gibi. Öfkesiz.

"Bize içecek bir şeyler getirir misin?"

Birkaç dakika sessizlik; çay içmekte karar kılındıktan sonra. Her fırsatta görüşmenin bu kadar uzamasından hoşnut olmadığımı yineleyip duruyordum kendi kendime. Daha somut, anlaşılır, kısa bir konuşma olabilirdi. Sanki tuhaf bir amacı vardı kadının. Kullanamadığı şeyleri gün yüzüne çıkarıyormuşçasına sakımlı davranıyor, bir rüyanın içinden çekilip çıkarılmış gergin sözlerin yabansı kokusuyla zevkle eğleniyordu. İnsan, duygular ve sözcüklerle beslenir; buna katlanabilirdim, ancak benim artık bir dilsiz olduğum düşünülürse...

Sıkıntımın, endişemin büyümesine karşı bir şey gelmiyordu elimden. Çaresiz bekliyordum; zaman zaman sözlerin karşısında secde edip olacıkları beklerken, kimi zamansa gergin bekleyen dilsizliğimi bir hareketin yardımıyla dilden dile dolaşan dev bir hayalin içinde küçültebiliyordum. Yaşlı kadın ise büsbütün kontrolden çıkmıştı, anıdan anıya sızra-

yıp, bir kuyudan konuşurcasına karanlığın örttüğü sözcükleri parlatıyor, sonra takma dişleriyle çiğnediği bu parlak sözcükleri kendine özgü bir pişmanlıkla yutuyordu.

Ne yaptığının farkında değildi. Göz göze geldiğimizde, aklında evirip çevirdiği iş konusuna değinip her şeyi anlatacağını, bütün ayrıntıları sırasıyla, soracağım şeyler varsa onları da yanıtlayacağını söylüyordu; ama tam tersine konuşmasını hızlandırıp kendi dünyasına körlemesine dalıyordu. Yeterince beklemiştim, daha bekleyebilirdim de. Ne de olsa günün öbür saatlerini gecedan ayırmanın en belirgin izlerini taşıyordu bunlar.

Şöyle düşünüyordum: 'Bu sohbet karşılıklı ilişki içinde bulunan insanlar arasında gözle görülür bir aşınmayı onarmaya yarayabilir. İfade edilmemiş, ayrı, incelikli bir ahengin yeni kapılarına gelmişken çıkıp gitmek olmaz.' Bu felsefi boyun eğişin gülünçlüğü, daha önce gözünüzün önüne getirmenizi istediğim adamın sefaletini ortaya koyuyordu açıkça.

"Evli misiniz?" diye sordu.

Kâğıtları çekiştire çekiştire kucağıma aldım. Kâğıtlar da o anda üstüme çöken ağırlıktan kurtaramamıştı beni. Bu soru karşısında ezilmiş, korkuya kapılmıştım. Ama kimi zaman uyarıcı bir güç olan korku, yaratıcısını memnun etmek için ona geçmişin karanlık günlerinin kapısını aralamış. Bir ışık demeti süzülünce içeri, insanla birlikte doğan zamanın kemiriciliğinden de yalanlar yükselir, büyür.

* * *

Bu anlatacağım hikâye dilsizliğimden çok önce yaşanmıştı. Elâ'yı bekliyordum. Beklerken ufuk yerinden oynamış olurdu çoğun. Gündoğumunun ilk saatlerinde, tıpkı rüyanın karanlığın her yerine nüfuz etmesi gibi, Elâ da ıssızlığa nüfuz ederdi. Söylemek istediğim, doğum sancısının dayanılmaz

acıası gibiydi o saatler, mutluluğu müjdeleyen bu kasılmalar zamanın geçişini bir günaha çevirebilirler.

Aşk ahlakdışıdır. İçinde günahın ölçüye gelmez ayrıntılarını barındırır. Keşfedilmemiş günahlar, ahlakı en ince ayrıntısına kadar yeniden kurarken, bu duyguya tanımlanamaz adı yakıştırılır; bilinen, bilinmek istenen budur.

Her şey bizim çevremizde dönüyordu. Sıklıkla görüştüğümüz günler Elâ hep sıra dışı şeylerden söz ediyordu: Zamanın her şeyi öldüreceği gibi aşkı da öldüreceğini, insanların niçin birbirlerini aldattıklarını, beden zamanla kalınlaşan gölgesinin neden bedeni gizlediğini vb. Ben, o sıralarda bunları düşünmezdim. Elâ sessizliğime, bu konuda niçin konuşmaktan kaçındığıma bir anlam veremese de, ilgiliymişim gibi görünmemi sağlardı kendince.

Belki de kadınların kimi üstün yeteneklerinin, sezgilerinin bu kavrayışlarından kaynaklandığını söylemek doğrudur. Çünkü Elâ başını kaldırıp başka yöne bakınca ya da oturduğu yerden garsonu çağırıp birer çay daha söylediğinde benim rahatlayacağımı düşünüp, konuyu başka bir açıdan ele alıp beni de işin içine sokmasını becerirdi.

Uzun bir tartışma olmuştu o gün. Elâ sessizce önüne bakıyordu. Tanışmamızın üstünden neredeyse bir yıl geçmişti, uzun bir süre. Belki bunu düşünüyordu: İlk günlerimizi, birbirimizden gizlediğimiz, sonra tanıdıkça gülüp geçtiğimiz, bazen de tiksindiğimiz yönlerimizin oluşunu. Bunların hiçbiri olmayabilir de. Ama ne olursa olsun bizimle ilgili olduğu su götürmez. Şu bir gerçek ki, eskisi gibi değildik, tıkr tıkr olmasa da rayında yürüyen bir ilişkiydi bizimki. Bu ikimizin de umurunda, ayrı ayrı kafa patlatıyoruz. Gerçi fazla ileri gittiğimiz yok, herkesin her an yaşayabileceği türden kırgınlıklar, küçük. Belki de doğum sancılarının bitiminde yaşanan türden.

İyi de, önünde sonunda fark edilecek bunlar. Ne kadar erken olursa o kadar iyi.

“Her şey geçecek” diyorum Elâ’ya.

Her şey geçecek. Geçti de. Çünkü iki ay sonra Elâ’yla evlendik. Tarihimize izini bırakan bir törenle dünyaevine girdiğimizde beyaz bir bulut görülmüştü üstümüzde. Kimilerine göre bu bir şakaydı, aldatmacaydı; kimilerine göreyse, isteklerimize sadık kalmamızı simgeleyen bir melek gelip geçmişti. Ancak kimsenin görmeyip hayal ettiği bu masalsı bulut, geceleri bize görünmekten çekinmedi hiç. Zamanın kendisinin aşkla dolu olduğunu söyleyenler doğruluğunu kanıtlamışlardı, ama zamanın sonsuzluğunu ve tükenirliğini dile getirenler bu lanetli söylevlerini iyice azdırmışlardı.

Bu evliliğin ne kadar sürdüğünü ve niçin bittiğini öğrenmek istiyorsanız biraz daha sabretmeniz gerekecek. Yaşlı kadına vereceğim ‘hayır’ yanıtının içinde bulunduğumuz çağın bir yansıması olduğunu açıklamak gücünü bulamıyorum kendimde, bu yüzden oldukça kısa ve anlaşılır biçimde anlatacağım.

Aşkın ve evliliğin en yüksek kısmında ağlayan Elâ, hep aynı duyguyla açılan kapının içindeki yalnızlığı çoğaltacağından korkuyordu. Bir türlü kabullenemediği bu yalnızlık onu sokaklara taşıyor, bulduğumuz yerlere, kayıp seslere, ıslak gülüşlere doğru sürüklüyordu. Bunlar sanıldığı kadar yersiz değildi; gözden kaybolsalar da varlıklarını hissettiren, elimizde kalanlardı. Elâ’nın bakışları bedenindeki binlerce hazzı arıyor, her yeri yüzlerce çatallaşmış dille emen bu haz, zamanla bedenindeki her kıvrımı arayışlara sürüklüyordu. Elâ kendini korumaya çalıştığı bu hayaletten kurtulamıyordu bir türlü, tıpkı bir zamanlar sahip olduğu şehvetle soluduğu havayı hayal ediyor, sonra hayal kırıklığına uğruyordu. Keskinleşmişti bu istek, ama doğru dürüst dile gelmiyordu. Söz-

cükler eski gücünü yitirmişti. Ve sanki sessizliğin egemenliği derinlerde; gececil duygularsa tuhaf bir ıslık.

Bu basit, hilesiz, gizli duygular anlamdan uzaklaşmışlardı. Şeytanın çift yönlü aynası girmişti aramıza. Bunu algılayacak keskin kulaklara sahipti beden.

“Bitimsiz bir korku” diyordu Elâ. Artık çok az konuşuyorduk. Önümüze çıkan bir boşluğa kendimizi bırakıp, ruhumuzu titreten bu duygunun gerektiği gibi dışavurmasını bekliyorduk. Gitgide büyüyor, yayılıyordu öfkemiz, talihsizce büyük bir bataklıkta burun buruna gelmemiz, çılgına dönen irademiz ve sessizlik. Can simidi gibi Elâ'ya sarılıyor ama iğneleyici yanıtlar alıyordum.

“Her şeyin bedeli büyük ölçüde yalnızlıktır” diyordum ona. Başını sallıyordu. Fakat bunu yazmak zor, hikâyenin yavaş yavaş rayından çıktığını hissediyorum; oysa yaşarken, şunu söyleyeyim ki, insanı insan yapan büyük acılardır ki, kristaller gibi birbirine kenetlenmiş sözcüklerle acılardan da, yalanlardan da kaçış mümkündür. Mutluluk yalandan mı türemiştir? İnsanın öz yurdu kendi bedeniye, orada yeşerecek ruhun masum olduğunu düşünebilir miyiz? Evliliğimizi bitiren şeytanı nerede arayacağımızı bilmiyorduk. Belki de kendi kendimi kandırmak için yaratılış öyküsündeki günaha dönüyorum. Zihnime bir gölge düşüyor, bir mucize yaratmak için çabalarken her ağız büyük bir umutsuzlukla açılıyor, ama ben hiçbirine aldırmamaya kararlıyım.

* * *

Yaşlı kadının önüne koyuyorum kâğıdı: “Hayır.”

“İyi” dedi. “Seni bekleyen bir karın yok, bu işimizi kolaylaştıracak. Fetih!..”

Elinde bir tepsiyle içeri girdi adam. Kadına bakarken

gözleri büyüdü, onun orada oturmasına, yaşadığına inanmıyormuş gibi.

“Başka bir şey ister misiniz?”

“Hayır” dedi kadın.

Tazelenen belleği başkalarının ölümü üstüne kurulmuştu; öyle olmalı. Sonsuzlukların görünümünü kuşanan yaşlılık kendini geleceğe atıyor, geçmişten koparmak için durmadan konuşuyor, tüketmek gerek.

Yaşlı kadın düşüncelere dalmıştı şimdi, elindeki çay bardağına dalgın dalgın bakıyordu. Tam anlamıyla gizliliğe bürünmüş, gerçeğin anlattıklarını taşıyıp taşıyamayacağını tartışıyordu sanki. Epey sürdü bu durum.

“Sana gerekli her şeyi anlatacağım” dedi sonra. “Ben ölmeden her şeyin ortaya çıkarılmasını istiyorum. Para konusunda kuşkun olmasın.”

Bu sırada, soluklanmanın keskin dönemecini alırken öne doğru eğilir elindeki bardağı sehpayaya bıraktı.

Bir düş değil bu. Aklıma nereden estiyse, artık her şeyin karmaşık olduğunu, buraya geliş amacımın, dilsizliğimin, geçirdiğim o korkunç hastalığın neredeyse yalnızca bana özgü olmadığına inanmaya başlamıştım. Konuşuyorduk, ama yarı bilinçsiz kurmacanın havasında sanki görünmez bir çizgide yürüyerek bildiğimiz şeylerden söz etmeden, paldır küldür, eksikliğini duyduğumuz kalp atışlarımızın ritmini yokluyor, zamanın içinde nereden nereye yol aldığımızı unutuyorduk. Bir bakıma endişelerimizi hafifleten bu yolculuk bizi birbirimize yakınlıyordu, ama tuhaf bir ukalalıkla birbirimizden de uzaklaşıyorduk. Çünkü anlıyorduk ki, bir tablo içindeyiz. Bir anlam yaratmamız kolay değil. Şimdi tutup bu anlamları, bu anlamların arasındaki bağı anlatsam, tuhaf bir yanılısama ortaya çıkacak. Bu da, ‘Bu kadar da değil’ demenize yol açacak. Bu nedenle bunu yapmayacağım; neden

bilmiyorum, ama iyimserliğinizi yitirmek istemediğinizden eminim.

Yine de bu düşünceyle, bu düşünceyi kapsayan boşluktaki öteki düşüncelerle yaşlı kadınla neler yaptığımızı anlatmaktan alamıyorum kendimi. Belki birçoğunuz tahmin etmiştir, beni neyin kıskırttığını. Geçmiş zamandan söz etmiyorum; insanı bir mıknaş gibi çektiği için geçmişe dönüp bakarız, kuşkusuz, elimizde değil. Önemli olan, bu öyküde de başat rol oynayan şey, çeşit çeşit gözler görmemiz; iri iri, renk renk, küçük büyük, kör keskin, zamanlı zamansız görmeyi alışkanlık edinmiş gözler. Bu gözler bize başkasını görmek için bağışlanmış, yaratılmış. Biri arkada, biri önde olsaydı daha hayırlı olurdu, kuşkusuz, ama değerli bir şeyin kusuru, değerli olmasında yatar.

Şimdi şu yaşlı kadının gözlerine bakalım: Görmenin konuksever kollarında iki küçük, elâ göz. Kâğıtlara bakıyor gözler, sözcüklerin içtenliğini, hareketlerini, gereksinimlerini görebilmeleri için öncelikle onların orada olmaları gerekiyor; yaşlı kadın, rengi olan ama tınısını çıkaramadığı bu sözcüklere bakarken, kaçamak bakışlarını üstümden eksik etmiyor. Ne de olsa, onların varlığına inanabilmesi için benim varlığım gerekli. Hemen ardından, zamanın Türkçesi neşeden kırılıyormuş gibi yüzüne vuruyor: Gülüyor, gittikçe şiddetleniyor gülüşü. Geriye, yüzündeki kasılmışlık kalıyor.

Gizli bir hastalık, bulaşıcı; saatine bakıyor ve benim orada beklediğimi anımsıyor.

Ve sonra, sırdaş gözlerle, öteden beri var olan, gelenekle bugüne ulaşmış, kabul edilmiş, sessiz bir oyun oynamak istiyor. Fakat gözler yeterli değil tek başına. Kapkara, uçsuz bucaksız bir dünyada iki yitik ruh bu gözler; dönüşümü sağlayan bu düşünce oluyor ve kadın gözlerini kapayıp açıyor.

“Görüyor musun,” dedi kadın, “seninle konuşmak için bile-
rek zamanı uzatıyorum. Konuşacak kimsem kalmadı artık.
Rüyalar, hayaller, anılar, hepsi sessiz. Söylemekten çekiniyo-
rum ama, sen de konuşmanın bir arınma olduğuna inanır
mısın?”

Sanırım, bir an dilsiz olduğumu unutmıştu. Bıktım artık
kalem-kâğıda uzanmaktan, başımı salladım. İlk kez mi fark
ettim, bilmiyorum, kadının gözleri doldu. Bölük pörçük, an-
laşılmaz, ortasında kesilen, yalınayak yoksul çocuklar gibi
acıyı hissetmekten uzak konuşmalara içerleniyordu anlaşı-
lan. Sonra, gözyaşlarını benden gizlemek için ellerini dizle-
rinin üstüne dayayarak kalktı. Ben hiç yerimden kalkmamış-
tım, bacaklarım uyuşmuştu.

Kadın gidip sağdaki duvara dayandı. Sakinleşmişti ki dö-
nüp yürümeye başladı yine. Çevresinde topladığı ne kadar
anı varsa o kadar uzağa gidebiliyor. Hayır, bu tanım oldukça
zayıf. Şöyle demeli: Kendi payına düştüğü kadar yürüyebili-
yor. Derken, ne kadar dolaştı bilmem; beni uzaktan kışkırtır-
casına: “Kabul ediyor musun?” diye sordu.

Doğal olarak yanıma gelmesi gerekiyordu yanıtlamamı alma-
sı için.

“Neyi?” diye yazdım.

Güldü.

“İşi.”

“Ama... daha...” Elim tutup durdurdu yazmamı.

“Sohbetten memnun olmamış gibisin” dedi kırılgan bir
sesle.

Ne yazacağımı şaşırılmıştım. Baktım, yüzünde yine o ifa-
de, özgüvenli, soluk, esrarengiz, küçümseyen ama acınası.

“İşin tam olarak ne olduğunu anlamadım daha” diye
yazdım.

“Kolay,” dedi gülerek, “bir cümleye bakar.”

Eteğini yayarak koltuğa oturdu. İçinden kıkır kıkır gülü-

yordu sanki. Gözümün içine bakıyordu, konuşmak için benden işaret beklercesine.

“Kusuruma bakma oğlum” dedi. “Fetih!..”

Adamın uğultusu kapının önünde, içeri girdi.

“Birer çay daha getirir misin?”

Bacak bacak üstüne attım, dudaklarımı kemirdim.

“Dinle şimdi” dedi. Nutku tutuldu adeta, sustu.

Onun yerine sanki başkası susuyordu. Bu öyle bir duyguydu ki, görünürde hiçbir değişiklik hissedemiyordum. Sözcükler yüzünden yayılan titreşimlere dönüşüyor, uçuşuyor, renkleniyor, kimi zaman eteklerindeki renklere gizlenip ölü ellerine geçiyor ve derken, nicedir bana konuşuyordu da ben sağırlaşmış, duymuyordum.

Fakat böyleyse, onun yerine başka birini hayal etmiş olmalıyım. Saçmalık. Sıkıntıdan parmaklarımı kütürdetip durdum; benden çıkan en duyulur, somut sesler...

Konuşmanın seyri değişmedi, birbirini izleyen, kovalayan, iç içe geçen, sonra büyüyüp bütünleşemeyen sözler bir nirengi noktası ararcasına oldukları yerde çırpınıp duruyorlardı. Sessizliğin daha iyi olacağını ilk düşüncüm. Onun yerinde olmaktansa suskunluk iyi, fena olan konuşup da konuşamamak. Anlatamamak belki, sonra birden ürktüm, elimi elimin içinde sıkıyordum. Buradan ayrılısam iyi olacak.

“Yine de ama,” dedi, “sanki... nasıl anlatsam bilmem ki.”
İpin ucunu iyice kaçırdı artık.

Vazgeçmeye niyetli değildi. Nakış işlercesine işlediği zamanı sözcüklerin korunağı yapana dek beklemekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. Acı olan beklemek değildi, donmuşluktu; orada, o havasız, köhne odada donmuş bir ağzın açılmasını hayal etmekte. Oturduğum yerde ayağımı halıya vurup, sanki kendi içimdeki kirleri temizler gibi tepinmem

daha da acıydı. Dayanılmaz olan buydu aslında. Neyse ki, kalktım sonunda. Pencereyi işaret ettim. Anladı.

Pencereyi açıp yerime dönünce, tıpkı benim gibi öylece durmuş dilsizliğini dinliyordu. Budalaca bir ifadeyle arkasına yaslanmış, deyim yerindeyse, şimdinin gerisinden bakan küçük gözlerin dağınık ışıkları yayılmıştı kucağına.

“Otur” dedi, başını kaldırarak.

Bu sözden bir rahatlama uçuştı. Oturdum, halıdaki renk renk motiflere bakıyordum. İşte, bu küçük ayrıntılar katlanır kılıyordu orayı, kadını, asık surat yardımcısını, ne olduğunu öğrenemediğim işe alınma umudumu, dilsizliğimi, kadının ikide bir kalkıp sürünerek yürümesini, uzatmayayım, her şeyi.

Belki sorun tamamen ortamın uygun olmamasıyla ilintiliydi. İlk karşılaştığımız an bunu bilemezdim. Karşımda yaşlı bir kadın, soğuk, acısız, ifadesiz oturuyor. Elle tutulmaz, gözle görülmez olanı kavramak zor iştir; o sırada nereye bakacağımı bilemiyorum. Utangaçlığımdan değil, dilsizliğimden kaynaklanıyor bu. Ama zaman geçtikçe aslında böyle olmadığını anlıyorum. Ruhumu bir kurt gibi kemiren dilsizliği anlamak güç değildi. Oysa beni daha derinlerde bekleyen, ele geçiren nedenleri hiç düşünmemiştim. Yoksunluk bu, ifade değişikliği devreye giriyor, farkında mısınız? Önemli değil, ancak benzer bir zamanın ruhunu şimdi yansıtabilme nasıl içinden çıkılmaz bir dertse, ifade değişikliği de dilsizliği anlatmakta o ölçüde yetersiz kalabilir.

* * *

Tren yavaş yavaş durdu. Durunca içindeki hayat da boşaldı ağır ağır. Bir soluk veriş gibi hafiflemek; canlılığını hissetmeye benzer bir duygu. Adamın biri bana aradığım adresin

yönünü gösterdi. Bir yön tarifi, kolay iş. Yardımseverlikle karışık bir aptallık, çünkü gösterdiği yönü çabucak şaşırđım. Sonra, başka birine sordum. O da bilmediğini söyledi. Küçük, önemsiz hislerden arınmış biri.

Epey dolaştım. Bu da hoşuma gitti. Çünkü yazarak da olsa tanımadığım iki-üç kişiyle konuşabilmeyi becermiştim, eski alışkanlığımı yitirmemiştim demek.

Bu arada, sokaklardaki görüntüyü unutmamalıyım. Sesler. Sesler... Hepsi bu.

Kesin ayırıcı özelliklere sahip insan sesleri sayısız yaşamın zevksiz arzularının acıklı taklitlerini atmosfere yayarken, anıların, özelemlerin, ülkülerin, rahatsız ruhların tehlikeli, uçarı öğelerini bastırıp bir çöp yağınına dönüştürmeyi beceriyordu. Aynı kaynaktan beslenen, özü gereği değışken bu sesler 'kanatsız bir kuş' gibi geriye kalan son gücünü kullanarak sakin ve tehlikesiz bir limana ulaşp, fırtınalı denizin ufkuna gözlerini dikip günlerce, gecelerce bekleyebilirler, ama bütün bunlara karşın sözcüklerin hayranlığını kazanan son derece basit ve tehlikeli olandır. Ancak dilsizlik illetinin pençesine düşmüştür o.

Ölümün dili kadar korkunçtu bu düşündüklerim. Bir sokağın başında bir süre bekledim. Seyyar satıcılar sokak boyunca dizilmişlerdi; poğaçā, simit, ayçöreğıyle yaşanan karmaşanın özeti sayılan sesleriyle avaz avaz bağıryorlardı. Aşırı benzerliğin baş gösterdiği böyle zamanlarda yüzler kadar sesleri de ayırt etmek güçleşiyor, hayaletimsi sözcükler kulakları avuçlamak arzusuyla körlemesine öne atılırken, öfkeden patlayan sahte şövalyeler çıkıyor ortaya. Asıl karmaşa buydu. Ben de sokağın başında sesini yükseltmeyen bir dilsizin hüznüyle duruyordum.

Sonra, sokağın sonuna doğru yürüdüm. Bir şey bulmak

umuduyla önüne bakan, Türk filmlerinin zavallı küçük karakterlerine benziyordum. Doğrusu umudunu yitirmemek anlaşılması güç bir geleneğin salgısı değil, tersine bu salgı kendi kendine üreyen doğurganlığın görkemliliğidir. Bu yüzden, bu sokakta bir zamanlar çekilmiş eski bir Türk filmi anımsadım. Hayal meyal gözlerimin önünde yürüyen boynu bükük, yoksul birinin kulağına kimi fısıltıların geldiğini duyunca afalladım. Tuzak ve gizli tehlikelerle dolu bu anımsama, gördüğüm bu korkunç tufanla nasıl baş edebilirdi? Şaşkınlıkla yoluma devam ettim. Süslü püslü giyinmiş genç kızların, kadınlığa adım attıkları her hallerinden belli mutlu kız kurularının kıkır kıkır gülüşleri arasından hızlı adımlarla öteki sokağa geçtim. Sonra ne yapmam gerektiğinin farkına vardım. Önüme çıkan birine daha soracaktım adresi. Sordum ve gerisin geri geldiğim sokağın başına döndüm. Bu umarsızlığımın dilsizliğimden mi, yaşadığım karmaşadan mı kaynaklandığını, yoksa bu kentin herhangi bir yerinde beni bekleyen, tehlikeli zikzaklarda koşup çivilendiğim bu amansız dürtülerden beni kurtaracak bir kahramanın varlığına duyduğum güvenden mi kaynaklandığını kestiremiyordum, çünkü dakikalar geçtikçe hayallerimin sayısı artıyor, dar geçitler, boğazlar, anayollar, yan yollar birbiri ardına çoğalıyor; ben de onların içine girebilmek uğruna korkulu, şaşkın gözlerle yeniden ortaya çıkan gizli karakterimle kılıktan kılığa giriyordum.

Her birinin içinde karşılığını gerçek yaşamda boşuna arayan ihanetle bezenmiş sözcükler vardı; kendi rüzgârına kapılmış, soluk soluğa kümeler halinde, büsbütün tahminler, beklentiler, yarım kalmış sözlerle uçuşuyorlardı. Havayı yarıp geçen bu çılgın hayallerden kurtulmam epey zaman aldı. Kaç sokak ve cadde dolaştığımı, kaç kişiye adres sorduğumu anımsamıyordum artık.

Sonunda doğru yolu bulmuştum. İlahi bir gücün kanatlarına tutunmuş olarak değil elbette. Gerçeğin tam ortasında

durup biraz sonra içeri gireceğim evin beyaz yüzeyine bakıyordum boş boş.

* * *

Gerisini biliyorsunuz. Kim bilir? Belki de bu yaşadıklarım olmasaydı, o eve girip tahtaların gıcirtısını yaşamasaydım, içeri girdiğimde kıpırtısız oturan yaşlı kadınla yüz yüze gelmeseydim insanlığın bir trajedisi eksik kalacaktı. Bir acıyı, endişeyi, korkuyu, kendiliğinden ortaya çıkan umudu, şaşkınlığı, el yordamıyla ulaştığım devinimsizliği, karakter değişikliğini, çığırkanlığı, tanımsız ve yaşamın en yetenekli duygusu olan aşkı, iliklerime kadar ürpermeyi –bunu daha önce anlattığımı anımsamıyorum– bir sığıntı gibi yaşama tutunmayı, sonsuzluğa ait dili, dilsizliğimi, kanatsız kuşlara dönüşen beklentileri, anlamsızlığı, sıkıntıyı, geniş mi geniş evrenin tek bir yasayla harekete geçişini, ihanetlerle aşılınmış düşünceleri, kusursuzluklarıyla gerçeği aratmayan hayalleri, doğrunun koinunda büyüyen yalanları yaşadım... Bana öyle geliyor ki, çevresinde kanat çırpıtığım bu öykü incelik kopacak. Ama her an insan kendine çekidüzen verebilir, isterse tabii. Ben de yaşlı kadının artık asıl konuya gelmesini ve her ne açıklayacaksa açıklamasını istemeye davranıyordum ki...

“Haşır,” dedi tatlı bir sesle, “söyle bana, dünyanın günahlarını ve acılarını üstlenenler mutlu mudur?”

Burada bir an, tıpkı Pascal gibi düşünüp, ‘Bulsaydım kendimi aramazdım Beni’ demek geçti içimden. Fısıltıyla sormuştu, tartıya gelmez, ince, kırılğan sözcükleri ufalarcasına fısıltıyla. Bir karar arifesindeymişçesine çevresine bakıp, sözcüklerin tadını hâlâ taşıyan diliyle kurumuş dudaklarını ıslattı.

“Efendim,” diye yazdım bu kez, “insan nereye gideceğini biliyorsa mutludur.”

“Mükemmel” dedi okurken. “Allah’a şükürler olsun ki, ben hep nereye gittiğimi, ne yaptığımı bildim. Bundan hiç pişman olmadım, ama yalnızca bu mudur?..”

Onunki gibi bir yaşam olduğuna inanmak ve buna katlanmak için fazlaca sağduyuya, çelik gibi bir iradeye sahip olmak gerektiğini yadsıyamam. Gerçekten de geçmişin bir taklidiyle konuşuyordum. Tarihin tortusu damarlarına zerk edilmiş bu zavzavın ne kadar kısa sürede olursa olsun gerçeğin dokusu içinde ayakta kalması olanaksız gibi görünüyordu bana. Ancak ondan çok acınması gereken kişi bendim. Dut yemiş bülbül misali oturuyordum. Bu tuhaf auranın değişmez griliği, dinmeyen hışırtısı, duymak sınırlarının ötesinde bir yerde çoğalan dönüşüm, koyu tonlara uzanan renk skalası vb. vb. kafam iyice karışmıştı. Karman çorman... Zavallı ben! Günahım neydi?

Dilsizlik benzeri bir sefillikti içten içe yakardığım sözcükler. Ama kadın uyuşuk bir gülümsemeye sorusuna yanıt bekliyordu. Böylece karamsarlığın körelticiliğinden kurtulup felsefe ürettim doğal olarak. Bir tür bedenden kopuşun yalnızlığına hazırlanmıştım.

“Uyuyan uyandırılabilir” diye yazdım.

“Bu da ne demek şimdi!” dedi şaşkınlıkla.

“Bilmiyorum.”

“Anladım, Haşır” dedi.

Özür diledim yazarak. Yorulmak bilmez, sabırla sürdürülen konuşmamız burada noktalanacak sanıyordum.

Öylece kaldım. Utanmıştım. Birbirimize bakmadan ne kadar suskun kalacağımızı tarafsız bir gözle bakınca kestirmek güçtü. Can sıkıntısından bitip tükenerek bu oyuna hoşgörüle katlanamayacak duruma gelmemin asıl nedeni bu muydu? Bütün çabalarımın karşın, kâğıtlar bir mahşer gibi yanarken bir şey söyleyemememin gerçek ağırlığını üstümden atama-

mam iyice kudurtmuştı beni. Ruhumu sarsan bu tekinsiz etkiyi, karşı konulmayacak, canlı, hoş, kesin bir cümleyle kırıp atabileceğimi umuyordum, ama baktığı her şeyi grileştiren, bir renk curcunasının renksiz temsilcisi yaşlı kadın, parça parça emiyordu gücümü. Artık isteksizdim. Oluruna bırakmaya karar verdiğim bu gidişin neresinde patlayacağını planlamak, kestirmek ya da herhangi bir biçimde bir yere oturtmak istemiyordum.

Böylece geçen saatlerin eriyen aydınlığında bu uykulu, kurnaz, belki de bütün bunlara karşın masum yüzü izlemeye koyuldum. Hep izliyordum gerçi, ama bu kez olağanüstü güzellikteki bir nesneye bakarcasına kaptırmıştım kendimi.

Kadın seyrelmiş, gümüşümsü saçlarını düzeltti elleriyle. Oyalanıyordu. Ellerini nereye koyacağını bilemediğinden yapmıştı bunu. Ancak bu hareket neredeyse kesin bir acının işaretiydi de. O derin sessizliğin perdelenmiş yüzünü çekip çıkararak, gecikmiş bir istek.

Onun o karanlık dehlizlerinde çok fazla şey gizliydi. Asıl girişimini engelliyordu bu devasa gizlilik. Sanırım, bunun sonsuza dek de böyle süreceğini düşünmüştüm bir ara. Çünkü hiçbir kıpırtının olmadığı yerde tersini beklemek aptallık olurdu.

Bunlar tahmindir yalnızca. Nedenini bilmesem de, yaşlı kadında beni huzursuz, rahatsız, tedirgin eden bir şeyler olduğuna inanmaya başlamıştım. Dışa vurmamaya çalıştığı bir tür delilik halinde, görünüşte inceliğinin altında yatan birtakım başka kaçamaklı nedenler, sarsıntılar olmalıydı. Kuşkusuz ki birçok şey birbirine bağlıydı. Bu küçük, kapalı odada hep o sakıngan, sarsak adımlarla yürüye yürüye bu, düşüncelerine de bulaşmıştı sanki. Yine, öyle sakıngan, sarsak, gizemli ve bitkin sözler hüznü denizini kirletiyormuş, dişleri birbirine çarparcasına ağlıyormuş hissi uyandırmıştı bende.

Bedenime yeni bir duygu gelip oturmuştu. Dize getirilmiş hoşgörünün kanatları altında saklanmış bu başkaldırı, çok katlı bir manzara gibi içimde gelişti. Kabardığını hissediyordum. Başımı bir yüzücü gibi arkaya attım, artık gelebilecek her dalgayı göğüsleyebilecektim bu gücümle.

“Anlatması zor” dedi.

Ne yalan söyleyeyim, meğer bu güç, dokunacak bir iğneyi bekleyen balonmuş. Pıs, diye sönuverdi. Kadın gözlerini odada dolaştırdı ve fotoğraflar gibi düzgün, renkli, görkemli durdu öyle.

“Bir dakika izin ver, içecek bir şeylere ihtiyacım var” dedi. “Fetih!..”

Kâğıtların üstüne eğilmiştim. Eğer bir hata varsa, nerede, diye çıkarmaya çalışıyordum. Bakmakla yetiniyordum yalnızca. Önümde uçuşan kâğıtlar değil, dilsizliğim. Bu ev ilkinden daha küçük, önceki görünüşünden. Havada bir boşluk yok artık. Bir köşede masa, dört sandalye. Sarıya boyanmış duvarlarda birkaç fotoğraf, biri uzunlamasına, öteki enlemesine büyüyen iki resim. Sağdaki köşede çerçeveletilmiş bir dua asılı. Turuncu örtülerle gizlenmiş iki koltuk öbür yanda. Kadınla aramdaki sehpanın ayakları. Büyük çaba harcıyorum bunlara bakarken. Gözümün bulaştığı her şey ânında değişip odanın karamsarlığından kurtuluyor. Bilinecek ne varsa biliyorum artık. Tuhaf bir duygu!

Önemli olan da bu. Rahatlamak.

Onu suçlamak gibi bir isteğim yok. Ayrıca neyle suçlayacağım ki! Buraya bir iş başvurusu için geldiğimi unutmamalıyım. Unutuluyor işte. Bunları dinleyecek sabrınız var mı? Sanmıyorum. En iyisi bu yolun bizi götüreceği yere doğru gidelim. Birini anlatırken başka bir şey geliyor aklıma. Zaten anlattığım öykülerin ne başı ne de sonu var. Her şeye baştan başlamak. Olası mı bu?

Anneannem yıllarca küçük bir kasabada yaşamıştı. Dedem yolun sonuna geldiğinde ancak alabilmişti oturdukları evi. Emekli parasının artık bir işe yaramayacağını, hiç olmazsa başını sokacakları bir evlerinin olmasını istemiş. (Bu sözcüklerin arasından karanlık sızıyor.) Evin küçük bir bahçesi, iki odası, büyükçe bir mutfak, banyosu, tuvaleti var. Kısacası, iki kişi için yeterli.

Dedem öldükten sonra ninem bir süre hayata küsmüş. Yemeden içmeden kesilmiş, sosyal hayattan büsbütün kopmuş, bu çöküntü içinde birinin yakınlığını ararken, sokaklarda yatıp kalkan, kimsesiz, küçük kız çocuğunu anımsamış. Olasılıkla, anlattığımdan farklı gelişmiştir olaylar, ama bana anlatılan bu.

Kızı yanma alacak, ona sıcacık bir yuva vermenin mutluluğunu yaşarken, kendisi de bir parça yalnızlıktan kurtulacak.

Ama bir gün ninemin aklındaki yalnızlık imgesi hiç istemediği bir biçimde değişmiş. Bunu izleyen günler, bir yatışma, kabullenme, iç huzuru dönemi. Eski fotoğraflar, saklanmış hediyeler yeniden çıkarılmış, koltukların üstüne, masaya yayılmış. Dedemin ıslık ıslık parlayan gözleri gençlik fotoğraflarından taşarken, kabuğu içinde küçülmüş, kır saçlı hali de neredeyse dervişçe bir dinginlik içinde.

Ertesi gün çarşıya inmeye hazırlanan ninem eskisi gibi giyinip kuşanmış. Tek farkla, bu kez göz alıcı değil de daha ağır renkleri tercih etmiş. Bu kuşkulu ağırbaşlılık dedem için.

Ninem külrengi saçlarını siyah bir tülbentle örtüp çıkarırken bir yerlerden bir çığlık kopuyor. Kasabanın en dehşet verici sahneleri olacak bu çığlığın nereden geldiğini kestirmeye çalışıyor kapıda. Evin arka bahçesine bakıyor, dedemin sık sık arkadaşlarıyla oturduğu tahta masa, sandalyeler ve köşedeki

su tulumbasından başka bir şey yok. Ama çığlığın çok yakından geldiğinden emin ninem.

Yoluna devam ediyor.

Bütün akrabalarımız o kasabada yaşıyorlardı. Bilmem kaç kuşak oralıydılar. O güne dek –savaş zamanları hariç– kasabayı sarsacak, yıllarca dillerden düşmeyecek bir olay olmamıştı. Kasabalılar evlerinin kapılarını sonuna dek açık bırakıp istedikleri yere gitmekle övünürlerdi. Bilindiği gibi, Anadolu konukseverliği de dillere destan.

Sonra ninem çarşıya varıyor. Erkekler kahvelerin önüne çıkarılmış sandalyelerine kurulmuş çaylarını yudumlarken birden bir hareketlenme göze çarpıyor. Kulaktan kulağa ânında yayılan bir haber kasabayı bir mahşer yerine çeviriyor. Ninem her şeyden habersiz o âna kadar. Henüz bir dükkâna girmiş değil.

Yaşananlar gerçekten korkunç. Anlatmamak için kendimi zorluyorum ama ok yaydan çıktı bir kez.

Olay şu:

Kız, iğneyi yavaş ve kararlı bir biçimde bedenine saplamıştı. Acının ölçüsü, başka zamanlar hiç haberdar olmadığı yaşamları gözünün önüne getirecek kadar yoğun. Ateşler içinde yanarken aynı dehşetin yüzünü görmüştü. Şimdi ikinci bir beden gibi içinden filizlenen o zavallı küçük bedeni yavaş yavaş yitiyordu, ama acı hâlâ aynı şiddetiyle bölüntüye uğramadan sürdürüyordu hükmünü.

Bir pazar gününün öğle sonrasıydı. Yapışkan bir sıcaklık vardı. Kız konuşmak istediğinde boğazına bir el gibi yapışan sıcaklık soluğunu kesiyor, susuyordu. Çoktandır kayıptı anlatacakları. Hep öyle kalmalarını istemesine karşın, kaderin çirkin yüzü ansızın çıkıvermişti karşısına işte. Zaman hep böyleydi, gizlediği şeylerden hangisini nerede, nasıl ortaya çıkaracağı kestirilemezdi. Gelmişti şimdi. İtse bir yana,

buna gücünün yetmeyeceğini biliyordu, koskoca hareketsiz bir yığın.

Gerçekten de yanında biri oturuyordu. Acısını üzüntüyle izleyen bir yüz, tanımıyordu onu. Bacaklarının arasında, cinsel organının üstünde duran elini çektii. Gülümsedi. Bir bakıma minnet duygusunu gösterircesine. Ama oturanda bir tepki yoktu. Bir buz parçasıydı sanki.

Bitkinlik kokan odada uykusu kaçmıştı kızın. Lambalar görünmez bir el tarafından yakılmıştı. Kız başını kaldırıp etrafına bakınca bu ıssız odanın içinden bir yerden kendi hakkında konuşulduğunu duymamış, görmüşü sanki. Saçının birkaç teli havaya kalkmıştı, eli saçlarında yerinde dönmeye çabaladı. Sana engel olmam, dedi ses. Aslında bunu her zaman istemişti. Kimsenin kendisine engel olmamasını. Sonra başı tekrar yastığa düştü. Hastanede olduğundan emindi, bir şeyin çevresinde dolaştığını, sonra kapının açılıp kapandığını duyuyordu.

Ölünceye kadar unutmayacağı bir şeydi bu. Bir hayaldi, hayır, oturuyordu orada. Kız elindeki iğneyi yere bıraktı. Düzenli soluk alıp veriyordu. Boşuna bir çabayla uykunun derinliğine inmeye çalışırken, güneş ışıklarının düştüğü duvara yaslandı yanındaki. Gölgenin belirsiz, ânında görülemez hareketlerle oraya nasıl sıçradığına hayretle bakıyordu. Gözlerinin önünden bir anda silinmişti o. Bedenini döndürüp bir akrep gibi sindi yere. Sürünerek oraya ulaşacaktı ama...

İçinde sıkı duran huysuzluk bütün odaya yayılmıştı sonunda. Gözleri büyümüştü, yanakları ateş içinde bir sağa bir sola döndü. Biçimsiz, tuhaf bir adamın etli yüzünü görüyordu. Hiç orali değildi olanlara yüz, huzursuzluktan habersiz pencereden dışarıyı izliyordu. Bir çığlık atmak

istedi, ama yapamadı, odadaki sessizlik sesini aşıyordu, devasa bir karalığın, hayır, kuyunun en dibinden sesini duyuramazdı. Ama bir hayaldi işte, açıkça belliydi böyle olduğu.

Olay, o korkunç, kendine hiç gevşeklik tanımayan korkunç olay, iki ay önce başına gelmişti. Her zamanki gibi kulübesine, belediyenin yaptırdığı kulübesine çekilmişti. On dördüne bastığı günün ertesiydi. Yeni bir yıla başlamak o yaşlardakiler için sevinç kaynağıdır. Gücün simgesi olan bu büyüme, geleceğin kendisine sunduğu bir müjdeydi.

Ama bilmediği pek çok şey vardı. Sayılamayacak kadar çok. Kimi öyle hafifti ki el uzanınca rüzgâr gibi uçuyordu; kimisi de ağırdı, altından kalkılmayacak kadar. Sözelimi, onlardan biriydi cinsel arzu. Korkunçtu bu, bir ateş gibi yakıcı ama aydınlatıcıydı da aynı zamanda. Kız, sırtını duvara yaslamıştı, minderin üstünde. Evin ağır kokusu, çokça kullanılmış bir yoksulluğun içinde tükenmişti, hissetmiyordu artık kokuyu.

Sonra, kapının vurulduğunu duydu. Gecenin bu saati. Saat on sularıydı. Korkacak bir şey yoktu ne de olsa, kapıya doğru ilerledi, zaten iki adımlık yerdi, açtı. Kolundan yakalamışlardı kızı: 'Bizimle geleceksin!' Şaşkındı, incecik elleri buz gibiydi. Sorulan sorulara hiç yanıt vermedi, veremedi; toprak ayaklarının dibinde siliniyordu. Gerçektir bu, kalbine dolan korku gibi.

Bir an kuşkuya düştü kız. İçerde miydi o, pencereden içeri mi bakıyordu? Baba, babacığım, dedi kız. Yanıt alamadı. Kolundaki beyaz yılanı koparıp atmak istiyordu ama hiçbir şeye gücü yetmiyordu ki. Serum sözcüğünü bilmediğinden beyaz yılanın içinden koluna doğru akan sıvıya uzun uzun baktı, tam da kolundan yakaladıkları yere bağlamış-

lardı. Gözlerini kapadı, gizli, yasak şeylere bakmaktan korkuyordu. Kapayınca gözlerini, içini yeniliyordu adeta. Gizli ittifak kurduğu bir alışkanlıktı bu. Çözüliyordu böylece, kimsenin erişemediği bu vardı yalnızca; ama odadaki kimdi? Duman rengi gömleği iki yanına düşmüştü, kapanmış kanatlar gibi. Sen misin baba? Hayal meyal anımsıyordu onu, ama annesine kalkan elinden tanıyabilirdi.

Kim bu adamlar? Ne isterler benden? Üzüntülü yüzleri; konuşurken tükürüklü dişleri çok feci. Birinin boynu yok sanki, omuzlarına düşmüş kulakları. Fakat bunları düşünen kızın akli değil, gözleri. Güzel, pırıl pırıl gözleri.

Bir odaya koydular kızını. Gündoğumuna kadar kapı açılmadı, sandalyenin üstünde kıvrılıp yatmıştı. Bir mucizeydi, öyle derin bir uykuydu, uyandırıldığında hemen dışarı sıvışmayı denedi, ama bırakmadılar. Sonra bir tepsi içinde kahvaltı ve çay getirdiler. Kahvaltını yap, dedi getiren, seninle konuşacaklarımız var. Ne konuşacaklar benimle acaba? Hiçbirini tanımıyorum ki. Buralı değil herhalde, hiç görmemişti daha önce, hiçbirini.

Ona öyle davranıyorlardı ki, sanki görmediği akrabalarındaydı, o da yaramaz bir çocuktan hani. Rahatlamıştı öteki odaya geçtiğinde. Burası boş alana açılan, kocaman pencere, büyükçe bir odaydı. Böyle bir odada bulunduğunu anımsamıyordu; içine işleyen bir kulübesi vardı onun. Yoksulluğu ve kimsesizliğiyle bütünleşmiş odası.

Henüz bir şey söylenmemişti. Havadan sudan konuşuyor, gülüşüyor, kahkaha atıyor, elleri ceplerinde dolaşıyorlardı içerde.

Kız bekliyordu.

Ancak odadaki üç kişi aralarında konuşuyorlardı. Bir hikâye anlatıyordu biri. Daha doğrusu, bir türlü anlatamadığı bir hikâye.

Orta yaşlı olan, "Bu topraklarda böyle bir şeyin olacağını aklım almıyor" dedi.

Ama ortada anlatılan bir şey yoktu. En yaşlıları sözü evirip çevirip aynı yere dönüyordu.

"Adam durmadan, 'Baştan başlayabiliriz' deyip duruyormuş" diye sürdürdü konuşmasını. "Yıllardır uzaktaymış kasabadan. Geleneklerini unutmuş tabii."

"Hangi gelenekler?" diye sordu genç olan.

"Sen de bilmiyorsun artık. Çok şey değişti" dedi yaşlı adam. "Her neyse sıkıcı bir hikâye."

"Anlat, anlat" dedi orta yaşlı olanı.

"Anlatacak bir şey yok aslında."

"Ne tuhaf adamsın" dedi genç, gülerек.

Sustular. Kız olanları şaşkınlıkla izliyordu, ama hikâyedeki gizem hoşuna gitmişti. Kulübesinde tek başınayken buna benzer hikâyeler uydururdu, ne yazık ki hiçbirinin sonu gelmezdi. Çünkü mutlu bir son istiyordu ama beceremiyordu.

Ben asla anlatmayacağım, demişti yaşlı adam. Kim olduğunu bilmiyorum çünkü. Kızın bedeni karıncalanıyor, uyuşuyordu. Kim olduğunu bilmiyorum çünkü. Yaşlı adamın sözü bu karıncalanmayı hızlandırıyor. Evet, anımsıyordu bunu, ama gerisi kocaman bir boşluktu.

Yaşlı adam, elinde çay bardağı, "Boş ver" dedi, gidip koltuğa oturdu. Kız omuzlarına düşen saçlarını arkaya atarken bu tuhaf davranışın nedenini düşünüyordu. Bütün bunlar hayaldi sanki, ama kendini inandırmaya çalışıyordu. Sonra orta yaşlı olanı adını sordu. Asiye, dedi kız. Kimin kimsen yok mu? Hangisi sormuştu bunu? Kimsesi yoktu. On yaşından beri, bir dua gibi sakınıp koruduğu hikâyesini kimseye anlatmamıştı. İçinden gelmiyordu, korktuğundan değil.

“Yaz ortasıydı” dedi yaşlı adam. “Kadın ağır bir hastalığa yakalanmıştı. Hastanede yatıyordu. Adam da başından ayrılmıyordu hiç, evi bellemişti orayı.”

“Yine mi o hikâye?” dedi genç olan.

Yaşlı adam susmuş, sonra bir sigara yakmıştı.

Sonunda asıl konuya geliyorlardı. Herkesin yüzünde tuhaf bir ifade belirmişti; yaşlı olan boğazını temizlemiş, sigarasını kül tablasında söndürerek kıza yaklaşmıştı. O anda kıza öyle geldi ki yarım bırakılmış hikâyeler dünyanın en güzel hikâyeleridir, çünkü insana devam etme fırsatı tanır. Tıpkı yaşamı gibi, her şey başlıyor ve bitmiyordu, bu da kıza sahip olduğundan daha çok güç veriyordu. Ama şimdi, olup bitecekleri merak ederken, her şeyin başlayıp hızla sonuçlanmasını diliyordu. Fakat adam hiçbir şey söylemeden yerine dönmüştü. Koltuğa yayılmış, yüzünde hafif bir gülümseme, kıza bakıyordu.

Derken, ne kadar zaman geçtiğini bilmiyordu artık, bedenine çarpan sert cisimler gibi yağmaya başlamıştı sözcükler. Çok sayıda sözcük; çeşit çeşit, parça parça, renk renk, sert, yumuşak, hüzünlü, alaycı... ama böyle ayrımlar yapamıyordu kız, kuşkusuz. Daha önce belirttiğim gibi, serum sözcüğünü bilmeyecek kadar.

Bundan on dört yıl önce, yani Asiyeye doğmadan, pek de kalabalık olmayan kent merkezinde oturuyordu Kerim Bey. Asiyeye'nin babası. Konuşmaları, davranışları ve çok okumasıyla kent halkına korku veren Kerim Bey'in büsbütün halktan kopuşu, kendi kabuğuna çekilmesi herkesçe çeşitli yorumlara neden oluyordu. Kimine göre, çok okumaktan kafayı sıyırmıştı, bu tür hikâyeler çokça anlatıldığı için ilk akla gelen buydu belki. Fakat kimse gerçek nedeni bilmiyordu.

Balkanlar'dan göç edip bu kente yerleştiklerinde çocukmuş Kerim. Daha o zaman tuhafmış, boyundan büyük laflar etmesi, kitaplara merakı ve daha pek çok davranışıyla yüz çocuğun içinden kolaylıkla seçilirmiş. Sonra okuyup üniversiteyi bitirmiş. Ne olmuşsa ondan sonra olmuş.

Bir yaz günü, ağustos ayının başlarında, yine her zamanki gibi şapkası başında balkonda oturuyordu. Karısı hamileliğinin son günlerindeydi. Arada bir kalkıp içeri giriyor, karısına bakıp tekrar balkona dönüyordu. Elinde gazete vardı, sandalyeye çöker çökmez yüzünü gazeteye gömüyordu.

Bu tür hikâyeler hep üçüncü sayfalarda yayımlanıyordu. Elbette çağın beğenilerine uygun süslenip püslenmiş olarak. Gazetenin üçüncü sayfasını açarken ilk önce dikkatini çeken fotoğraflar değil de büyük puntolarla atılan başlıktı. Oysa, önce fotoğraflara bakardı Kerim. Üniversitedeyken bir süre fotoğrafçılıkla uğraşmış, hatta birkaç fotoğrafı da çeşitli dergilerde yayımlanmıştı.

Ama bu kez tersi olmuştu.

Hikâyede yolculuğa çıkan dört arkadaşın –üç kız, bir erkek– yolculuk sırasında birbirini nasıl tanıdıklarını ve olayların onları nereye götürdüğü anlatılıyordu. Dağlık yerler, köyler, ovacıklar aşıyorlardı. Yolculuk uzadıkça hayaller, öfkeler, tiksintiler de büyüyordu. Artık herkes sırlarını ortaya döküp gizli saklı bir şey kalmadığında bu kez kendi aralarında amansız bir yarışa giriyorlardı.

Bu yarışın onları felakete götüreceğini kestiremeden yeni yeni şeyler keşfetmek için yolculuk sürerken, sonunda dağlık bir bölgede kaybolurlar.

Kerim gazeteyi katlayıp dizlerinin üstüne bıraktıktan sonra, bu hikâyenin kendi hikâyesiyle benzerlik taşıdığını, hatta za-

man zaman tıpkısı olduğunu düşünüyordu. Sanki zaman onu rahatsız etmek, korkutmak, yanıltmak istiyordu. Terlemişti; tuhaf bir bulanıklığa bürünmüştü ruhu. Allahım, diyordu, bu hiç peşimi bırakmayacak mı?

Ve karısı doğurduktan sonra tıpkı dağlık bölgede kaybolduğu gibi yitip gitmişti. Bir daha ondan kimse haber alamadı.

Yaşlı adam hikâyeyi anlattıktan sonra bir sigara daha yaktı.

Anneannem çarşıdan eve dönerken hâlâ o ani hareketlenmeyi ve çığılığı düşünüyormuş. Hep daha sabırsız, daha ümitsiz. Çünkü o küçük kız aklımdan çıkmıyormuş bir türlü. Tıpkı senin gibi, diyormuş sesi ona. Hep arayacak, hep arayacak. Baştan başlamaktan asla vazgeçmeyecek bir kız.

Şimdi, anneannemin bunları anlatırken kendini anlattığını söylerler. Bilerek, adeta ağırlıksız bir iradenin onu yakaladığı o gri, sessiz hastane odasında sayıkladığını da.

* * *

Rahatlamak, demiştim, önemli olan. Ama yine de kuşkularımın haklı nedenlere dayandığına tam anlamıyla emin olamıyorum. Yaşlı kadın tıpkı anneannem gibi sayıklıyor olabilir mi? Sözelimi, Fetih, diye çağırırken kapıya değil de pencereye bakarak bağırması tuhaf.

Fetih girmişti içeri. Hatları belli belirsiz bir öfkeyle bükülen yüzünde ciddi bir ifade; bu insanları anlamak güç gerçekten. Talihin onlara verdiği rolleri oynamaktan aciz yaşamaları anlaşılır gibi değil.

“Betül Hanım, bana mı seslendiniz?”

“Bir bardak su” dedi kadın.

Varlığımın geçiciliğinden kaynaklanan, duyduğum rahatsızlığı üstümden atamıyordum; bu mekân ve sınırlanmış

dilim olağanüstü daralıyor ve bu eşdeğerliliğe şaşmamam düşünülemez elbette; evet, mekân gözlerimin önünde, ama sözcüklerin varlığını bildiğim halde somutlaştıramıyorum bir türlü. Betül Hanım –adını ilk kez yardımcısından duydum– birden katlanamayacağım dilsizliğimmişçesine biraz öncekinin tersine büyüyor. Zayıf kemikli bedeni batıyor bana.

Yaşadıklarım tuhaf, kabul. Ama bunu saklamanın gereği yok, iktidarsızlık ya da utanç verici bir şey değil ki.

Geç bile kaldım: Az önce iktidarsızlıktan söz ederken bunun bilinçaltımın bir oyunu olduğunu hemen anladım. Bedenimdeki bu eksikliği ilk ne zaman fark ettim, tam anımsamıyorum; beynim bu tür oyunları sever. Acı çekiyordum, kuşkusuz. Elâ’dan gizlediğim için de her gece uykumdan korkuyla fırlayıp sakinleştirmeye çalışıyordum hassas yüreğimi. Doğanın bana bağışladığı en coşkulu organımın işlevsiz oluşuyla, onu taşımanın gururunu karşılaştırdığım zaman hayal kırıklığına uğruyor, dizlerimi dövüp Allah’a yakarıyorum, ancak bunun kaynağı dilsiz olmamdan önceki dilsizliğimde sanırım.

Bakin, anlatayım. O yıllarda büyük değişimler oluyordu. Kaderin cilvesi beş para etmediği zamanların hırçınlığını üstünde taşıyan gençler, belki ilk kez soylarının en temel hoşgörü ilkeleriyle oynuyorlardı (bunu bütün içtenliğimle yazdım). Modalar vardı ve bu sürekli değişiyordu, kuşkusuz. Şimdi olduğunun tersine kutsal örtülerle örtünmüş ya da arzunun gizemliliğini gözlerinde taşıyan genç kızlar sezişlerinin bulanıklığında kendilerini yitirirken adeta bu cilvesizliğe bayılıyorlardı. Her şey herkes tarafından biliniyordu artık. Ama tuhaf bir bilinmezlik de kaçmıyordu gözlerden, hatta kör parmağım gözüne.

İşte ben, o günlerde doğanın zavallı çelişkisi olan D. ile tanıştım. Nar kadar parlak gözlerine, şehvet yayan dudaklarına ve Meryem Ana’dan ödünç alınmış masumluğuna vurulmuştum. O günlerde aklımdan neler geçtiğini bir bilseniz!

Neyse. Bir atasözünü anımsadım şimdi: *Güzel yüz nefsin nasibi, güzel ses ruhun rızkıdır*. Böyle erken yaşta yaşamın neyle var olduğunu bilmek ve haz üstüne haz arayarak, yoksunluklar içinde güçlü, dirençli hayaller kurmak kolaydır. Sonra bunlara gerçekte sahip olup o tuhaf çelişkiyi hissetmek, görmek de tanımsız duygu.

Böyle bir şeyi aklım almazdı. Yıllarca sahip olmak ya da kavuşmak için çırpınıp durduğun şeylerin kusurlarını göre göre onlardan büsbütün soğumak. Çok mu beklemişim acaba? Yoksa hem güzel hem çirkin oluşları beni korkutmuş muydu?

Şunu hemen söylemeliyim ki, iktidarsızlığımın asıl nedeni bu değil. Ama zeki okurun satır aralarından bu nedeni bulup çıkaracağından eminim. Dans edemiyorsam amuda kalkmaya da kalkışmamalıyım.

Betül Hanım da benim kadar seviyordu sessizliği. Ben dilsizdim. Bir-iki yutkundum, denedim konuşmayı. İnsanın yüklü bir ruhla böyle suskun oturması! Az zaman sonra kendime geldim sanki, toparlandım, arkama yaslandım.

“Haşır,” diye inledi Betül Hanım.

Kâğıtlara uzanmadım, içine içine baktım gözlerinin.

“İşi kabul edersen...”

Bu adeta beni çılgına çevirdi. Yerimde duramıyordum, içimde cehennem kazanlarının kaynatıldığını ve var olan sözcüklerin de orada cayır cayır yandığını, usul usul ağzımda oynayan dilimin o pis kokularla; bu koku rüzgârının savurduğu kokuşmuşlukla bedenimin de yavaş yavaş dilsizliğe gömüldüğünü hissediyordum.

El, ayak, yüzüm oynuyordu. Gözlerimi yumuyordum, soluğuma karışıyordu sesi. Bilmiyorum, dilsizliğimin ne kadar çekilmez olduğunu göreceğim şimdi. Oysa içimde, defalarca yinelediğim gibi, birikmişti sözcükler. Buraya iş için geldiği-

mi haykırmak, her ne anlatacaksan anlat, demek istiyordum, ama önümde beyaz kâğıtlar gibi dilsizliğimi görüyordum yalnızca. Uyuyan birinin göğsü gibi kalkıp iniyordu göğsüm. Beklemeye sabrım olsa, bu karmaşanın ötesinde bir şeyin varlığını keşfedecektim belki. Özellikle onda seziyordum bunu. Hayır, söz konusu olan anlamak değildi, kuşkusuz. Paramparça olan bir yaşamın hiç kıpırdamadan uzun uzun karşısındakini izlemesi katlanılmaz olandı. Çünkü eşyanın beni avutan görüntüleri de siliniyordu gözlerimin önünden. Bu böyle sürerse eğer...

Birkaç adım geriye çekildim gibi. Evet, uzaktan onu izlemek en doğrusu. Kimsenin işine karışmak, kimseyle olanları paylaşmak iyi fikir değil bu zamanda. Bana bakmıyordu Betül Hanım. Kalkıp en uzak köşeye doğru yürüdü. Başını pencereye doğru çevirdi, orada arıyordu ne arıyorduyorsa. Ama anlatması gereken kişiydim ben.

Kapı aralandı. Kadına su getirmişti adam, elindeki bardağı sessizlikle tutuyordu adeta, ona dokunmaktan korkan eli, o büyük etli eli titriyordu. Bardağı sehpayaya bırakıp, yüzüme değil de sessizliğime bakarak geri çekilip çıktı kapıdan.

Aslında her şeyin ölmekte olduğunu hissetmesem –ki bu duygu son dakikalarda doğmuştu içime– odanın altını üstüne getirmek istiyordum; ölüm için bir el gerek.

Ama belki de başıma ağır, korkunç bir kaza gelmişti. Sayıklıyordum ben. Başımda Betül Hanım değil, annem vardı. Bir kez daha o beyaz, ölü yüzünü görmek için yana eğilip baktım. Bakar bakmaz da, döndü.

“Ha, suyum gelmiş” dedi gülererek.

Sarmalın içinde ne kadar kalabilirdim öyle? Üstelik insanın gizlediği acı daha çok can yakar. Kimine göre, dilsizlik, sessizlik güvenli bir sığmaktır. İçeriye doğru açılan kapının tek yönlü oluşu, hep dışarıya kapalı kalışı bulunduğu coğrafyayı gizemli kılar. Fakat bu ancak sinemada keyifle

izlenebilecek bir filmin konusu olabilir. Akıllı yönetmenler bundan başka şeyler de üretebilirler. Sözelimi, insan ölürken karanlığa boğulur, ama bedeni eskisi gibi aktır, doğal olarak kararması gerekmez mi? Hayır, saçmalıyorum galiba. Ölüm, sessizliktir.

Gözlerim bir an Betül Hanım'ın ellerine takıldı; o da bir şey söyleyecekmiş gibi gülümsedi. Bir bakıma, kendi kendinin her şeyiydi o. Belki de benim dilsizliğim onun bu durumu yanında solda sıfırdı. Maskaralık yaptığını söylemek haksızlık olur, ama Araf'ta kalmış bir delinin zekâsına sahipti Betül Hanım.

Uzunca bir süre kararsız kaldıktan sonra bu kaniya vardım. Algılama yeteneksizliğini, anlatma konusundaki dehasını küçümsedim, Betül Hanım'ın. Geriye hiçbir şey kalmayacaktı, biliyordum; ne kendi izlerim ne de onun ağzından dökülen dul ve hiçbir mirasçısı olmayan sözcükler... Burada hangi kalıcılık söz konusu, kalıcılıktan kalıcılığa fark var. Tanımlar değişiyor gördüğünüz gibi. Bir yere kadar. Sanırım, sıkıntıdan Betül Hanım'ın zekâsını tanımlarken bu tür şeyler düşünmüştüm. Fakat bunların sonu yok, yolunu aydınlatıp yönünü bulması gerek öykünün. Burada da hataya düştüm. Bu denli basit şeylerde nasıl hata yaptığımın farkında mısınız? Dilsizliğimden bunlar.

Ne yazık ki, bunların farkındayım. Bir sürü devinim, gidiş-geliş, kaynaşma, karışıklık, insanlar ve ırklar ve kutsal kitaplar: Kuran, İncil, Tevrat, Zebur... Tersinden saydım kutsal kitapları. Demek ki yanlış giden bir şeyler var bu öyküde.

Ama biz bu gereksiz fikirlerle boşa zaman harcamayalım. Öykümüze dönelim. Çünkü bu öykü fısıltıların, gülüşmelerin, fikirlerin kucağında geçiyor. Bu yüzden unutulmuş her şeyin ağırlığını taşıyor. Aynı biçimde biz uyurken, doğadaki öteki varlıklar konuşuyor. Örneğin, şu anda üstünde oturduğum koltuk, önümdeki sehpa, üstündeki kâğıt-kalem,

su bardağı. Bunlardan bir şeyler öğrenebilir miyim diye gözlerimi dikmiş bakıyordum. Betül Hanım'ın kokusu ve akli onlarda gizli sanki. Elbette, şöyle evin içine göz gezdirdiğimde hiç olmazsa zevkini anlıyordum bir parça. Duvarda asılı fotoğraflardan daha önce de söz etmiştim, ama şimdi daha da dikkatle bakınca, aile albümünü oraya taşıdığını görüyordum.

Büyük bir alanda üç kişi ayakta. Arkalarında ne olduğu pek anlaşılmayan bir heykel. Bunlardan ikisi Betül Hanım ve kocası olmalı diye düşündüm. Öteki oldukça genç, henüz yirmili yaşlara yeni adım atmış. Bir kız bu. Bukleli sarı saçları omzuna düşmüş, boynunda kravata benzer kırmızı bir bez parçası. Ne olduğunu çıkaramadım.

Ben öyle dalıp gidince, Betül Hanım,
"Yakından bakabilirsin" dedi.

Heyecanlı, taze bir duygu bu. Saatlerce çakılıp kaldığım yerden uçarcasına kalktım. Küçük şeyler mutlu edermiş insanları, kalkıp oturmak, söyleşip dertleşmek, yararsız, vasat bir fıkrayı dünyanın en parlak zekâ ürünüymüş gibi anlatmak, karanlığa bakmak, güneşin bu kadar uzak olduğuna akıl sır erdirmek için gülüşerek düşünmek, ucu yırtılmış çorap giymiş bir yoksulun mutsuzluğundan mistik hikâyeler uydurmak, koşullara göre kendini küçültmek, yüceltmek, bir aşk acısını dinlerken tamamen başka türlü kavradığını anlamak ve fotoğraflar üstünde düşünürken korkunç gerçeklere ulaşmak gibi. Eski bir içgüdü, dokunmadan bir şeylerin eksik kalacağını, tamamlamak için; korkacak bir şey yok bunda, insan içindeki zehri boşaltırmış dokunarak. Bir yılan gibi örneğin, yavaş bükülen el, kırılan parmak, büzülen deri, sonra boşluğa düşen bakışlar.

Kim demiş dokunmanın yararı yok diye. Konuşmak gibi. Güzel, düzgün yüze yakından bakıp dokundum ben.

"Kızım" dedi Betül Hanım.

Bu adsız güzelliğin konuşup konuşamadığını hayal etmek sıkıcı. Sanki başka hayatları besliyordu sarışın kız. Varlığı, beslediği varlıkların vazgeçemediği bir lütuf.

Büyük sırra yaklaştığımı duyumsuyorum.

İçimden bakmaya nasıl zorladım kendimi! Ama hemen kenara çekildim. Orta yaşlı iki yüz. Betül Hanım ve kocası. Belki bütün şeyin özü, anlamıydı bu. Merakla gözlerinin içine bakmadan edemiyorum, bakışları ne yöne? Bu bakışlar çevrelerindeki her şeyi derleyip topluyor, ama bir yargıya varmak güç. Nasıl bakışlardı bunlar? İmalı mı? Arayış içinde mi? Sevinçli mi? Hüzünlü mü?

Derken dönüp yerime oturdum.

Haklı kuşkuvarımı ifade etmekten korkmuyordum, ama dilsizdim. İster kaderin bir oyunu, isterse benim beceriksizliğim olarak alın bunu. Çünkü sizin de bildiğiniz gibi, önümde kalem-kâğıt var, yazabilirdim. Yine de ortada dilsizlik varsa tehlikenin yamacındayım demektir. Kendimi bütünüyle kendime veriyorum, içimde dolaştığımı duyumsuyorum. Bu kötü. Orada bulunuş nedenim açık.

Bundan daha küçültücü şey düşünülemez. Çünkü kendimi sonsuza dek kontrol etmeye çalışan ben, konuşmaya dalarak, konuşmanın o çekici gücünü, özgürlüğüme karşın çekip çıkarmak istiyordum içimden. Bedenimden ne kadar uzakta olduğumun farkında değildim. Gerçekten ben mi uzaktım bedenimden? Bu soruyu yanıtlamak yoruyor beni. Hani, düşünün bir, bakmak söz konusu olduğunda nasıl iki gözün bakışı değişmiyor. Zorunluluktan.

Düzensiz bir yol izliyoruz. Ne yöne gideceğini bilmeden, acınası bir yaşamın bilmecesini çözmeye çalışan iki insan gibi karşılıklı oturmuş susuyoruz. Deliren, çıldıran zaman deyi mi bu tür anlardan türemiş olmalı. Fakat, her şey bir bakıma değişiktir, birbirine benzemez.

Öne eğildi Betül Hanım. Yoksullar nasıl ezilmişliklerinin

tortusunu her an yanında taşırlarsa öyle. Bir kanıt bu, ama böyle kanıtlara karşın kimse inanmaz onlara. Doğruyu söylemek gerekir, ağzınızı fazla açmadan, açılan büyük ağızlardan korkarlar yoksul kimseler. Bu sırada belki belli belirsiz titremişti Betül Hanım. Öyle anlaşılıyordu ki kurumuş boğazını ıslatacak bardaktaki bir yudum suyla. Sonra konuşmaya başlayacak.

Birinin konuşması büyük bir nimetti benim için. Tüm bu kopukluklar arasında canlı, bütünlük hissi veren tek şey. Bütünlük sevdasına ne zaman kapıldığımı da anımsamıyorum. Yok, yanılıyorum galiba. Bazen boşboğazlık ettiğimi (konuşamayan bir adam için komik bir ifade) kabul ediyorum. Bunu hoş görmeniz gerek. Babamın eski bir arkadaşı –general– sargılı bir kolla gelmişti evimize bir gün. Nazikçe eğilip babamı ve annemi selamlamış, sonra oturup kolunun hikâyesini anlatmıştı. Bir kolun önemini o zaman anlamıştım. Çocuktum. Belki de bu adam bir gün kolsuz kalsa canına kıyar, diye düşünmüştüm. Ama az zaman sonra unutmuştu her şeyi. Anlattıklarını alaya almış, anlamsız ölçüde büyük kahkahalar atmaya başlamıştı. Acılara katlanmak bu denli kolay demek.

Beni Betül Hanım'm sıkıcılığı karşısında savunmasız bırakan acıma ve bütünlük duygusuydu. Son sözü duymadan kalkacağım yoktu, işe ihtiyacım vardı. Bütün gücümü toplayıp kâğıt-kaleme uzandım, duygularımın bu denli katılaşması ürkütmüştü beni. Alışık değildim böyle şeylere. Konuştuğum zamanlar bile söylenmeyen tuhaf şeylerle dolu yaşamı sıradan ve hoşgörülü görecektense kadar silik bir yaşantım vardı. Belki de bu kusurumdan kurtulmamın tek nedeni zorunluluktuydu; öylece bakıyordu bana Betül Hanım. İlk kez dişlerimi bir makas gibi birbirine sürterek ona cevap verdim. Sonra, ne anlama geldiğini bilmeden bir şeyler karaladım.

Hiçbir şey anlamamıştı tabii. Anlaması da gerekmiyordu, hani. Ne olsa bu böyle sürüp gidecekti; az ilerideki bir çift eli izleyerek, bir çift gözün birbirine düşman bakışlarını boşlukla bağlantılarını kurarak geçirecektim zamanı. Cesaretim çoğalıyordu. Şimdi gözlerim kalemin ucunda, bu da sözcükleri daha iyi gözlememi sağlıyor. Ama hangimizin hangimizi yitirdiğini bilmiyoruz, yoksa dil mi beni terk etmişti?

İşte o an Betül Hanım'ın yüzünde hayal kırıklığı gördüm. Bütün zekâsına ve deneyimlerine karşın, yazdıklarımın anlamını kavrayamadığından yenik düşmüştü. Her an kalkıp bana kapıyı gösterecekmiş gibi oturuyordu, diken üstünde. Kendi kendine gülme yetisinden yoksundu sanırım. Bu terdirgin edici devinim, belli belirsiz kıpırdanma, bir hızlanarak bir yavaşlayarak gözümün önünde sessiz bir filmin titrek sahneleri gibi birbiri ardına geçti. Her şeyi birden kesip atmak söz konusu olamazdı; kuşkusuz, bu benim açımdan böyleydi. Amacım, Betül Hanım'ı bir biçimde uyanık tutmaktı, onu derinlerden kurtarıp yüzeye çıkarmak ve iş konusunu çözmekti.

Öylesine emindim ki asla sonuca ulaşmayacağından, aslında istediğinin tam da bu olduğu kuşkusuna kapıldım birden. Yanılmışım.

Anlamsızlık doğrudan bir etki yaratmaz. Ancak dilsiz biri için bu hep görecelidir. O âna kadar çeşit çeşit kılıklara giten Betül Hanım ansızın kabuğundan başını uzatan bir kaplumbağaya benziyordu. Kendi kendini yadırgayan bu tutumunu şaşkınlıkla izliyordum; sarhoşluğa benzer bir rahatlamayla koltukta genişledi adeta. Kımıldamasa bile oradaki, kendisiyle özdeşleşen koltukta varlığını hissettiriyordu. Bir tür güvenidi bu. Bak gör, sana neler yapacağım, dercesine.

Ancak şunu belirtmem gerek: Ben buraya onunla boy ölçüşmeye, didişmeye, güç gösterisi yapmaya gelmemiştim.

Dilsizdim. Aynada yansıyan görüntümden bile eksikliğini hissettiğim bu asalağı bedenimden bir türlü dışarı atamıyordum. Beynime bir kene gibi yapışıp kalmış, iliklerime pis bir koku gibi sinmiş bu illetten bir nebze de olsa kurtulmaya, bir iş edinmeye can havliyle çırpınıp durduğum, hunharca kendiyi dışımdan koparıp aldığım dilimi, konuşabilip de konuşmayanlara inat içimden, bana kul köle oluşundan kurtarmak için didinip duruyordum yalnızca.

Ne mümkün!

Sanki hayaletimsi bir odanın içinde birbirine büsbütün yabancı, ayrı türden iki varlık gibi duruşumuzun nedeni benim dilsizliğim, onun ise konuşmak istememesiydi. İkimiz de aynı duygu kasılması içinde, dev bir dinleyici topluluğu karşısında anlatacak şeyler bulmakta zorlandığımızdan uzak duruyorduk birbirimizden. Bu belki de en olmayacak şeydi; ama dilsizliğimin anlamını yitirmemek için kendimi zorluyorum. Ne de olsa dilsiz biri sözcüklerin ruhunu okşamayı unuttur ve kaskatı, olanaksız, düşünülmeyecek gerçeklere bırakır kendini.

Artık denetleyemediğim uluorta bakışlarımı yakalamasın diye sağa sola bakıyorum. İçimden taşan öfkenin ve umarsızlığın belirtileri bunlar. Neyse ki, uzun sürmedi. Betül Hanım yine kalkıp fotoğrafların olduğu duvara doğru sarsak adımlarla yürüdü. Bir canlanma odadaki boşluğu neredeyse silmişti. Eskisi gibi gözükmeyi gözüme. Sanki vedalaşmak için kalkmıştı. Kiminle vedalaşacağını kestiremiyordum; uzun uzun fotoğraflara baktı, sonra aklı karşı duvarda kalmışçasına oraya yöneldi.

“Buraya niçin geldin, Haşır?” dedi.

Taş kesilmiştim.

Evet, insan taş kesilince konuşmayı unutturmuş.

Sorusunu yineledi. Yüzü duvara dönüktü.

Sesimin uyuyakaldığı o tuhaf evden nasıl çıktığımı, nasıl eve geldiğimi bilmiyorum. Annem her zamanki gibi konuşmamı umut ederek karşılıyor beni.

“Bütün bunlar değişir, oğlum” diyor. “Bunu bilmenin yolu yok ama değişir.”

Unutmak

Doğrudur. H. T. ile karşılıklı oturuyorduk. Hayatımızdaki sapmaları, açmazları, yalnızlıkları, inişleri çıkışları konuşuyorduk. Denizden hayaller tütüyordu. Bu yüzden, Esmen'in ve dilsizliğin anısıyla birlikte esrarengiz bir sesin içimden koptuğunu duyuyordum. Hayatın en onulmaz anlarında dahi, bazen bir sözün bile hatırı büyüktür. Unutulmaz.

Avlu

Bazen buradan, bugün olduğu gibi, sahici bir haritaya benzer avluyu gözlüyorum; beyaz badanalı duvarların ortasında nasıl da sakin. Nasıl da arsız duruyor öyle, zamanın onu ne hale soktuğunu bilmeden. Onu izlemek, cansız görüntüsünün içinde gizlenmiş babamı anımsatıyor bana.

Güzel, bildiğimiz bir avlu. Ne varsa derleyip topluyor, sonra bir gün bir sigara içimi kadar kısa ve zehirli geçmişini önüme koyuyor. Bazen bu sevdalı ve yorgun zamanların tekinsiz manzarasında soluklandığımı görüyorum; gururlanıyor avlu sağlam belleğiyle; ama daha fazlasını istiyorum ondan: benim körlüğümü yüklenmesini, benim yerime, görmediğim gölgem kadar bana yakın olmasını.

Evet, onu izliyorum. Kör ve yaşlı bir adamın yapacak başka bir şeyi yoksa... Pencereden bol ve sarımsı bir ışık görür; gecikmiş bir dosta gönül koyar, onu zorlar karanlığın dilini anlaması için. Ne yazık!

Ne yazık ki hepsi bu.

Sonbahardı. Belki de bu yüzden mutsuzdum, kederin dizlerinin bağı çözülmüş. İnsanlar aldırıyor, eve gülerek girip çıkıyor, şarkı, türkü söyleyip avludaki kuşları ürkütüyorlardı. Anlayamıyordum. Tanrım, saçları dökülmüş babam alış-

kındı, annem küçük bir dokunuşta bütün kederini atıyordu içinden, ağlayarak. Ya ötekiler! Benden altı yaş küçük erkek kardeşim? Evliliği kilidi bozulmuş bir çekmeceye dönüşmüş ablam?.. Nasıl oluyordu da herkes bu kadar neşeliydi?

Eskiden ölülerin ruhları için mumlar yakılırdı perşembe akşamları. Karanlığa bayılırdı mumlar; rüzgâr yoksa annem iki mum dikerdi avluda karşılıklı duran iki taşın tepesine. Büyükbabamın ruhu şad olsun diye o akşam da annem iki mum yakmış, taşların doruğuna oturtmaya çalışıyordu. Kendini beğenmiş mum bir türlü durmuyordu ateşin erittiği kafasının üstünde. İkincisi hemen oturdu yerine. Sonra, annem çok uğraştı birincisiyle, gökteki yıldızlar belirince mum birden uslandı. Neredeyse ağlayacaktı annem, kollarını kaldırdı, ellerini açıp gökyüzüne baktı, usulca yüzünü okşayıp döndü: "Büyükbaban bir günahkârdı," dedi, "bundan hiç söz edilmedi sana, öyle değil mi?" Eşarbı düştü sağ omzuna, aldırmadı, çizgisiz alnımı tarayan fosforlu gözleri korkudan kutsuyordu beni. Mum bile sakinleşerek şaşırıp kaldı.

Kim sesi kalmamıştı annemin. Damarlarında dolaşan kanı taşıyan atalarından herkes onu terk etmişti, ama annem unutmamıştı onları (olanları). Böylece annem, bir zaman tüneline yolculuğa çıkardı beni. Bu yolculuğu sürdürebilmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Sanki onu niye bu denli sabırla dinliyorum, demiştim içimden. Hiç tanımadığım kişiler vardı, adlarını anımsayamadığım berber, marangoz, diplomat, din adamı, gönül adamı, ayyaş... Ama beni en çok etkileyen iki hikâyeyi anneme defalarca anlattırdım. "Oğlum," diyordu her defasında, gülmekten boğulurcasına, "hiç bıkmaz mısın aynı şeyleri dinlemekten!"

Kimse yaşamıyordu. Avlunun yüzyıllık tarihine tanık olmuş hiç kimse. Büyükbabamın bir zamanlar oturduğu köşeye taştan bir bank koymuşlardı. Bu bankı babam yaptırmış. Kesme

taşların konukseverliği, güzelliği çekiyordu insanı. Değişmiş, taşlıkları kalmamıştı elbette. Kentin büyükleri bu avluda bir araya geldiklerinde hep eski zamanlardan konuşurlardı; orada keyifle otururlarken eskiden kalma bir düşünce soru işareti gibi dururdu kafalarında. Öyle sanıyordum, şakaklarında kesilip göz kenarlarından yeniden başlayan o derin çizgilerden. Böylece oyalanıyordum ben. Annemse pencerenin önündeki çiçeklerle konuşurcasına oradan ayrılmazdı hiç. Hüzün saçıyordu çevresine, bütün canlıların, nesnelere gizli dilini biliyordu da her şeyin tuhaf bir yalnızlık çektiğini anlıyordu sanki.

Bir gün, akşamüstü, avlunun masalsılığı kendine kıydı. Bank eklem yerlerinden kırılıp çöktü avluya. Gözlerimizin önünde, hiçbir neden yokken. Benim için sıradan bir olaydı bu, ama babam uzun süre kederle bakmıştı taş yığına. Sonra, uzaklaşıp gökte bakır bir tepsi gibi parıldayan aya bakarak içeri girmişti. O saatlerde tuhaf bir sessizlik çökerdi avluya, el ayak çekilirdi. Ancak, o akşam ve gecenin ilerleyen saatlerinde duvarlara vuran gölgelerimiz bile uğulduyordu içten içe. Ağız birliği etmiş annemle babam da durmadan konuşuyorlardı, bölük pörçük sözcüklerle şaşılacak ölçüde başarıyla bütünleştirdikleri toplama bir dille.

Daha sonra, saçmalığa dönüştüğü apaçık olan bu konuşmalarının bir yerinde babam anneme dönerek, "Anımsıyor musun?" dedi. "Avlu kapısının önünde karşılaşmıştık. Yıllar geçmişti aradan, birbirimizi özlemiştik ya da öyle olması gerekiyordu... Fakat kötü başlangıçlar her zaman kötü sonuçlar doğurmaz, bu yüzden ikimiz de geçmişin gölgesinde durduk bir süre. Birbirimize bakıyorduk, ama ne sen bir sözcük söylüyordun ne de ben. Yarı yarıya terk edilmiştik, uğursuz yazgımız, güzel yemekler yapan bir kadınla güzel yemekler seven bir erkeğin sonunu hazırlıyordu. Babam pencereden bağırdı: Avluya girmekten korkmayın!" Damağı kurumuştur

annemin; ağzı açık, en uygun ve etkileyici sözcükleri bulmaya çalışıyordu sanki. Kirpiklerinin altından babamın ciddiyetini yoklarcasına süzüyordu onu. "Evet," dedi sonunda, "anımsadım." Binlerce değişik biçimde yorumlanabilirdi bu sözler. Konuşmanın beni kışkırtan ve rahatsız eden yanı buydu işte; belirsizlik. İlkin, hayran olunası bir yalınlıkla olup biten günlük olaylardan, durumlardan söz etmişlerdi, ardından dizgine vurulamayan, hastalıklı bir biçimde yayılan dünyadaki şiddetten... Sonra, babam gençliğinde yaşadığı, belleğinin en ücra köşelerinden birine gömdüğü bir öyküyü anımsamıştı ansızın. Daha önce hiç böyle görmemiştim onu; oturduğu yerde doğrulup dikleşmişti birden. Birkaç dakika düşünüp ardından değişik, kadifemsi bir sesle anlatmıştı. Tam olarak ne anlattığını ya da ne istediğini kendisi de bilmiyordu, ama bilmekle bilmemek arasındaki masumca ve düşmanca ilişki onu coşturmuş, şiddetle silkinip bir yolunu bulmuştu.

Bir anlam ifade edecekse eğer, anlattıklarımı merhum babama ithaf etmek istiyorum. Biz söylencelerle büyüdük; sözlü kültür belleğimizi bir kâğıda dönüştürmüş ve zamana karşı direncimizi artırmıştır. Elbette bazen hüzünleniyor insan, keşke bütün hikâyelerimizi, söylencelerimizi, ağıtlarımızı, anılarımızı kâğıda dökebilseydik.

Bugün bile, artık çok geç ise de, şöyle geriye dönüp baktığımda ömrüm boyunca yaşadığım en ilginç olaylardan biridir bu. Belki zaman bizi böyle anılarla terbiye etmek istiyor, bizi memnun etmek için uğraşmıyorsa da aydınlatıyor, yol göstericiliğini yitirdiğinde kendisinin de kendi karanlığında boğulacağını biliyor.

Her neyse.

Kentten ayrılmadan önce, can sıkıntısından caddelerde, parklarda, deniz kıyısında başıboş yürürken, çoktandır üs-

tünde durmadığım bir sorunu çözmeyi adamakıllı kafama koymuştum. Bazen karanlık çökene dek bir yandan hayallere dalar, bir yandan hangi kılığa gireceğimi büsbütün şaşırırdım. Gerçekten de bir rüyadaymışım gibi dolaşır, katlanabilir ne kadar akıl almaz saçmalık varsa onlarla oyalanır, sahte bir çarenin kapılarını zorlardım sonuna dek. Fakat bu ruhani zaman bulutu içinde ilerledikçe, fark edemediğim bir boğum, soluğumu kesercesine, acı çekerek ulaştığım güzelliğin kusursuzluğa dönüşmesini engellerdi. Her nedense, bir türlü istediğim kişi olamamaktan yakınır, önüme çıkan bütün tanıdıklara hayal meyal anımsadıklarımı imgelerimle iç içe geçirerek anlatırdım; üstündekileri çıkarıp arzusunu salgılayan bir tenin çekiciliği kadar etkili olurdu anlattıklarım.

Zamanla gözlerin merkezinden ucuna kayan şaşı imalar beni bu coşkumdan soğuttu. Henüz yanıtını bulamadığım pek çok sorunun salt bir yasaklamayla kendiliğinden derinlerde yitip gitmelerine göz yumdum, isteksizce. Böylece huzursuzluğumu ve mutluluğumu gizlemeyi öğrendim ve büsbütün içime kapanmamı kaçınılmaz kılan bu durumum beni lanetli şeylere çeken bir şeytan olup çıktı.

Beni tanıyan, tanımayan pek çok boşboğaza göre, sınırsız kötülüğüm ileride başıma büyük belalar açacak ve beni büsbütün ele geçirecekti şeytan. Oysa tamamen kendime hâkimdim ve bunu ne zamandır arzu ediyordum: Baştan sona zamanın ruhuna bürünüp, eski bir içgüdünün kölesi olmayı.

Önceleri, yadırgadığım, kimi zaman tiksindiğim görünür görünmez çok şey vardı, bende bu duyguyu besleyen. Bildiğim halde kimi şeyleri göz ardı ederken, bilmediğim, yalnızca hayallerimi süsleyen, insanlarla göz göze gelmeyen ama onların bile kayıtsız kalamadığı başka şeyler de iyiden iyiye içime yerleşmiş, azmışlardı. Ama aldanıyordum. Her bakımdan benliğimde toplanan bu niteliklerin göze çarpar

biçimde beni baştan beri kuşattıklarının farkında değildim. Düşündüğüm, eğlendiğim, bazen de hayatıma yön veren işaretleler aradığım zaman, kılavuzluğunu reddettiğim bu irileşip korkunç hale giren yüzümden kurtulmak için, birbirlerine yansıyan yüzlere yerleşmeye çabalıyor, çabaladıkça da gitgide kendimden uzaklaşıp beyhude çırpınışlarla beni zararsız kılan herhangi bir ad alıyordum; sahte, tiksindirici, gözle görülür tehlike buydu işte.

Herkes değişmiş yüzümden kaçırıyordu gözlerini. Böylesine çirkinleşmiş bir yüzü nasıl olup da kendime yakıştırdığımı, bu yüzle soyumuzun adını kirlettiğimi düşünen babam, birdenbire değişmiş ve beni yanma çağırıp yarım ağızla azarlamıştı ki ne yapmak istediğimi öğrensin. Donup kalmıştı sözcükler ağzında, dili küf bağlamış, babacan ve özveri dolu hareketleriyle derdini anlatmaya çalışmıştı ardından. Onu böyle görünce, hayal edebileceğim bütün kusursuzluklar omuzlarının üstünde birer melek gibi gözlerini bana dikmiş bakıyorlar sandım; eğer başımı göğsüne yaslarsam, her şeyin önceden belli ve aynı zamanda öngörülemez olan bu lanet yerde sonsuza dek kalacağımı düşünüyordum. Aynı anda o da böyle düşünmüş olacak ki, içimden tekrarlayıp durduğum tümceleri, ölümü kesinleşmiş bir suçlu edasıyla, dursuz duraksız sayıp döktü.

Öyle ki, kulak verip dikkat kesilince, bu sözlerin yalnızca babama ait olmadığını, uyuyan milyonlarca kişinin sesinden süzüle süzüle birbirine açılan pek çok tümcenin zincirleme uzadığını ve başsız, sonsuz bir tümce kurduğunun farkına vardım. Elbette, böyle düşündüğümü iyi biliyordu babam. Öyle dolambaçlı ve yanlış yerlere girdi ki, heyecandan başlangıçta ne anlattığını hayal meyal anımsar oldu. Ama bitirmedi, daha derinlere inmek için, tarihin kocaman cehennem kazanlarına attığı sözcükleri tek tek çıkarıp ağır ağır, anlaşılır bir biçimde, naif bir bilgelikle yenileyerek, tazeleyerek tari-

hin yeniden canlanışını andırırçasına birer birer ördü. Öteki tarafta, her şeyin başlangıcındaydık; babam bilinmeyen şeylerin de olduğunu söylüyor, güzel ancak ölümlü gözlerini neredeyse yumarak beni heyecanlandırıyor ve beni bekleyen gizlerle yüzleştirmek için şeytan kadar dayanılmaz oluyordu.

Kocaman odada ikimiz vardık. Babamın heyecanı yatıştı, sonra dindi. Eğer aramızda bir uzlaşma olacaksa bu, sonraki konuşmamıza kalacaktı, çünkü kalbimi buran bakışları dışında artık kendisini ifade edecek gücü tükenmiş, dokunaklı bir ciddiyetle sessizce arkasına yaslanmıştı. Hiçbir mucize yaratamamanın yenilgisi, onun ilkeleriyle uyuşmuyordu. Neden-sizce gülüyor, bir bebek gibi ilgiye muhtaç olduğunu, böyle apansız gülüşleriyle dışa vuruyordu.

Haftalar geçti. Kimi zaman babamla karşılaşmaktan kaçınıyor, günlerce arkadaşlarımda kalıyordum. Yine de onun fiziksel olmayan varlığını hissediyordum hep. Gözle görülmeyen işaretleri, yöntemli biçimde düşünmeyi ilk kez istiyordum, böyle olunca da, yer ve zaman bakımından kendimi büsbütün özgür hissediyor, hiçbir şeyi atlamayan, gizlemeyen, yok saymayan titizlikle, ne aradığını bilen bir kâşif gibi, kendi derinliklerime dalıyordum. Eğilip bükülüp babamı taklit edercesine, hiç durup dinlenmeden, sürekli birbirini doğuran düşünceler âleminde at koşturuyordum, babam kadar olmasa da.

Zaman diye ne varsa uçup gidiyordu. Milyarlarca yılı içine alan uçsuz bucaksız günler öylesine birbirine benziyordu ki, orada parçalanıp, bölük pörçük olan yaşamlar bir araya gelip bir bütün olmak için çırpınıp duruyorlardı. Hiç durmadan sözcükleri öğütüp renkli bir atmosfer yaratan bu canlı türlerinin ne olduklarını anladığımda büyük bir heyecan duyacağım kesindi. Ufak tefek şeyler öğrenmiştim şimdilik; bir yüze sahip olmak utancının ötesinde elle tutulur hiçbir şey yoktu, bu da beni görkemli unvanlara sahip olmam için kış-

kırtıyordu. Anlaşılır bir istek. Fakat onu avuçlarıma alıp bir daha bir daha doğursun diye hazin bir teslimiyetle yarattığım unvanların kulu kölesi olmaktan kurtulamıyordum.

Kimi zaman vazgeçiyor, yarattığım bütün sözleri baştan sona siliyor, anlamsız ölçüde büyük, derin, koyu çizgilere başka anlamlar yüklüyor, o tuhaf damızlık, o yararsız sözcükleri alaşağı ediyordum usumdan.

Böyle umulmadık anlarda babamın yüzü aydınlanıyor, soyuna biçtiği değerın Asyalı kanında coştuğunu duyumsuyordum; bu kan aptalca çırpınıp yüreğinde bir söylence gibi yaşattığı koşut zamanlara ihanet edince büyük hayal kırıklığına uğruyordu babam. Çünkü bunlar olup bittiği sıralarda babam ağır bir suskunluğa giriyor, beni günlerce, hatta haftalarca korku içinde bırakıyordu.

Zamanla tarihler babamı ilgilendirmez oldu. Artık tek düşüncesi değişip değişmediğini bir sonraki adımda somut olarak görüp görmemektir. Konuşmak isterse, edindiği bilgilere değil, edineceği bilgilere başvurur ve bu kavramlar yer değiştirdiği takdirde gerçekten değiştiğine inanıp kararsız kaçışlarına son verirdi. Durağanlığı içinde bu kanatlanmış halini görmüş ve kendime çekidüzen vermiştim sonunda.

Dahası, zaman zaman babamla bir araya gelerek gelecekte konuşur, kimi zaman üstünkörü, kimi zamansa imalı konuşmalarımızla bir örümcek ağı örercesine ince ince dokurduk yaşamı. İkimiz de hayatın kanlı ayak izlerini örtmek, şefaath dilemek için Allah'tan yardım dilerdik. Uzun uzun ettiğimiz duaların çevresinde döndükçe babam, bir acı sona ermişçesine sessizliğe gömülür, ardından benim irademi yoklarcasına rasgele bir konu seçer ve iştah kabartan sözleri diline dolardı. Böyle hissettiğim için, sözcükler zehirli zırhına bürünmeden, bir solukta ciğerlerime çektiğim bu söylevi kusardım hemen. Bu fazlasıyla doğruydu bana göre. Çünkü battığı her yerde kendi yansımasını görmek istiyordu babam,

her ne olursa olsun böyle davranmaktan kendini alamıyordu. Beni işin içine sokarak oynadığı oyunu devam ettirmek istiyorduysa da, kulağıma fısıldadığı öğütler özgürlüğümü kısıtlıyor, o gürültülü, modası geçmiş, eciş bücüş sözcükler içimi kaldırıyordu; bir şey duymamı engelleyen bu kuşaklar boyu oluşturulmuş işaretlerden sıyrılmayı başarıyordum.

Ama ne var ki, yaşlılar için acımasız olan hayatın dayanılmaz keskin karanlığını babam kadar tanıımıyordum. Mevsim değişikliğine hazırlıksız yakalanmış zavallı bir yaratığın bir süre doğadaki öbür yaratıkları taklit edencesine, sanki ruhunu tutsak alan güç gösterisiyle sağa sola koşuşturup dalga dalga coşması, zamanın pütürlü yüzüne basa basa kendine bir çıkış yolu araması ve hışımla hedefine doğru koştuğunu sandığı bir anda hayatın amansız kılıç darbeleriyle yere yığılıp kanlar içinde inim inim inlemesi gibi, olabildiğince parçalara ayrılmış aynadaki varlığım kendini göstermekte gecikmedi.

Tıpkı tanımadığı bir yaratıcıyla cilveleşiyordu ruhum. Işıl ışıl parlayıp sönen tasarılarım, rastlantılarla bezenmiş, gözlerini mucizelerin iflah olmaz çekiciliğine dikmiş karmakarışık hayallerim, çeşit çeşit seslerle bir belirip bir kaybolurken kabarıp akan ve her şahlanışında da kendi yalnızlıklarına gömülen düşüncelerimle kararip kalıyorlardı. Beklenen şey oluyordu galiba ve çok geçmeden yüreğimi korkuyla dolduran ilk kuşkular belirmeye başlıyordu.

Kimi zaman insanların ömürleri boyunca aradıklarının ne olduğunu kendime sorarım. Belki de bunu bilmediğimiz için acılar bize zevk veriyor, onları kutsadığımız ya da onları dışımızdaki pek çok kişide ortaya çıktıklarını gördüğümüzde, bu yaşam denen gizemli uğraşın bir anlamının olduğunu kavriyoruz ve bunu son derece kabaca, sakınımsızca, sevgisizce kendimizle konuşuyor, alaya aldığımız anlamsızlığa içten içe gözyaşı döküyoruz. Ne var ki söz konusu dışımızdaki

insanlar, tanımadıkları acıların yüzünü yansıtmazlar bize. Belli belirsiz bilgilerle ulaştığımız yargıların gerçekte bizi tanımladıklarını aklımızdan geçirmesek de, bir bakıma ideal yansıtıcı olduğumuzdan kuşkulanırız hep.

Burada, doğup büyüdüğüm bu kentte aşklar, ayrılıklar, ölçülü ve abartılı sevinçler, tatlı kederler son derece avutucu rol oynuyordu yaşamımda. Hepsinde bir sıkıntı vardı ama sanki bu sıkıntı kentin yazgısını simgeliyordu: Boydan boya uzanan geniş caddeler, dar, taşlarla döşenmiş sokaklar, burun buruna duran eski ahşap evler, genellikle kalabalıktan sıkılan geniş avlular, kuyruklarını sallaya sallaya keyifle dolaşan köpeklere inat, kuyruğunu kırmış, alkolle kabarıp şişmiş insanlar, kişneyişlerini koyunlarında gizleyen emektar aşk tellalları, sarkık göğüslerini hoplata hoplata kayıp oğullarına eş arayan kadınlar, cinsellikle yüklü rüzgârların bacakları arasına sokuluşuyla yaprak yaprak titreyen kızlar, tecrit odalarında cellatlığın sırrına eren, klitorisi dilleriyle uyararak, şehvet gecelerini aynı becerileriyle tamamlayan delikanlılar, camiler, terk edilmiş kiliseler, seyyar satıcılar, hırdavatçılar ve hızını alamayıp evsiz barsız insanların kanını emen simsarlar ve kahır uykusuna yatmış eski zaman hikâyeleri... Bütün bunları çok uzun bir süre reddedip görmezden geldiğim bu kenti terk etmenin zamanı gelmişti artık.

İşin güç yanı, yüzü olmayan, olmadığı için de unutulması olanaksız olan imgelerden kurtulamayışımdı. Örneğin, bu kentte kocasını öldürmek isteyen bir kadının hayaleti dolaşırdı hep. Kimse onun kim olduğunu bilmeseydi alışılmış bir ahlak figürünün asılı olduğu her evde tehlikeli bir öfkenin ondan söz ettiğinden emindi herkes.

Daha da önemlisi, kentte tuhaf bir ölüm salgını başlamıştı sanki. Art arda düzenlenen ölüm kayıtları rafları dolduruyordu; herkes kutsal kitaplarını alıp korkunun yarattığı bir teslimiyetle, gerçekteyse katlanamayacağı bir egemenliği

reddedişle bir köşeye çekilip okuyor, okudukça gecekondu mahallelerinden yükselen soluk yüzlü çocukların ulumalarını görmezlikten gelmenin içini rahatlatacağını umuyordu. Bu felaket genişleye genişleye neredeyse tüm kenti kaplamıştı. Sessizlik nerede bulunursa bulunsun, orada bir insan sesinin gizlendiğini ve o sesin kulakları tırmalayan inleyişini duyan kent sakinleri, kentin yazgısına sinen bu inleyişleri, birbirine çarpan eşya sesleriyle, köpek havlamalarıyla, korna sesleriyle, gülüşmelerle, Allah'a yakarışlarıyla, şehvetli bedenlerin hayal edilmesi olanaksız iç çekişleriyle kesmeye çalışıyorlardı.

Bütün bunlar hareketsizleşip üstüne kutsal ruhların maskesi geçirilmiş törensel sözlerle sınırlarını aşip sağa sola aktıkça, neredeyse görülmeyen yüzlerinden de kurtulup bir hiçlikte, zamanın sınırsız yokluğunda sıkıcı ve yararsız bir iş haline gelmiş; ölümün şüurselliği, oldukça yorgun ve şaşırılmış bizi bu gereksiz, salya sümük akan görüntülerin gerçekliğinden azat etmişti.

Abartıyorum. Gerçekten de büyük, rahat, verimli düşüncelere bu tuhaf düşünceler karışıkça bir trajedi duygusu kendiliğinden uç veriyor insanda. İnsan kendisine söylediklerini doğru dürüst duymadıkça bu hayatta mutlu yaşamının yolunu tuhaf bir merhamet gölgesinde rahatça sağlayabilirdi. Buluttan nem kapan aklım, sanki bunlar hayattan ayırt edilemezmiş gibi, sırf bir güçlük çıksın diye bir felakete sürüklüyordu beni. Kıvrana kıvrana bin bir güçlekle yaratmışım, şu lanet olası hayatın yüküne bir de ölçüye gelmeyen, insanı aşan drama yavaşça başını çıkarıp bakınca çirkin, cıvık cıvık yüzlerin beni göreceklelerinden, göğü inleyen o arlanmaz sevinç çığlıklarıyla yalnız beni göreceklelerinden habersizdim.

Kent usul usul akıyordu üstüme. İğrenerek bakmakta ne kadar haklıydım! Bu durum beni büsbütün yalnız bırakıyordu; öbekler halinde sevilmemiş kızların iniltisi çepeçev-

re sarınca çevremi, nicedir uzaktan izlediğim durdurulması olanaksız yüzlerce sıradan isteğin, öfkenin, dilenmenin, kokunun içinde buldum kendimi. Talihsizlik bu ya, bunlar sözle anlatılamaz tuhaf bir tutkuyla beni kendinden uzaklaştırdıkça, babamı daha çok düşünüyor, sesini sanki içimdeymişçesine daha yakından duyuyor, gün geçtikçe onun yüzünü, düşüncelerini, hareketlerini kuşanıp, kendimi aşağılayan bir sırıtışla boşluğa doğru birtakım el kol hareketleriyle, öfkeli, bir şeyler anlatmaya çalışırken gücüm tükeniyordu, delirdiğim su götürmezdi artık.

Ama asıl, babamın bizi terk edişiyile başladı her şey. Son-
suza dek gitmemişti elbette; şimdi adını anımsayamadığım
ünlü bir aktörün sesini taklit ederek, "Bizi utandıracak bir
şey yapmayacağından eminim oğlum" diyerek kucaklamıştı
beni. Sonra eşikte, tepkimi beklercesine durmuştu bir süre.
Bu arada anneme uzun uzun uyarılarda bulunmuş, sonra yü-
züme bir şaplak indirmiş, avluya inmişti; çizgili yüzü, aşırı
bir dikkatle büyüyen gözlerindeki o bakış, yalnızlığın tehdi-
diyle yüklüydü: Arayışların, beklentilerin somut örneği.

İtiraf etmeliyim ki, onun gidişi güçlü bir rüzgâr gibi solu-
ğumu kesmiş, ama sonra sönük bir yansımadan başka bir şey
olmadığını fark ettiğim, hatta pişmanlığa dek uzanan özgür-
lüğümle yüz yüze getirmişti beni. İçimde bir şeytan vardı,
her mutsuz ânında kolunu omzuma koyuyor, küstah, zehirli
diliyle beni ürkütücü biçimde kışkırtıyordu. Büyük bir çabay-
la beynimi tümüyle ele geçirmeye çalışan bu ses, zamanla bir
parçam olup ne idüğü belirsiz, sürekli kabarıp inen, korkunç
bir uçurumun kıyısına çekmeyi başarıyordu beni: Yüksek
sesle konuşamamanın dar geçitlerinden kaptığım sıtma. İki-
yüzlülüğüm duygulandırıyor beni.

* * *

Avlu eski hareketliliğini, düşünce kolonisinin son durağı olma özelliğini yitirmişti çoktan. Babam gittikten sonra, dışarı çıktığımızda önümüzü sessizlik kesiyordu önce; hiçbir yerde birbirine eşit olmayan, avluda kör kör gezinen, boyutları akla hayale sığmayan bir sözcüğe ya da bir tümceye dönüşmek isteyip de dönüşemeyen bu dilsizlik ve durağanlık gitgide kendi kıtlığını çoğaltıyor, havada dönüp duruyordu.

Annemin dediğine göre, güya her şeyi kuruyordum ben. Havayı görmem olanaksız olduğu gibi, sessizliği de yalnızca duyumsayabilmişim, bu da görmek değilmiş, en azından somut olarak bu böyleymiş. "Hayır," diye üsteliyordu annem, "eskiden insanlar doğanın yasalarından yararlandıkları için gelecek tehlikeyi kestirebilirlermiş, ama biz yalnızca sanrılarımızla ya da sözlerimizle her şeyi görebileceğimizi sanıyoruz. Avlu eski avlu işte, ne söz ettiğin gibi tuhaf bir sessizlik ne de uğursuzluk belirtileri var." Heyecanlı ama soğukkanlıydı annem. Başkası olsa bu olası felaket öngörülerini bana bilinmez bir gücün söylediğini düşünür, bu esrarlı sözcüklerin dünyasına kaptırırdı kendini. Oysa annem, sıradan sözcükleri kutsal bir çabayla Tanrısal ilham kaynağına dönüştürmeye gönül indirmeyerek beni uarmıştı: Zamanı hareket ettirdiğini düşünüyorsan, Allah'ın ne anlama geldiğini anlayamazsın.

Onunla tartışacak değildim; çok basit bir hareketle yüzüklü elinin işaretparmağını gülümsetmekten zevk almıyordum doğrusu. Parmağının ucunda, yiyeceği şey helal değilse ermiş uyarıcı bir damarın olduğunu söyleyen gizemliliği doğrulamaya çalışmıyordum, ama bir tür sezgi sinyalleri dönüp duruyordu beynimde. İşte o zaman, geçmişe dönüp bütün bunların niçin ve nasıl olduğunu öğrenmek için ipuçları aramak yerine, parlak ışıklarıyla beni cezbeden o gizemli dünyanın, şeytansı hayalin sadakatsiz aynasında yansıyan gurur dolu yüzümle karşılaşmayı seçiyordum: Kuşkularım kendini teselli ediyordu.

Alışkanlıklarına ters olmasına karşın, bir sabah, gidişinden beri hep kapalı duran babamın çalışma odasına girip bakmak için erken kalktım. Daracık, küçük pencereci odaya kimseyi sokmazdı babam, fakat ısrar edene laf yetiştirmeye her zaman gönüllü olmadığı için, hiçbir şeye dokunmamak koşuluyla birkaç kez onu çalışırken izlememe izin vermişti. Babamın bizden sakladığı bir şeyler olduğundan kuşkulanıyordum, ne var ki çalışırken girdiği ruh halini görünce kuşkularımdan arınmış, onu hem kendinden geçmiş, hem de kendinde olma'nın bütünleyiciliğini nasıl başardığını takdir etmiştim, hayranlıkla.

Babamın zamanının büyük bölümünü harcadığı bu esrarengiz çalışmasının hiçbir somut sonucu yok gibiydi, en azından aileden ve aile dışından kimse bu konuda bir şey bilmiyordu. Bir sır gibi saklanan bu çalışmanın, her ne olursa olsun, bir değeri vardı mutlaka. Bu da meraktan kudurtuyordu beni.

Bu çalışmaya tam olarak ne zaman başladığını anımsıyorum; emekliliğinin ikinci ayında bir pazar günü odasına çekilmişti ilk. Uzun süre odasından çıkmayınca kapısını tıklatmış, yalnızca bir homurtu duymuştum. İçeri gel mi demekti bu? Kapıyı açmaya çalışmış ve o an uyarıyla rica karışımı sözcüklerini duymuştum: Kendini saklamanın en güzel yolu.

İlk zamanlarda babama hiçbir şey sormadık. Kurallarını bir akşam yemeğinde sakın bir dille uzun uzadıya anlattı: "Sizden sakladığım bir şey yok, karımdan ve oğlumdan ne saklayabilirim ki. Ama..." Birden her 'ama' sözcüğünden sonra olumsuz tümceler kurduğunun -bizim açımızdan elbette- farkına varmışım. Ve şimdi, tam olarak yedi kez bu sözcüğü kullandığını çok iyi anımsıyorum. Gerçekten de babam duygu dünyasından mantık dünyasına çok yumuşak geçişlerle sızardı, sabah güneşinin her zaman mevsimine özgü o yumuşaklığı gibi okşardı insanı. Elbette, içten olduğu

zamanlar o yumuşaklık yüzüne yansır, bir tür kolaylık sağlardı ona.

Bedenlerimize ve ruhlarımıza kapanmıştı o oda. İşte gizlerle dolu, yasaklarla ağırlaşmış bu odaya girdiğimde heyecandan titriyordum. Hiç görmediğim, tanımadığım fotoğraflar neredeyse tıkabasa kemiklerle doldurulmuş kâğıtlardan kurtulmak için sarkıyorlardı duvarlardan; şu ya da bu şekilde bir yerlerde gizlediği, yiten canlılar. Hayal edebiliyormuşum gibi, bir ses akışı uğuldayıp duruyor sürekli. Sesin ne yöne doğru hareket ettiğini, babam, gitmeden bu fotoğrafları niçin duvarlara çivilediğini düşünüyorum; ezeli ve ebedi hayatın rengi siyahlar içinde.

Böyle davranmaktan alamıyordum kendimi. Baktığım her köşede babamın yansısını görüyor, aynasız odanın aslında aynalarla çevrili olduğunu hayal etmekten zevk duyuyordum: Masum ve tuhaf bir eğlencelikmiş gibi.

Yavaş yavaş masaya doğru yürüyordum. Belki durup odanın gelecekteki sahibi olarak bir süre bakmıştım, ama hiç farkında değildim bunun. Yine de odanın gizine, özenle korunan tedirgin edici gizine yaklaşıyordum. Sanki onu avcuma alır almaz, yüzleri lekeli yaşlılar, kusurlu güzellikleriyle gizli güdülerini örtbas etmeye çalışan genç kızlar ve daha nice insan bir anda üstüme çullanacaktı; bir fotoğraftan bir fotoğrafa seğirten gözlerim hep onlardaydı. Mutluydum da aslında, her ne kadar odayı tıpkı bir karabüyü gibi kaplayan bilinmezlikten korkuyorduysam da, içimde tuhaf bir sevinç vardı. Öyle ya, bütün gerçekler elimin altındaydı artık.

Gerisi adeta bir kâbustu. Masanın üstünü kaplayan kâğıt tomarlarını tek tek sınıflandırırken yeniden canlanan bir ölünün kemiklerini topluyordum sanki. Birer birer, özenle sıralayıp, parçaları bir araya getirmek için, elimde tuttuğum her şeyin hareket ettiğini sanıyordum. Narin bedenleri andıran kâğıtlar gülümsemeye çalışırken yüzlerinde ışık ve gölge de-

metleri oluşuyordu. Bütün o karmaşa ve kargaşaya karşın, insanüstü bir çabayla işimi bitirmeye çalışırken artık babamın arzuladığı her şeyi kendi arzumuş gibi yapmaya hazzırdım.

Ertesi sabah avludaki taş bankta, elimde sonsuz büyüyen, yanılta, korkutana, belki de bu saydığım ve daha da sayabileceğim pek çok olumsuz özelliğı barındıran kâğıtlarla oturuyordum. Şu var ki, artık tümüyle aklım başımdaydı. İrademi zayıflatan, sorduğum sorularla beni rastgele bir dünya tasarlayabileceğim noktaya getiren köprüden geçmiş, gerçeğin randevusuna sadık kalmıştım. Ancak bendeki bu kaygı ve sanrı krizi yenilgiye uğramamıştı. Belki patavatsızca gevezelik etmekten yorulup susmuştu. Kısa bir süreliğine kendi kabuğuna çekilen öteki dünya tasarıları, anlaşılması güç ve belki de daha aldatıcı kanıtlara başvurarak her an geri dönebilirlerdi. Bu düşünceler zihnimin kör bir noktasında bekliyorlardı ve beni işimi yapmaktan alıkoyuyorlardı.

Her ne kadar hayal dünyası hastalıklarını kabul etmek güçse de, bunları gerçekleştirmemenin benim için olanaksız olduğunu seziyordum. Çünkü gerçeğin iki yüzünden görülebileni ancak parçacıklardan oluşuyordu, üstünde bir sürü delik: çeşit çeşit, yuvarlak, yassı, çember çember büyüyen, alabildiğine özgür, doğurgan.

Güneş avluda yüzünü gösterdiği için belki de, içimdeki o vazgeçme, bulaşmama dürtüsünü yenmiş, sakinleşmişim sonunda. Biraz acı dolu bir rahatlıkla konumumu değiştirip bir şeyle anlaşmış gibi, ruhani bir hava verdiğim yazıya diktim gözlerimi.

İki Başlı Ejderha başlıklı bölümde, babam bilinen bir efsaneyle başlamıştı yazısına.

Poseidon'la Libya'nın oğlu, Fenike kralı Agenor'un kızı Europa tanrılar tanrısı Zeus'un sevgisini kazanmakla ölmez bir

ün salmış ve bütün kıtaya adını vermiştir. Zeus bir ilkbahar sabahı gökteki sarayında oturmuş, tembel tembel yeryüzünü izlerken, gözleri ansızın ilgi çekici bir yaratığa ilişir. Güzel Europa uykusundan uyanmış, gördüğü rüyayı yorumlamaya çalışır. Rüyasında, kadın kılığındaki iki kıta kendisini paylaşmaya çalışıyorlarmış. Europa'yı doğurduğunu ileri süren Asya, onu kendisi almak ister; öteki kıta ise Zeus'un Europa'yı kendisine verdiğini söyler.

Gördüğü bu tuhaf rüyayı yorumlayamaz Europa. Kendi yaşındaki kız arkadaşlarını toplar ve deniz kıyısındaki çiçek tarlasına giderler. Orada oyunlar oynarlar, sepetlerini çiçeklerle doldururlar; hepsi bilir ki, en güzel sepet Europa'nın sepetidir, Hepaistos yapmıştır o sepeti. Üstünde İo'nun öyküsü, inek oluşu, Argos'un öldürülüşü, sonra Zeus'un İo'yu yeniden kadın kılığına sokuşu çizilidir.

Yalnızca sepetler mi, içlerini dolduran çiçekler de oldukça güzeldir: Nergisler, sümbüller, menekşeler, kırmızı yabangülleri... Aşk tanrıçası, Kharit'ler arasında nasıl ışıldarsa, Europa da yaşlıları arasında öyle ışıldarmış.

Zeus onu görünce dayanamaz. Zaten aşk tanrıçası Aphrodite, oğlu Eros'a söylemiş, o da oklarından birini Zeus'un kalbine saptırmıştı. Hera uzaklardaymış o sırada, ama Zeus yine de ne olur ne olmaz diye korkar. Bir boğa kılığına girer. Koyu kahverengi, kaşları yerinde gümüş yaylar çizili, boynuzları yeniayın görünüşüne benzeyen, güzel, çekici bir boğa olur. Çiçek toplayan kızların arasına iner. Yaşlıları gibi, Europa da boğayı görünce dayanamayıp yanma gelir; onu sever, okşar.

Hemen eğilir boğa. Sanki Europa'nın sırtına binmesini ister gibi. Europa, gülümseyerek boğanın sırtına oturur. Ötekilerin de sırtına binmesine izin verir Zeus ve fırlattığı yıldırımların hızıyla denize dalar, ilerledikçe dalgalar iki yana açılır. Yanlarında, önlerinde, arkalarında tuhaf deniz tanrıları

Nreid' ler, borularını öttürerek Triton'lar ve Zeus'un kardeşi Poseidon vardır.

Sulardan, gördüğü yaratıklardan korkan Europa, düşmemek için bir eliyle boğanın kocaman boynuzunu tutarken, öteki eliyle de ıslanmasın diye mor eteğini toplar. 'Bu boğa olsa olsa bir tanrıdır' diye düşünür. Sonunda dayanamaz; kendisini ıssız bir yerde tek başına bırakmaması için boğaya yalvarır. Boğa, kendisinin tanrılar tanrısı Zeus olduğunu, ona tutulduğunu, Girit Adası'na gideceklerini söyler.

Sonunda Girit Adası'na varırlar. Orada mevsimler karşılar onları. Sevişirler; çocukları olur. Europa'nın oğullarından ikisi, Minos ve Rhadamanthys yeryüzünde öyle tarafsız davranırlar ki, öldükten sonra ölümler ülkesine yargıç olurlar.

Babamın bu efsaneyi niçin anlattığını sayfanın sonuna geldiğimde anlamamıştım henüz. Ancak daha sonraki sayfalarda sözcükler yavaş yavaş bir umut ışığı gibi birbirini izlerken, bu yazının içinden neler çıkacağını, yer yer tuhaf bir biçimde kendi olmaktan çıkıp, yalnızca işaret ettikleriyle var olan tümcelerin beni nereye götüreceklerini sabırsızlıkla bekliyordum. Böylece, tümceler koşuyor, ben konuşuyorum derken, babam birdenbire sözü büyükbabama getiriyor. Ona kimi yerde adıyla seslenirken (Ahmet Cem), kimi yerde 'çift başlı adam' demesi düş kırıklığına uğratmıştı beni, hatta kızmıştım. Bir an her şeyi olduğu gibi bırakmanın daha iyi olacağını düşündüm, ancak gözlerimin önünde sıra sıra uzayıp giden, birbirine tutunmuş kargacık burgacık harflerin görüntüsü iç paralayıcıydı, bu öylesine karmaşıktı ki, sizin de tahmin edeceğiniz gibi, üzülenin ben mi onlar mı olduğu pek açık değildi.

Deyim yerindeyse, sürekli omuzlarında bir şişkinlik vardı sözcüklerin. Sanki kabuğu çatlamış bir cevizin zamanından önce doğurması gibi, acı içinde kıvranıyorlardı. Titiz ama biraz dalgın olan babam, kaldırılamaz gibi görünen bir

bölünme düşüncesiyle oradan oraya sıçrayıp duruyordu; minicik bir titreyiş bedeninden akıp sözcüklere bulaşıyor, sonra bu titreme bir cin, bir şeytan, bir melek olup savurganca kullanıyordu babamı. Gerçekten de son derece sınırlı ve önsezi- lere eğilimi olan babam, titizliğini elden bırakıp rastgele dal- dığı tarihten bir türlü çıkmıyor, kendisinden bir benzerini doğurmak istercesine sözü dönüp dolaştırıp oğluna vereceği öğütlere getiriyordu:

“Yepyeni, taze, henüz hiçbir izin, çalkantının bozmadığı küçü- çük bir yüzdü. Kimine göre, günahları içinde taşıyan minicik bir varlık. Burun kanatları kabarmış, ağzını açtıkça pembe kapılı derin bir karanlık uzanıyor içeri. Güzeldi. Şirin, tatlı ve zamanı anne kar- nında öğrenmiş olmalı ki, şaşkın. Söyleyecek başka söz bulamıyo- rum. Gözleri gözlerime saplı bakıyordu öyle. Beni tanıyor olmalı, başını yastığın üstünde oynattıkça bunu anlıyorum. Göreceğin çok şey var, diyorum. Hele bir yürümeye, konuşmaya başla, aklın ersin her şeye, o zaman ne demek istediğimi anlarsın. Dizlerini, ellerini sallardururdu, ağlardı. Sanki, uzak dur, bunların sırası mı şimdi, der gibi.”

Bu sözleri, soru işaretleriyle biten yığınla tümce izliyordu. Sonra sonra güç topladıkça kendine çeşitli dayanaklar bu- lup başka zamanlara ayak basıyor, zaman genişliyor, ardında nabız atışlarını bırakarak.

Öyle önemli bir şey yoktu hani. Oğlunun, yani benim doğuşumu, serpilip gelişmemi, yürümemi, konuşmamı, ağ- zımda nefsimi parçalayan, beni canavarlıktan koruyup vahşi- leştiren dişlerimden söz ediyordu. Elbette, şaşıyordum bütün bunlara. Adımı anmaması tuhaf görünüyordu bana. Yine de ‘oğlum’ demesi yeterli geliyordu.

Bunları anlatırken bir şeyi atladım, bir şey daha var- dı: Bir kehanet olarak algılanmaması gerektiğini belirttiği uzun bir bölüme ‘İki El, İki Ayak, İki Dünya’ adını vermişti babam. Bu bölüm paradoksal düşünceleriyle tanınan ünlü

sufi Bestami'nin bir sözüyle açılıyordu: "Cübbemin içinde Allah'tan gayrısı yok." Bu da ne demek? Birden afallamıştım. Bazen hızlı hızlı akan, bazen tuhaf bir hayranlıkla hassaslaşmış bütün evreni kucaklayan, bazen yüzercesine kulaç kulaç süzülen sözcüklerin, sonunda oldukları yerde hareketsizleşip kaldıklarını; yine de tümceler arasında sıkışmış kalmış mırıltıların hareket ettiğini ve kendini kendinden temizleyen bu mırıltıların gerçek tümceler olduklarına inanmaktaydım. Yorucu bir şeydi bu. Harf harf, sözcük sözcük, sonra tümce tümce çoğalıyordu yazı; harflerin heceleşip, hecelerin sözcükleşip, sözcüklerin tümceleşip kendinden çıkışlarını hayal ettikçe, babamın bir girdapta döne döne bütün iradesini girdaba kaptırdığının sonucuna varıyordum.

Nasıl? Bunu bilemiyordum. Ama sakın ve son derece mantıklı olmalıydım. Bir o kadar da zamana gereksinim duyuyordum, çünkü kaygılanıp öfkeye kapılırsam ansızın akıl tutulması yaşayabileceğimden korkuyordum.

Hayal etmek her zaman arındırır insanı. Her şeyden sıkılmış, usanmış, bezmiş olarak değil, şöyle rahat, erircesine haz duyduğunuz bir konuda hayal etmek gerçekten arındırır insanı. Ben de kâğıtları taş bankın dizlerinin üstüne savurup kalktım; kimi kâğıtlar dizlerinden kayıp yere düştü, çakıl taşıyla süslenmiş bankın ayaklarının önüne.

Neden bilinmez, durup dururken Lili'yi anımsamıştım. Gerçek adı Lili değildi! Her neyse, Lili kulağa daha hoş geliyor. Lili'yle bir bahar akşamı –bundan eminim– sanatın kendine özgü has dilini anımsatan tuhaf bir sohbetle tanışmıştık. Reşit, Kara Adam, kaybetmekten hiç korkmayan gözü pek Nazlı ve Sibiryaya kışını andıran Hicnaz –bu adı çok tuttum– ve ilk kez o gece tanıştığım, adlarını unuttuğum ikisi bayan bir bey, üç kişi daha vardı.

Bu insanların hepsi 'hiçbir şeyleri olmadığı halde her şeyleri varmış' gibi mutluydular. Batmakta olan bir günün yarım ışığı altında karanlığa doğru uzayan konuşmalarına o gece tanık olmuştum. Habersiz gelmemin hiçbir sakıncasının olmadığını beceriksizce bana anlatan ev sahibi Refik, 'Bugün hayal kurmak için bir araya toplandık, yani bir mucize için değil, aldatmaca için buradayız' diyerek beni rahatlatmaya çalışmıştı. Lili uzun bir öykü anlatmıştı o gece. İnsan doğasının bir parçası olan sadakatsizlikten söz edilmişti sanırım, sonra, sadakatsizliğin insan doğasının bir parçası değil, zayıflığının bir parçası olduğunu söylemişti. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Ve sonra Lili gözlerini kısıp burnunu kırııştırarak herkesi susturdu, anlatmaya başladı. Sözlerin bir insanın ağzından çıkarken bu denli kışkırtıcı ve arsız olabileceğini düşünabiliyor musunuz?

"İnsan sapkınlığının sınırsızlığını ve şeytanca entrikayı tanıdım orada" dedi Lili. "Hayal gücümün almadığı, şeytanca düşünceyi öğrendiğimde tüylerim diken diken oldu önce. Çünkü yapılan toplantı bir dizi dönüşüm geçirerek sonuçta çıkan kararı açıklamayı olanaksız kılmıştı. Bu nasıl olur demeyin; şeytanın paranoyakça düşüncelere ve bilinçaltına zaafı vardır ve bunları kullanır, bunlar olmadan kendi doğrusunu kanıtlayamaz, bunun için önlem alır. Buna göre, toplantıda alman kararın pek çok doğrusu vardır, ama içlerinden en doğruların bir doğrusu en doğrudur. Ancak bu en doğru da çevresindeki öteki doğruların eğilimlerinden etkilenerek kendi içinde doğrular yaratır ve bu doğrular suda yayılan halkalar gibi birbirini izler ve doğrular üreyip kendi karşıtlarını yarattıkça kaos olur ve şeytan bundan yararlanarak bu doğruların hepsinin doğru olduğunu söyler ve böylece tek doğru öteki bütün doğruları reddeder. Şeytan kazanmıştır, çünkü doğruları doğuran doğru kendisinden

önceki, en baştaki doğruya dönmek zorundadır, tek çıkış yolu budur.

Ancak sorun çözülmez.

Bunun üzerine yeniden tartışılmaya başlanır. Bu kez farklı bir yöntem denenecek ve ortak bir nokta bulunacaktır, toplantıdaki insanların ruh sağlığı için gereklidir bu. İlkin, doğru kavramına eşdeğer başka bir kavram aranır ama bulunamaz. Hakikat üstünde durulur, sonra gerçek. Sonunda vazgeçilir.

Artık herkesin sinirleri gergindir. Sessizlik hâkimdir, herkes dikkatle birbirini süzmektedir. Dakikalar sabırsızca zamanı tüketir. Oradakiler alışılmışın dışında zamanın durduğunu hayal ederler, sıkıntıdan. Yavaş yavaş temelsiz ve boş inançlar kafalara dolmaya başlar, beyinler yorgun argın bir sığınak arar, uyumaya gereksinimleri vardır. Çevrelerindeki duyuların huzurları kaçınca kudurmuş bir kedi gibi oraya buraya pisleyen beyinleri düşünmek bile istemeyen biri bir soru sorar: Yanlışlar mı doğruları doğurur, yoksa doğrular mı yanlışları doğurur?

Sorulan soru aynı zamanda içinde öneri de barındırır. Artık çözüm anahtarlarından ikincisi bulunmuştur ve tartışmaya başlanabilir.

Buna göre, öncelikle yanlışların türevleri ve etkileri belirlenmelidir. Örnek verilen yanlış, içinde taşıdığı kimi nedenlerden ötürü tam yanlış olmayabilir. Peki, o halde ne yapılacak? Bu sorunun yanıtı hemen bulunur: Yeniden adlandıralım.

Burada karışır işler. Kimine göre, başlangıçta konuşulan dil her şeyi en küçük ayrıntısına dek adlandırıyordu, ancak zamanla o dilden doğan, onun oğulları, kızları olan sözcükler atalarına başkaldırdı ve kendi bağımsızlıklarını ilan ettiler. Oğulların ve kızların sözcükleri yeterli değildi; doğdukları atadan –bunun çift cinsiyetli olduğu söylenir– aldıkları sözcükler temel şeyleri adlandıramayacak kadar zayıf oldukları için çaresiz kaldılar ve ortaya bu manzara çıktı.

Kimine göreyse, her sözcüğün temelde iki anlamı vardır. Çünkü sözcüğün dişil ve eril olması önemli değildir, o baştan beri çift cinsiyetli yaratılmıştır. Kendi yarısını değil, kendi karşıtını arar. Bu nedenle, yetersiz kalan sözcüklerin ikinci anlamlarını bulmak birinci görevdir ve böylece bütün yanlışlar adlandırılabilir.

Öneri akla uygundur. Bir şey dışında, o da, sözcüklerin cinsiyet sorunudur. Eğer bir sözcük bütünlüğünü yitirirse, kendi karşıtını aramak yerine kendi yarısını aramak yoluna sapar ki bu da felaketlere yol açar.

Tartışma uzar. Üçüncü öneriye geçilir, daha doğrusu üçüncü öneri için düşünölmeye başlanır. Zaman akışını yavaşlatır yine; tüm dünyayı sarhoş eden, hastalıkları iyileştiren, körlerin gözünü, sağırkların kulağını açan zaman, simgelerden dokunmuş gizemli pek çok şey düşündürür tartışmacılara. Kimse doğru dürüst bir öneri sunamaz. Umutlar yavaş yavaş tükenir, eller göğüslerde kenetlenir, açılır, şakaklara dokunan parmaklar duruşlarını her defasında uzatır, uzun uzun okşanır şakaklar ve sonunda içlerinde en zeki olanı, daha doğrusu kendini zeki sanan, ateşi körükler.

Üçüncü öneri, ilk ikisinden daha ilginçtir. Görünen o ki, bunun üstünde daha da uzun ve yorucu bir tartışma olacaktır. Bu kez herkeste bir umut belirir, sanki ilahi bir güç onları uyanık olmaya ve soruna bir an önce bir çare bulmaya çağırmaktadır.

Özene bezene tıraş olmuş, konuşulanları üstünkörü dinleyen, biraz da alaycı bir yüz ifadesi olan adam ayağa kalkar. Bütün gözler ona yönelmiştir. Adam pencereye doğru yürür, sonra yavaşça dönüp, 'Her sözcüğün iki değeri vardır' der, 'birincisi, saf, katışksız özdeğer; ikincisi, bu saf ve özgün değeri bozmadan başka sözcüklere ilişitirerek yaratılan zorlama, ruhsuz değer. Bunu tartışalım.'

Pek zekice bir öneridir, öteki tartışmacılara göre. İlkın, doğru, yanlış, aşk, sevgi, kötü, ölüm sözcükleri hakkında uzun uzun konuşulur. Sözelimi, tartışmacılardan biri başından geçen bir olay anlatır. Bir kadındır bu; sırtını koltuğa dayayıp şehvetten kendinden geçmişçesine, sevgilisinin ona söylediği 'aşk' sözcüklerinin yankılanmasını duyar gibidir. Terk edilmeye asla katlanamayan, hassas, son derece kırılğan olan bu kadın, bir kış gününde nefeslerin oluşturduğu buğunun içinde adeta mutluluktan yanmaktadır; bedenini saran sıcaklık, düşüncelerinin neyi gizlediğini bilmeden mahrem arzularını nemlendirir. Bir bıçak gibi keskindir bu duygu. Aşk sözcüğünün çevresinde başka bir sözcük vardır, onun çevresindeyse başka bir sözcük ve üçüncünün çevresinde bir başkası daha. Birbirini çevreleyen bu sözcükler kadını boğmaktadır ve sonsuzdurlar. Oysa kadının kafasına takılan yalnızca aşk'tır. Kadın bu denli açık seçik olan sözcükleri niçin bu denli güçlkle kavradığını, neden onlar tarafından boğulmak istendiğini anlayamamaktadır. Bilmediği nedenlerden ötürü 'aşk' sözcüğü, bu sözcüğün yarattığı duygu, bu duygunun akla hayale gelmeyecek isteklerle ilişkisi, bu ilişkinin yarattığı soyutluk ve bu soyutluğun devasallığı bir yara gibi giderek azmaktadır.

Bir süre susar kadın, bunları anlattıktan sonra. Koltuktan kalkıp yere oturur. Uzun ipek eteğini dizkapaklarının üstünden sıyrır. Kırk yaşını geçmesine karşın, kusursuzdur bacakları, diri ve olduğundan daha genç. Yüzünü bacaklarının arasına sokar ve hıçkırıklara boğulur. Kestirilebileceği üzere, odadakiler adeta şoka uğramışlardır; bir kişi dışında. Toplantıdaki en yaşlı adamdır bu; sakindir, ellerini kenetlemiş bakmaktadır kadına. Yaşlı adamı kimse tanımamaktadır aslında ve şimdiye dek hiç konuşmamıştır. Dahası, adam sağırdır. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki, kadının bacaklarını hayranlıkla izleyen tek kişidir.

Derken, konu kapanır. Biraz mola vermek, çay kahve içmek iyi gelecektir herkese.

İlerleyen saatlerde boş bir sonsuzluk söz konusudur. Her ne kadar sonsuzluğun gerçek anlamda bir sürekliliği yoksa da, başka biçimde betimlenmesi de olanaksızdır. Düşünceler uçsuz bucaksızdır. Kimse söze girişmek cesaretini bulamaz kendinde. Bu toplantının, hepsi de iyi ailelerden gelmiş, iyi eğitim görmüş kişileri, acımasız bir saldırıya uğradıklarını düşünürler, ama bununla birlikte, sözcüklerin yarattığı aydınlanmanın çok ötesinde bir aydınlanmaya gereksinimleri olduğunun farkındadırlar. Ancak bu sanıldığı kadar kolay değildir.

Belki de bu yüzden, sağır ve yaşlı adamın konuşulanları nasıl anladığını merak etmektedirler. Elbette, akıllarına gelen birkaç şey vardır, bunlardan en başat olanıysa dudak okumaktır.

Yaşlı adamın canının sıkın olduğu su götürmezdir. Kimi zaman gözlerini yere indirip dakikalarca halıya bakıyor hoşnutsuz. Biraz hava almak için dışarı çıkmak, şöyle sokak sokak rastgele dolaşmak, insanlarla karşılaşip onlarla selamlaşmak, adını sanını bilmediği bu insanlara ne zamandır peşinde olduğu, kent kent, kasaba kasaba, hatta köy köy dolaşip aradığı kendisini sormak geçiyor içinden.

Oysa öyküsünü anlatmak istiyor oradakilere. Onlarsa yayılıyor, dağılıyorlar sözcüklerin içinde; daha doğrusu, kimi nesnelere, canlılara, şeylere onların adlandırmalarını reddettikleri için çaresizler.

Yaşlı adam toplumdaki derecelenmenin bu denli alt basamağında yer aldığından içine kapanıktır: Sıradan bir mezarlık görevlisi. Sağır olmasının hiçbir anlamı yoktur bu yüzden, çünkü mezarlığın girişinde küçük bir kulübede yaşıyor adam. Hiç kimsesi yoktur, dostları da pek azdır.

Yaşlı Adamın Öyküsü

Beş yıl önce, gecenin bir saatinde uyanmış, şimdi unuttuğu bir nedenden ötürü, arkasında hiçbir iz bırakmadan çekip gitmeyi hayal etmişti. Onun gibi yoksul ve yoksun bir adam için göze alınabilecek bir serüven değildi bu hayal. Ama uyku tutmuyordu; bir türlü ışığı sönmeyen hayal, buradan bir adım uzaklaştığında, şu anda üstünde oturduğu zavallı sandalyenin, eski püskü öteki eşyanın intikamıyla sonsuza dek rahat yüzü görmeyeceğinden habersizdi. Yaşlı adam bunu biliyordu adı gibi. Hayale söz geçiremediğinden umarsızdı ne yazık ki.

Adam kalktı sonunda. Yıllardır sırtında taşıdığı paltosunu giydi, dikkatle çevresine bakıp çıktı. Bomboştur her taraf, hava ağırdı. Gece, boşluğu ve sessizliği idareli kullanmayı biliyor, diye düşündü adam. Çünkü her şey yavaş yavaş akıyordu, kendisi de hızlı yürüyemiyordu. İradesiz, isteksiz, acizdi. Sanki eskiden, o pek bildik ve tanıdık dünyayı yitirmiş, bir esrarın, gördüklerinin içinde sıradan bir şeye dönüşmüştü; bedenindeki her organ kendi başına hareket ediyor, küçük küçük kıvılcıklar uğursuz, korkutucu görüntüler ve işaretler çiziyordu. Göğsü iç çekişlerle kalkıp iniyor, önünde kilometrelerce uzanan zaman, arzularından ve özlemlerinden vazgeçiremiyordu onu.

Tam bir saat sabırla yürüdü adam. Her şeyin eski düzenine dönebilmesi için, tıpkı sevdiğini yitiren biri gibi, zamanın geçmesini bekliyordu; belki de beklediği zamanın içinde şöyle adamakıllı kaybolup kendine gelmek, gelmekle de kalma-yıp çözülen varlığından yeniden doğmaktı.

Elinde olmaksızın Allah'a uzanıyor düşünceleri. Dindar bir ailede büyüdüğü için geride bıraktıklarını adeta gelecek-kle karıştırıyor. Duygulanıyor. Albenisi olmayan bu ürkütücü başkalaşmadan korkuyorsa da şimdinin ablukasını kırmış

geçmişe karşı umarsız. Hatta bu görüntüler kendi derinliklerinde uyuyan küskün inançları alevlendiriyordu.

Oldukça yorulmuştu. Bu arada, yavaş yavaş buğulanmış bir cam gibi belirmeye başlamıştı gündeğümü. Ne var ki, bir orgazm ânının keyfini yaşayan kirli görüntülerin ona neler hazırladığının farkında değildi. Sabahın bulvarlarında, yaklaşan gösterişe hazırlanmış börtü böceklerin, kuşların hışırtısını duyumsarken kendinden geçercesine keyifle gerinmeye başlamıştı. Işıklı çizgilere, büklümlere, uçsuz bucaksız kentte uyuyakalmış tepeciklerin kıvrımlarına çekilen karanlık, yerini ışıldayan taptaze bir güne bırakırken adam da kendini baştan aşağı canlanıveren aydınlığa, sıcaklığa, yeniden yeşerecek fikirlere sunmaya hazırlıyordu.

Evvel zaman içinde havasında doğmuştu güneş. Doğumun saf çığlığı gibi her taraftan sesler yükseliyordu. Yaşlı adam canlandı, ateşlendi birden, adeta kuş olup uçtu. Çünkü önünde sere serpe uzanan hayal değil, hayaller vardı artık. Öyle ki birini ötekinden koparmak olanaksız gibiydi, yer yer birbirini doğuran, yer yer birbirini yiyen bu hayallerin içinde ancak ve ancak kendi uğultusunu duyabilmesine karşın, her yöne yayılıveren, dağ gibi büyüyüp devasa boyutlara ulaşan, bununla da kalmayıp bu devasa boyutları da aşan sözcüklerin kendisine ait olduğunu düşünüp gururlanıyordu.

Birden irkildi yaşlı adam. Kendinden korktu, sonra sarsıla sarsıla gülmeye başladı.

Doğrusu, yorucu ve oldukça umut kıran bir yolculuktu. Kendisinden gizlemeye çalıştığı gerçeğin içten içe onu sarıp sarmaladığının ayırdındaydı. Kendini kendi olanaklarıyla yabancılaştırmaya, kendinden uzaklaştırmaya çalışması sonuç vermemişti.

Yaşlı adam, kentin dışında, oldukça görkemli bir evin kapısının önüne varınca artık hiçbir şey doğru dürüst yerine oturmuyordu kafasında; sıcaklığını koruyan mırıltılar, fısıltı-

lar ve karmakarışık, biçimleri bozulmuş yüzlerce harf... Bu da gerçeği kabullenmesi için bir fırsattı aslında. Buraya niçin geldiğini anımsamak ve gerçeğe dönmek... Adamın köşe bucak kaçtığı şey buydu. Hayallerin kanatlarına tutunup uçarken, birden yağmur damlası gibi yere çakıldı ve paramparça oldu.

(Ama o ânı anlatmak bu sözcüklerin ötesindedir kuşkusuz. Yaşlı adam bu konuda susmayı tercih etmiştir.)

Sözcüklerin yetersizliğini ilk o zaman anlamıştı yaşlı adam. Kapıyı çalmış, kapı açılır açılmaz kendi benliğine, bedenine geri döndüğünü hissetmişti. Eski, belki de en az tanıdığı kişiliğiydi bu; yıllar boyunca derinliklerinde taşıdığı.

Kapıyı açan kadın, "Aman Allahım!" dedi. Sonra, söylediğinin yanlış olduğunun farkına varmışçasına, "Ey büyük Allahım! Sen nelere kadirsin..." diye uludu, yüzü gökyüzüne dönük. Bu kısa yakarış ona, her şeyden önce bir rahatlık vermişti. O anda uluduğu sözcükleri yazılı olarak görmemişti ömründe. Biçimlerini, ömürlerini, yaşlarını bilmezdi; ama pek az, şöyle ilaç niyetine kullandığı sözcükler içine dönüyor, orada doğurup çoğalıyor, büyüyorlardı; kadının isteklerini, arzularını karanlıktan körelmiş sözcükler temsil ediyordu. Adam ise kadının bu yakarışına hak veriyormuşçasına kulak kesilmişti; duymuyordu, sağırdı ama dudaklara, yüzlere, hareketlere, duygulara egemendi. Soluk almak gibi, kendiliğinden kendisine bağışlanmış yeteneklerdi bunlar ve bu konuda bilgisi öyle azdı ki adamın, son biçimselliği de öldürmüştü.

Kadın, şaşkın, hatta biraz da kırgın baktı, "Sen..." dedi. "Pis, yalaka bir köpek gibi döndün demek."

Başını salladı adam.

"Öyle olduğu belli" dedi kadın. "Seni namussuz, orospu çocuğu..."

"Dinle bir dakika" dedi yaşlı adam. "Dinle de anlatayım..."

“Anlatacakmış...” diye homurduyordu kadın. “Neyi anlatacaksın bakalım...”

“Şey,” dedi adam, “biliyorsun, sen de çok iyi biliyorsun ki ben...”

“Hah,” dedi kadın, “senin hiçbir suçun yok, öyle değil mi!”

Zaman kasırgası, geriye doğru ilerliyordu, suskunlukları, gizlilikleri, yadsımaları, yalanları yıkıp yok ederek, kasvetli bir sessizlik içinde süzülüyordu, tıpkı bir bellek avcısı gibi. Adam bir an bayılıp düşeceğini sandı, duvara tutundu, sonra, ters ters baktı kadına.

“Bak,” dedi güçlkle, “o istedi...”

“Ne!..” Cıyak cıyak bağırarak kadının öteki sözcüklerini anlamadı adam.

“Allah’tan başka kimse bilmiyor bunu” dedi. “Ama doğru söylediğime her şey üstüne yemin edebilirim.”

Kadın eşikten çekildi yavaş yavaş. Bedeni gittikçe küçülüyordu sanki; kadının ayakta duramayacağını anlayan adam içeri girdi ve onu salona taşıdı.

(Bundan sonrasını anlatmak güçtü adam için. Bir süre dinlenmiş, sonra, yaşadıklarına hep göz kulak oldum, demişti..)

Bir sinamaydı bu. Adam için belki yüzlercesinden biri, ama kadın için adeta bir şok. Bu yüzden, sözcüklerden bir yapboz yapmaya çalıştı adam; ancak bir türlü yapamıyordu ki bozsun. Sürekli dönüp duruyordu, ses kadının bedenine dokunuyor, dikkatini topluyor ve sonra, birden odayı ‘hiçbir şey anlatılmamışlık’ kaplıyor; yalnızca sözcükler... Birbirini izleyen bir sürü anlamsız, birbiriyle ilişkisiz, başıboş sözcük doluyordu odaya, doğar doğmaz yittikleri gibi, kadın da doğal olarak hiçbir şey anlamıyor, uçurmelerine aldırılmıyordu.

Derken, kadın öteki odaya gidip seccadesini serip namazını kılmaya çalışırken, adam da kendi anlattıklarına kendi

de şaşırıp kalakaldı öyle. Nereden gelip nereye gittikleri belli olmayan sözlerinden sonra, sonuç koskocaman bir sıfırdı. Evet, sanki o koskocaman sıfırın içinde oturuyordu şimdi ve anlatacak hiçbir şeyi yoktu. Basit, hilesiz, alışıldık eşyanın arasında dolaştı bir süre; duvar saatinin önüne geldi, saatin geriye doğru çalışmasını hayal etti, sonra eski, verniksizlikten ötürü solmuş, yıpranmış fotoğraf çerçevelerine baktı: Yüzleri ne kadar da...

Sözünü bitiremedi. Kadın girdi içeri. Oturdu.

“Daha bir şey anlatmadın” dedi sertçe. “Her şeyi baştan... ta başından bilmek istiyorum.”

Öfkeliydi; öyle ki, umutsuz, tanımlanamaz bir özlem duydu yaşlı adam, şöyle her şeyi altüst etmeyi, kırıp dökmeyi ne çok isterdi! Çok istediği için de hiç kıpırdamadan korkunç derecede büyüyen gözleri, biraz önce hayal ettiği gibi geriye doğru çalışan bir saat olup belleğini harekete geçirdi ve zaman altüst oldu; karanlığın gizli, koruyucu, dikkatli, hareketli özü.

Adam uzun uzun anlattı. Aradan yıllar geçmesine karşın, her şeyi en küçük ayrıntısına dek anımsıyordu. Sokaklar, evler, yüzler, şaşkınlıktan büyüyüp küçülen gözler, şaşkın ama metin bakışlar ve konuşmalar, konuşmalar, konuşmalar... Günlerce, gecelerce sürüp giden uzun, kısa, kuru, çatlak, küme küme, yalnız, umutsuz, sevinç dolu, yalancı ama sahici, uzak ama içten, derin derin soluyan sesler...

“Ama seni bunlarla oyalamak istemem.”

“Şapkandan tavşan çıkarman gerekmez” dedi kadın, kızgın.

Adam dalmıştı birden, yüzü renksiz ve ifadesizdi. Bu işin üstesinden gelemeyeceğini anlamıştı artık. Sözcükler sandığı kadar kolay gelmiyordu diline. Korkuyor, çekiniyor, utanıyor, kasılıyor ve öteki sözcüklerle yan yana gelmekten utananlar bile oluyordu; derken insan böyle durumlarda dut yemiş bül-büle dönüveriyordu işte.

(Yaşlı adamın anlattığına göre, her şeyi sever sözcükler: Cinayeti, kanıtları, inkârı, kuşkuluları, şaşkınlıkları, ayrıcalığı, aykırılığı ve en çok da bulunduğu yeri, mekânı, zamanı severler... Doğrulukları orada, koşullara, varoluşlarına, mekâna, zamana bağlıdır. Öteki sözcüklerle kan uyumuna bağlıdır. Ama sözcüksüzlük ölümün kendisidir ve bir türlü anlatamadığı cinayeti sözcüksüzlükten işlemiştir.)

Yaşlı ve sağır adam susar, ama herkes onun cinayeti nasıl işlediğini; yerini, zamanını, ölüm sözcüğünün kendisinden çıkıp ötekinin bedeninde kendini soyutluktan kurtarmasını merak eder. Bütün bunlar nasıl oldu? Gerçek neden neydi? Doğru neydi?

Sorular uzayıp gider. Yaşlı adam olayın geri kalan bölümünü anlatmak istemez bütün ısrarlara karşın. Nedenini kendisi de enine boyuna düşünmemiştir; belki de körü körüne, öylesine vermiştir bu kararı, tıpkı o zavallı kadını öldürdüğü gibi, neden gibi görünen nedensizlikler yüzünden.

Odadaki herkesin kafası iyice karışmıştır. Toplantının ertelenmesi istenir ve bir sonraki toplantıda tartışılacak başlıkların daha önceden saptanması da karara bağlanır.

Birkaç kez turladım evin çevresinde bunları anımsarken. Geride solgun, düzensiz, gürültüsüz sesler bırakarak gelip banka oturdum yine. Lili dilimin üstünde kayan hafif bir fısıltıyla gözlerimin önünde büyüyordu; derinlerde yatan tutkuları canlanıyor, kahkahalara boğuluyor, bedeninin en gizli kıvrımlarına uyum sağlayan bu kahkahalar onu öylesine arsız, dayanılmaz kılıyor ki, bir kadında bu denli baştan çıkarıcı olabilmelerine şaşıyorum ve hayranlıkla izliyorum, Lili'yi.

Ancak, dişiliğin kokusuyla tütsülenmiş bu hayaller, anımsamalar, bitkin düşen bu taş banka, onu koynunda gizleyen avluya derinlik veren o uzak ışıltılar gönüllü boyun

eğişle terk ettiler bizi. Beni, avluyu, taş bankı, babamın yazdıklarını...

Babamın yazdıkları gerçekten düşündürücüydü. Henüz pek azını okuduğum halde, onun ciddi bir şeyler üstünde çalıştığını, ama nesilden nesile ona miras kalan sözcük oyunlarından, gizemcilikten, tumturaklı sözlerden de uzak kalamadığını; bunun da son derece doğal olduğu kanısına varmıştım. Ne var ki, *İki El, İki Ayak, İki Dünya* bölümü büsbütün karanlıktı.

Babam, şunları yazarken kurduğu hayalleri kestirmek güç değil: *“Bir ayna düşünün ki yalnızca bir insanın görüntüsünü değil onun niteliklerini de kendisine yansıtın; insanların korkulu rüyası olacak bu aynanın yansıtıkları saf ışığı bulmak için yeterlidir. Maddeden yoksun ışığı yansıtabilecek ruhun, bedenden daha değerli olduğunu anlamamızı sağlayacak bir ayna.”*

Kim bilir nereye varacağını sanıyordu? Bölük pörçük hikâyelerle soluk alıp verdiği, ilkel bir masumiyetin cesaretine kendini kaptırıp koyverişi onu nereye götürecekti?

Geniş, eski avlu bu düşüncelere dar geliyor. Çünkü babamın yazdıkları büyüdükçe büyüyordu; düşünceler zaman zaman avlunun ruhu üstüne boşanıyordu. Elbette, hiç kuşkusuz, bütün bu olup bitenler sözcüğün sözcük içindeki gölgeleriydi henüz. Küçümseyerek bile olsa, okudukça bir hikâyeye, babamı anlatan bir hikâyeye bulmuş olsaydım, olasılıkla şöyle başlardı: ‘Sanki yeni eşya, yeni sözcükler, hiç tanımadığı davranışlar, adama oyun etmek, yaşadığı bunca yılı hiç yaşamadığına onu inandırmaya çalışıyorlardı; öyle bir oyundu ki bu, adam avluda açık seçik düşlerinin izlerini taşıyan uykusuna dönmek istiyordu.’

Fakat daha sonra yanıldığımı anlayacaktım. Her ne kadar babamın düşünceleri yeni bir şey içermiyorduysa da, kendisine karşı çetin bir savaş başlattığının işaretlerini veriyordu. Belki de birbirinden korkan, kendi kılıklarından ürken sözcükler

yeni adlar alabilmek, o adları varlıklarıyla doldurabilmek için çırpınıp duruyorlardı; eski bir içgüdüyle, hayatın geri kalan bölümünü yaşayabilmek uğruna giriştikleri bir oyundu bu.

Anlıyormuşum gibi, durup uzun uzun düşünülmesi gereken birçok ayrıntıyı yeniden, başa dönerek, dikkatim ve içtenliğimle oluşturduğum çok yönlü çabayla, yazının içinde yazı olup düşünceden düşünceye akışımı sürdürdüm. Kısa bir süre sonra, giysilerimi babama giydirme isteği geçti içimden. Karşımda eski püskü giysiler içinde acınacak bir halde duruyordu öyle. Her tümcenin altına kırmızı kalemle yeni tümceler yazdım. Büsbütün ondan kurtulmak isteğiyle kurdurmuşum adeta, ama sonunda sözcükler tükendi sanki, taş kesilmişti yeni giysiler içinde, babam.

Aramızdaki bağın çözülemezliğini gerçek bir trajediye dönüştürdüğüm o dakikalarda, babam dikkate değer bir konuyla sürdürüyordu yazısını:

“Biz ölümlüleri hayatımızın her aşamasında ölüme hazırlık yaparız. Hepimiz yüzyıllardır bir yandan dünyevi işlerle uğraşırken, öte yandan ölüm giysimizi dikeriz; kimimiz daha gösterişli olsun diye, en güzel sözlerle kutsanmış, çürümeye karşı en dayanıklı ve göz alıcı kumaşlar hazırlarken, kimimiz sıradan, kimsenin farkına bile varamayacağı, masa örtüsünü andıran kefenler biçeriz kendimize. Ama hepimiz, hiç gelmeyecekmiş gibi görünmez, her an içimizdeymişçesine yakın hissettiğimiz ölümün ne menem bir şey olduğunu öğrenmek, ona yakalanmadan onu tanımak için yanıp tutuşuruz.

Tabii bu, olan bitenin bir açıklaması; herkes bu konuda bir çift laf etme becerisine sahiptir. Ama ne yazık ki, gerçeklere, kendi geçmişimizin işimize gelmeyen yanlarına yaptığımız gibi, ölümü de kurgulayıp rafa kaldırırız. Fiziksel ve beyinsel çöküşümüz tanrısallığa doğru yüceltir bizi, çünkü boyunduruğumuz altındaki kuklaların ipleri çekilip alınır elimizden. Bir eğlenceye gidiyormuşçasına süslenip püslenmişse ruhumuz, göğe varan parıltılarıyla kocaman birer masal olur yaşadıklarımız. Anlatmak isteriz ama çok geç.”

Bütün bunlara karşın, babamın asla yazmak istemediği şeyler olduğunu seziyordum. Böylesi derin ve yüzeysel düşüncelerin ardından kendimi bir labirentin içinde bütün zamanların bakışı altında yürürken hayal ediyor, önüme bin bir yüz, bin bir ölüm, bin bir gerçekliğinden taşmış, kavranamaz yaşam çıkıyordu. Kimi sakat, kimi sokakların kirli maskesini yüzüne geçirmiş, kimi sevişmeden yorgun düşmüş, kimi çok yemekten yürüyemez, kimi hastane koridorlarında bir mucizenin gümüş göklerden süzüleceğini umut ederek, kimiye, babamın yaptığı gibi, gizemsel bir yüz edinmiş olarak karşıma dikiliveriyordu. Ben de bunları görünce nereye sığınacağımı kestiremiyordum, bir sokaktan kurtulup başka birine adım attıkça uzayıp giden, birbirini doğuran bu sokaklarda bir hayal olup kendime sığınıyordum sonunda. Elbette bunun bir çıkış olmadığını biliyordum; yer yer bu hayalin beni benden koparmak, labirentin içinde gezindirmek, bedenden bedene sokarak ruhumu elde etmek için çabaladığını; sonra, sonra da üzülmeiyim diye içimde yeni bir dünya yaratıyordu ama ben yine de o gördüğüm çeşit çeşit yüzleri, o sakat bedenleri, telaştan kıpırdamayacak hale gelmiş o yaşlıları düşündükçe gerisin geri yürümeye başlıyordum. Dönme dolap gibi çıktığım noktaya varınca da hayretten donakalıp babamla yüz yüze geliyordum yine.

Sayfaların içinde kaybolduğumun farkındaydım. Ama böyle anlarda avlunun titrediğini, sarsıldığını hiç düşünmemiştim. Orada bir ruhun değil, birçok ruhun beni izlediğini, ne yapmak, nereye varmak istediklerini, babama nasıl davranacağımı merak edip köşe bucak saklandıklarını düşünmemiştim. Sözelimi, zarif hareketlerle kıvrılıp gözlerimin önünde akıp giden sözcükler, tümceler yavaş yavaş biçim kazanıp kendilerine yüz ediniyorlardı. Göründükleri gibi kaybolan bu yüzlere dayanamayan babamın kalemi de eğilip

bükülüyor, sıçrayıp sıçrayıp mavi damlalarını beyaz kâğıda bırakıp geri çekiliyordu.

Gerçekten de babamın yazdıklarından korkuyordum artık. Çetrefil kalem darbeleri kendi aralarında gereksiz söylevler atıyorlardı; kimsenin kimseden haberdar olmadığı amansız bir kopukluğun uç noktasında bir felaketin kopacağını ve babamın da bu felaketin yaratıcısı olduğunun farkına çok sonra vardım.

Şimdi size bu felaketi anlatacağım. Sakınlı davranıp babamı incitmeyerek elbette. Çünkü, o dönemde Türkiye’de şeytanın iğrenç hatları belirginleşiyordu yavaş yavaş. Kentimizdeki pek çok kişi, deyim yerindeyse, kilidini kırmaktaydı. Bu duygunun yalnızca görünürde değil, aynı zamanda insanların içinde nasıl büyüdüğü, karamsarlık ve umudun kol kola girip nasıl bir hava yarattıkları gözden kaçmıyordu. Gözden kaçmayan öbür şey de, insanların nereye sürüklendiğini, kendi kendilerine yetip, aynı zamanda kendi sonlarını hazırladıklarını söyleyen, daha doğrusu dilden dile dolaşan sahipsiz kehanetlerdi.

Bunun için kentte bir dernek kurulmuştu: *Muhabbet ve Marifet Derneği*. Derneğin bulunduğu sokak insanların kafalarından görünmez oluyordu zaman zaman. Bu büyüleyici görüntü, kökeni bilinen bir kültürün yeniden uç veriydi sanki. Yıllar onu yıpratmıştı ama hüznü omzundan tutup kaldırdığımızda çok güçlü köklere sahip olduğu görülebiliyordu. Eski kuşaklar bunu bir mucize olarak tanımlarken, içgüdüyle geçmişlerine sahip çıkan yeni kuşaklar adeta korkudan titriyorlardı; ölümün içlerine doğmasını engellemek için. Fakat herkes sakindi yine de. Gençler –bir an önce fırlayıp kaçmak için fırsat kolladıkları– derneğe gitmezlik etmiyordu; açık, acı dolu deneyimsizlikleri onları meraklandırıyor, neler olabileceğini kestiremediklerinden her şeyi tersten yaşamaya bayılıyorlardı, bir bakıma.

O günlerde avlunun bu denli soğuk bir güzellikle donanmış, ürkütücü ama bilgece olduğunu bilmiyordum. Gerçeklikten çok daha tuhaf bir gerçekliktir bu; çünkü tıpkı bir ayın gibi, dünyanın var olmasına ve böylesi bir kaosun içinde bu denli kusursuz bir düzenin varlığına akıl erdirmek için sözünü ettiğim o tuhaf gerçekliğe gereksinim duyuluyor.

Bir mekânla bu denli yoğun duygu birlikteliğini duymasayabilmem için aradan yıllar geçmesi gerekiyormuş meğerses. Bildik her şeyin dile getirilemediği gibi, ben de bu yoğun birlikteliği çözemiyordum. Sıradan, doğal günlerim su misali akıp gidiyordu; avluda oturup dut ağaçlarına konup konup uçan kuşlara, ağaç gövdelerinde oluşan çatlakları büyük beceriyle aşan tırtıllara, olgunlaşıp dibe düşen dutlara bakıp bakıp keyif çatıyordum. Ama anladığım birçok şey de vardı hani.

Bir gün, annem yanıma gelip oturdu. Dirseklerine kadar sıyırılmıştı gömleğini, sıcaktı, kavurucu yaz sıcağı yüzümüzde bir kor gibi yanıyordu. Avluda, dut ağacının gölgesindeydik. Annem parmaklarıyla saçlarıma dokundu, bu sevginin soğumaması için bir süre çekmedi elini. (Bu denli güzel bir duyguyu nasıl bu denli hüznü yazabildiğime şaşıyorum.)

“Yavrum,” dedi, “seninle bir şey konuşmak istiyorum.”

“Dinliyorum” dedim.

“Söze nasıl başlayacağımı bilmiyorum ama.” Gözlerini dut ağacına çevirmiş düşünüyordu.

“Hadi anne, insanı merakta bırakmayı ne kadar seviyorsun.”

“Hayır,” dedi inlercesine, “hayır, oğlum. Gerçekten nasıl anlatacağımı bilmiyorum.”

Söylediklerini yalanlayan bir tını vardı sesinde oysa. İsrar etmedim, çünkü annem her zaman nazlanırdı böyle. Eğer mutlu bir haber verecekse tümceleri umulmadık biçimde bin bir zahmete sokar, görkemli sözcüklerle taçlandırır, biraz da

amaçlarının dışına taşmalarına izin verirdi. Söze karşı beslediği derin sevginin ışıltıları gözlerinin beyazından dökülüp yanaklarına vurunca da bir gülümseme belirirdi yüzünde; ancak yüzünde derin bir hüznün vardı o an ve gerçekten de, o bakışlardan anladığım şeydu: Bir çırpıda ters çevrilmeyi, silinip yok edilmeyi bekleyen yığınla sözcük.

Ne yazık ki böyle hissetmişim. Sonra annem mırıldandı:

“Babanın yaptıklarını duydun mu?”

Yüzü kıpkırmızıydı. Utançtan çok öfkedendi bu.

“Ne olmuş ki?” dedim.

Şaşkınlığımdaki iğrençlik, yapaylık, hem koşullar hem de kendi seçimim yüzünden masum bir oyun olmasına karşın, ilk kez böyle davranıyormuşum gibi –sayısız kez böyle davranmışım– gözlerine bakmaya dayanamadım. Utandığımdan değil de, annemin söyleyeceklerinin dehşetinden korktuğumdan. Bembeyaz dişleriyle gülümserken kıvrım kıvrım çekildi dudakları.

Annem bir kâbusa uyandırmıştı beni. Görmemi, dinlememi, yaşamamı istiyor, sakınmanın yolunu bulmamı umuyordu sanırım. Arada bir kollarını ovuyor, dizlerini uzatıp, pıhtılaşmaya yüz tutmuş kanının hareket etmesini sağlıyordu. Sıcaktı; bir de baktım yere uzanmış, dişleri kenetli. Öldüğünü sandım; kulağımı sol göğsüne dayayıp o titrek, yavaş vuruşu duyunca, yumuşak, ince kolunu boynuma dolayıp odasına götürdüm. Buz gibiydim ben, ısınamıyordum bir türlü; o ise yanıyordu, başı göğsümde...

Babama bu olaydan söz etmedik hiç. Terlemiş, gömleği üstüne yapışmıştı. Anneme ‘ruhum’ diye seslenirdi. “Ruhum bugün dernekte ne oldu, tahmin et bakalım?” Belki de onun seslenişi bir mıknatıs gibi çekiyordu annemi; üstündeki ağırlığı bir çırpıda silkip yanma oturmuştu bile. Hatta hızını alamayıp damarları şişen, yeşil-mor kesilen elleriyle sihirbazlara özgü hareketler yaparak konuşmayı renklendirmeye çalışmıştı.

Başım ağrıyordu; annemle geçirdiğimiz öğle sonrası sıcağı beynimde zonkluyordu hâlâ ve kafamın içinde annemin hüznü sesi yanıyor, kavruluyordu; üstelik bu sesin anlamını bilmiyordum henüz. Annem köpük gibi akıp babama yaklaşıncaya kadar rahatlamama karşın, başım boynuma gömülü duruyordum öyle, konuşamamaktan çılgına dönmüş. Sonra, babam yeraltından çıkarılmış, pörsümüş, mide bulandırıcı bir hikâyeye anlattı. Annemin hoşlandığı, beklediği gibi...

“Bugün,” dedi, “Cemil Bey bana eski zamanlardan söz ettiğinde, yıllar önce tanık olduğum, çok kişinin hayal bile edemeyeceği olayları dinlediğimi sandım. Bunlardan biri, ben henüz gençken yaşanmıştı. Yıllarca önünden geçtiğim üç katlı bir apartmanın üçüncü katında, bir rüyadan çekip alınmış bu korkutucu dehşet sahnelerini gözlerimle görmemin bir nedeni, binanın ikinci katında rahmetli halamın oturmasıydı; ikinci nedense, bu apartmanı, –sanırım iki yüzyıllık geçmişi vardı– bir kadın yüzü olarak tasarlayan mimarın başaramadığı için intihar etmesiydi. Bu iki neden sürekli beni çekiyordu; hemen hemen her gün karşısına geçip dakikalarca seyrettiğim bu taş kadının ne kusuru olabileceğini bulmaya çalışıyor, sonra da halama uğruyordum.

Her neyse. İşten çıkmış, hem biraz hava almak hem de zaman öldürmek için dükkânların vitrinlerine baka baka yürürken, gözlerimin önünde fokur fokur kaynayan görüntülerin mutluluğuna kapılmış, kendimden geçmişim adeta. Her adımda yüzümde yansıyan rengârenk vitrinler zamanın da yüzüne yansıyorlardı; yer yer boşlukta oynaşan, yer yer geçmiş yüzyıllara aitmişçesine hüznüle derinliklerde yitip giden eşyanın, seslerin, ışıkların bu oyunuyla cilveleşirken birden omzumda bir el hissettim.

“Bu ne dalgınlık!”

Kim olduğunu çıkaramadım. İriyarı, konuşurken dudak-

larının kenarından bir çizgi uzanan bu orta yaşlardaki adam bir fil yavrusunu andırıyordu.

“Beni tanımadın mı?” diye sordu.

“Hayır, çıkaramadım” dedim.

“Pekâlâ” dedi ciddileşerek. “Ben halanın komşusuyum. Hani şu gelip gittiğin Taşkız Apartmanı’nda oturan halanın. Üçüncü katta oturuyorum.”

Onu daha önce görmediğimden emindim. Peki, o beni nasıl tanıdı? Bu kadar samimi davranmasından korkmuş-
tum.

“Halana mı gidiyorsun?”

“Evet, halama gidiyorum” dedim.

“İyi öyleyse, birlikte yürüyelim, hem biraz sohbet ederiz.”

Kırk yılın başında tatlı hayallere dalmışken birden uyan-
dırılmış ve kim olduğunu bilmediğim bir adamın zırvalarını dinleyerek, Taşkız Apartmanı’mn önüne gelmişim. Merdi-
venleri çıkarken adamın adının Muzaffer olduğunu öğren-
mişim. Bu apartmanda doğup büyümüş ama artık kendini buraya ait hissetmiyormuş. Nedenini sormaktan korktuğum için –durmadan konuşuyordu çünkü– bir an bir sessizlik oldu. Sonra, elini uzatarak “Umarım görüşürüz, halanıza geldiğinizde bana da uğramayı unutmayın” dedi.

Ertesi gün ve daha sonraki günlerde Muzaffer’le birkaç kez daha karşılaşmış, –nasılsın, ne var ne yok?– türünden kısa sohbetlerden öte konuşacak söz bulamamıştık. Güzel. Rahatlatmıştı bu beni; öte yandan da ne zaman Taşkız Apartmanı’na gelsem, ister erken ister geç bir saatte, Muzaffer’e uğramamak için kendimi zor tutuyor, oradan ayrıldıktan sonra da derin bir pişmanlık duyuyordum.

Ah, şu merak duygusu yok mu.

O kazanmıştı. Yenilmiştim Ru-hum. Günlerden hangisiydi? Pazar mı, pazartesi mi, çarşamba mı? Bilemiyorum. Üçün-

cü katta, kuş yuvasını andıran odada oturuyorduk. Ben ve Muzaffer.

O deli, o kendini beğenmiş budala, tam dört saat boyunca konuştu. Evet, beni ikna etti sonunda. Hava iyice karanlığa boğulunca kalktık. Güzel. Geceler hep güzel olurdu bu kentte. Ne var ne yok gündüz değil de gece ayaklanırdı: Cıvıl cıvıl kaynaşan sokaklar, deniz kıyısında el ele tutuşan gençler, yaşlılar, hep bir elin koruması altındaki çocuklar, artık birbirine dokunamayıp rol yapan çiftlerle dolardı her yer.

Muzaffer bana bunları anlatmakla, görüşlerini sağlamlaştırdığını düşünüyordu. "Sevgili kardeşim, bu dünyada mutlu olmak yalnızca bir gösteridir, iyi oyuncular becerir, yeteneksizler ise hayatları boyunca hayallerinin peşinde koşar durur, sonunda büsbütün yararsız, zayıf birer sürüngenden farkları kalmaz."

"Bu kadar küçümsemek..."

Sözümü ağzımdan almıştı: "Küçümsemek mi? Şu gördüğün insanların çoğu yalnızca birkaç şey için yaşarlar: Seks, yiyip içmek, takdir edilmek, güçlü olmak, merhametli olduklarını göstermek, acımak... Söyler misin, kaç kişi cesaretle gerçeği itiraf edebilir? Hangi kadın kocası hakkında gerçeği söyleyebilir; hangi koca karısı hakkında?"

Gözlerim yuvalarından fırlayiverecekmişçesine bakıyordum Muzaffer'e. Öfkesini zayıflatıyordu konuştuğumuz; bu bile kesin bir yanılığydı benim için.

"Kızgın, öfkeli olduğumu mu düşünüyorsun?" diye sordu hemen.

"Hayır, tabii ki hayır" dedim, ama yalan söylediğimi anlamıştı.

"İsteyen, istediği gibi yaşar" dedi. Bunu söylerken iyiden iyiye onlardan uzaklaşıyordu sanki.

Derken karanlık bir sokağa saptık, sonra harabe, sefil bir eve girdik. Bir zamanlar hep sözü edilirdi böyle yerlerin. 'Az

yaşa, azad yaşa' derler hani. Öyle bir yerdi. Bir köşede iki-üç minder, bir sehpa, değerli olduğu anlaşılan eski bir kilim. Bizi güler yüzle karşılayan, bakışlarından fena korktuğum adam: Başköşede oturuyordu. Konuşmuyor. Ortalıkta hiçbir ses yok. Hiçbir kıpırtı da. Böyle bir şey olabilir mi? Bu insanlar ne yapmak istiyorlar? Niçin konuşmuyorlar? Niçin öyle, 'Söyleyenden olma, dinleyenden ol' havasında oturuyorlar.

Adam birden başını kaldırdı, sanki derin bir uykudan uyanmış gibi. Gülümsedi. "Buralı mısın?" dedi. Sakin, insana güven veren bir sesi vardı.

"Evet" diye yanıtladım.

"Cömert bir kent. İnsanları da öyle tabii."

"Siz, nere..."

"Ben yeni geldim buraya, bir hafta oldu, yani yedinci günüm bugün." Ayağa kalktı, pencereye yaklaştı. "Aslında kalabalık yerleri sevmem. Aşırı doğurgan olur böyle yerler; başlarına oranla bedenleri gelişmiş bir sürü insan, çoğaldıkça çoğalıyorlar."

"Şişmanlar sevimli oluyor" dedim.

Solgun, zayıf yüzünün ana hatları ortaya çıkıyordu gülümserken. Bakışlarının çekincesiz keskinliği, tuhaf bir biçimde üstünden, eski ama zevk sahibi bir terzinin elinden çıkmış elbiselerinden yayılan o ruhani hava... Sonra, bütün bunları altüst eden gerginlik, koyulaşan gözler, ağız şaplatmalar, kısacası öfkesi burnunda adam belirirdi yavaş yavaş, kendini ele vermeden, gizlice.

"Evet, sevimlidirler ama benim söylemek istediğim..." Kocaman gözleri oradan oraya dönüp duruyordu, gördüğü şeylerden hayrete düşüyordu sanki. "Söylemek istediğim, insanların ruhsal olarak kendilerine yabancılaşması... Bunlar çok sıra dışı gelebilir sana."

Henüz her şey yolundaydı. Amansız, sert bir konuşma, hareket olmamıştı, buna karşın, hoşça giden ya da gitmeyen

kimi sıçramalar da vardı. Önümüzde küçük, önemsiz bir engel varmış da onu aşmaya çalışıyoruz gibilerinden ön hazırlıklar yapıyor. Sözcükler özenle seçilmiş, anlaşılır ama kafa karıştırıcı, kuşku uyandırıcı.

Derken, ayrıldı pencerenin önünden. Gelip oturdu eski yerine. Boğazını temizledi ve asıl sohbeğe geçebileceğimizi, eğer hazırsak, konuşmaya Muzaffer'in başlamasının daha uygun olacağını belirtti.

Olağan, olaysız, basit bir yaşam sürenler için değişik atmosferler yaratır böyle anlar. Benim için bir başlangıçtı bu. Kulak kesilmiş, Muzaffer'i dinliyordum. Arada bir durup soluklanıyor, çayından bir yudum alıyor, gözlerini ovuyor, önündeki deftere bir iki sözcük yazdığı bile oluyordu. Yani anlayacağınız, uzun bir konuşmaydı. Ama insan bir şey yaparken bir nedeni olmalı, bir amacı, ülküsü. Öyle durduk yere, nedensiz bir şey yapılmaz, öyle değil mi? Sözelimi, bir kadını severken başka bir kadına âşık olduysanız, bunun bir nedeni vardır mutlaka. Bilmiyorsanız, onu arayıp çıkarmalısınız içinizden. Nedensiz hiçbir şey yoktur dünyada. Yalnız dünyada mı? Elbette ki hayır. Her yerde. Nedensiz uzayan bir an var mıdır? Bilmesek de bir nedeni vardır.

Muzaffer konuşmasını bitirip susunca, adını öğrenemediğim adam bana dönerek şöyle dedi: "Önümde sere serpe uzanan şu yeryüzüne bakıp bakıp uzaklarda kalan o ânı düşünüyorum. Alinyazısı, kader diye bir şey varsa eğer, ölüm saatimi bana fısıldamıştır. Bugün buradaysam onun yüzünden, bu kılıklar içinde yaşıyorsam onun yüzünden. Her parçam onu bulmak umuduyla dolu ve umudun bir ölüm ânı olacağını bildiğim halde yıllardır gezmedik yer bırakmadım. Neredeyse her taşın altına baktım, her sözü gözlerimle değil kalbimle anlamaya çalıştım; gece onu düşündüm, gündüz bedenim aklımdan korkar oldu, duygulara sığınmaya çalıştı. Anlayacağın, kendimden bir ayna oluncaya dek sürecek böyle."

Söylediklerinden bir şey anlamamıştım, ama dokunaklı sesinden etkilenmişim. Biraz da şaşırmış, aptallaşmıştım sanırım; şöyle kendime gelip, “Siz kimden söz ediyorsunuz?” desem, üstüme çöken ağırlığı silkip atacağım; ama dedim ya, kendimi toparlayamıyordum bir türlü.

Bu durum ne kadar sürdü anımsamıyorum; Allah beni, o adamın bana anlattığı hikâyenin ya da gerçek yaşamöyküsü parçacığının tekrarlanmasından korusun. Çünkü ilginç olsa da çok ruhani öğeler taşıdığından insanı kendi bedeninden soğutur. Ama yine de o adamı bu ruhani dünyaya iten bir şeyler, somut bir neden olmalıydı. Şunu belirtmem gerekir ki, bu insanlar, yani Muzaffer, o esrarengiz adam ve daha başkaları da vardır olasılıkla, kötümserliği yaşam biçimi haline getirmişlerdi. Gözlerimiz buluştuğunda bunu daha açıkça hissetmiş, hatta görmüştüm adamın bakışlarında. Bütün varlığı orada, kara kirpiklerinin arasında uzanan saydam bir denizi andıran gözlerinde yoğunlaşmıştı.

Zavallı adam o gece bir hayli acı çektikten sonra, ateşler içinde ruhunu teslim etti.

Muzaffer yerinden kıpırdamıyordu, işaretparmağı sık sık dişleri arasında bir sağa bir sola kıvranıp duruyordu. Dizlerimin üstüne çökmüş, zavallı adamın aynalaşan yüzüne yansıyan sade, kısa ama acılı ölümü görüyordum; neden?

“Ne yapacağız?” diye sordum, duvara yaslanmış, tavana bakan Muzaffer’e.

“İlahi bir güzellik!” diye mırıldandı.

Bu söz kulaklarımda çınlayarak korkudan titremeye başladım, engel olamıyordum kendime. Muzaffer, “Allah rahmet eylesin” deyince gözlerimden yaşlar boşandı, öyle bir ağladım ki pamuk gibi sallanan bedenim ağırlaştı, yavaşça kapandı gözlerim. Bayılmıştım.

İşte, ölüm üstüne kafa yorduğum ilk gün dayanamayıp bayılmıştım. Daha da kötüsü, sonradan öğreneceklerim beni

şoka uğratacaktı. Şok bölümüne gelsem iyi olacak sanırım, çünkü o sefil eve gelen polislerin, doktorun vs. sözlerinden sıkılırsınız.

Evet, bundan sonrasını anlatacağım: Gerekli işlemler, araştırmalar yapıldıktan, ölü toprağa verildikten sonrasını.

Haftalar geçti. Halama uğrarken vitrinlerde adamın ölü yüzünü görüyordum. Zamanın sadakatsizliği ruh durumumu değiştiriyor, ruhumu bir üzüntü kaplıyordu. Bir bakıma iyiydi yaptığım, daha doğrusu kendiliğinden ruhumu boca edilen bu keder bir duygunun, bir vicdanın ifadesiydi, hatta bir ahlak anlayışının. Muzaffer de aynı şeyleri yaşamış, o da, örneklerle süsleyerek ne denli üzüldüğünü açıklamaya çalıştı. Yetinmedi, bir de gördüğü kâbusları, zaman zaman yaşadığı üzüntü krizlerini, anlamsız rüyalarını anlattı.

“Sence ölüm nedeni ne olabilir?” diye sordu.

“Bilmiyorum” dedim.

Sonra, Muzaffer kendi yöntemleriyle, mantık yürütmeleleriyle olayı çözmeye çalıştı. Tam olarak kendisi de ne anlattığını bilmiyordu, dili dolaşüyor, sözcükler yer değiştiriyor, anlaşılmaz, karmakarışık sözler ediyordu. Birkaç dakika geçti anlattıklarının üstünden. Arkasına yaslandı, sakın bir ifade takınıp bekledi. Aldatıcı olan buydu, bu sessizlik anları. Derken, ağlamaya başladı, sonra, acıklı bir hikâye anlattı, ben de ona inandım.

Çok eskiden beri tanışmış, Rahmi’yle. (Artık bu ad bir şey ifade etmiyordu belki.) Üniversitede okurlarken, günaha batmadan yaşamının yollarını keşfetmeleri onlar için gurur kaynağıymış. Ne demekse bu. Yine de uzun uzun anlattı, Muzaffer, iyi dinlememde yarar varmış. Ardından kalkıp beni kucakladı, alışık değildim öyle şeylere, belki bu nedenle tiksindim ondan, ama çabuk geçti, elimden geldiğince belli etmemeyi de başardım.

Hep olur, aynı kıza gönlünü kaptırmak, acı çekmek, sonra olanlarla alay etmek, küçümsemek, geçici hevesin gerçekliğinden kuşkuya düşmek ve sonra bir gün, yatağa uzanıp geçmişin muhasebesini yapmak. Kırk yıllık dostlukların, acı bir kahvenin, ölüm şiddetinde bir sözün, bağışlamaların ve inancın – bu konuda hep kuşkuya düştüğünü gizlemiyordu Muzaffer.

Bu olayları anımsamaya çalıştı. Ağzının ve gözlerinin çevresindeki bazı çizgiler onun nereye yöneleceğinin işaretleri. Hüzün ya da sevinç göstergelerini dikkatle izliyordum – keyifli bir buluş.

Muzaffer uyandığında Nigâr hazırlanmıştı. Bazen onu her şeyiyle sevdiğini hissediyordu. Hiç hoşlanmadığı biçimde giyinip kuşandığı, basit, kendini beğenmişçesine kusurlu, argo sözler söylediği zamanlar bile ona karşı sabırlı ve hoşgörülü davranıyordu. Hep bir maskeyle dolaştığını sandığı bu kadında onu çeken bir şeyler vardı.

Birkaç yıl önce, bir arkadaşının nişan töreninde tanışmıştı Nigâr'la. Rahmi de törendeydi. Zayıf, orta boylu, kıvrır kıvrır saçlarıyla Yunan tanrılarını andıran bu genç herkesin ilgisini çekmeyi başarıyordu. Nigâr'ın da ondan etkilendiği su götürmezdi, ama Muzaffer aldırmamıştı bu duruma. (Alçakgönüllülükle söylediğine göre, sevgiye, aşka ilişkin belirtiler muğlaktı kafasında o zamanlar.) Hem o zamanlar aşkın bu denli zehirli olduğunu da bilmiyordu; diliyordu yalnızca, uyuyunca, kendi başına gezintilere çıktığında; bazen okuduğu kitabı kapayıp dilediği aşk, belli bir ün bile kazandırmıştı ona. Yazdığı şiirleri arkadaşlarına okuyordu: Aşk bir saray gibi görünüyor / sarayda bir ayrılık kılıcı / keskinlikten yoksun şimdilik / Cisimsiz meleğin gölgesi / göğün yarısını kaplayan / yükselmekten ulaşmaktan kork / İnsanın gözü yukarlarda değilse / yalnızca göz kırparabilir gölgeye.

Muzaffer okul dışında bile oyuncağıyla oynayan bir çocuk gibi, hep elindeki kâğıtlarla ilgilenir, bir çift laf edince de sözü dönüp dolaştırıp şiire getirirdi. Sonunda, yavaş yavaş şiire olan ilgisi azalmış, beynine kelepçelediği iç bayılıcı sözcüklerden kurtulmuştu. (Bu sözleri Muzaffer şöyle dile getirmişti: ... beynime kelepçelediğim iç bayılıcı sözcüklerden, o sefil, gayri meşru şairden kurtulmuştum.) Çekmeceleri duygusal aşk şiirleriyle doluyken, Muzaffer, niçin bu aşktan kaçtığını bilmiyordu, çünkü şiiri bıraktığında Nigâr'dan da uzaklaşmıştı.

Belki de onun ilgisini bu yolla çekmeyi deniyordu. Bu bağın çözülemezliği zamanla onu şaşırtmış, bir zamanlar konukmuşçasına davrandığı arzu, artık hissedişten öte bir tutkuya dönüşmüştü. Pervasız bir aşkın meyvesi olan bu tutkunun kaynağı hiç kuşkusuz, kızın siyah gözleriydi. Evet, hiçbir şey bu gözler kadar etkilememişti Muzaffer'i. Fakat kızın da kusurları yok değildi, hani. Kusurluysa niçin güzeldi? Güzelse niçin kusurluydu? Bu sorular kafasını bulandırır da vazgeçemiyordu bir türlü.

Bütün bu kısırdöngülere karşın, Muzaffer gittikçe daha çok düşünmeye başlamıştı Nigâr'ı. Bir an bile, onun hayalinin gözlerinin önünden silinmesine katlanamaz duruma geldiğindeyse, Rahmî'nin hastalanıp hastaneye kaldırıldığını, Nigâr'ınsa onun başından ayrılmadığını öğrendi. Duyguların her zaman dürüst davranmadığını şiir yazarken öğrenmişti. Nigâr'ın gözlerini o şiirlerle tasarlamış, yüceltmiş ve sonunda zaman zaman duyduğu pişmanlığın tahtına oturtmuştu. Bir keresinde kıpır kıpır, masum yüzlü bir kız katılmıştı onlara; gözleri her şeyi aydınlatıp, ulu bir müziğe dönüşüyordu adeta. Ama Muzaffer'in kılı kıpırdamadı, bu dişil tınılar karşısında.

Ertesi gün hastaneye gitmeye hazırlanırken sokaktan hırçın, öfkeli sesler duydu. Perdeyi araladı, baktı, iki kişinin kavgaya ettiğini gördü, sonra bir bıçağın parlaklığını acı bir çığlık

gizledi. Pencereden çekildi, Muzaffer. Kin, ihanet, bencillik ve öfkeden örülü bir ağın içinde odada volta atmaya başladı. Ardından, insan yaşamak istiyorsa, böyle durumlarda soğukkanlı olmalı, diye düşündü, ölümcül bir hastalığa meydan okumak gibi.

Hiçbir neden yokken karamsarlığa kapılabiliyordu Muzaffer. Kâh kayıtsız, kâh hırslı ve bencilce davrandığı da oluyordu. Ah, dünyanın en iradesiz yaratığını biçimlendirmek için çabalıyordu kader. Zavallı kader. Hemen sonra kendini dışarı attı. Bir taksiye binip hastaneye gitti.

O günden sonra, bütün bu düşüncelerden, onu yaşamın kıyısına iten aşktan, insanlardan sıkılmaya başladı. Artık kendini uzak devinimlerin, sayısız entrikaların içinde yitirmiş sanıyordu. Anlattıklarımından çok daha fazla şey yaşamıştı elbette.

Tam bu sıralarda önüne çıkan bir fırsatı değerlendirip tatile çıktı, Muzaffer. Her şeyi, ama her şeyi unutmak istiyordu. Yine de bir şeyler mutluluğunu gölgeliyordu. Gecenin bir saatinde Nigâr'ın telefonla araması da cabası.

"Nasılsın?"

"Telefonumu nasıl buldun?" diye sordu.

"Bunun ne önemi var" dedi Nigâr. "İyi misin?"

"İyiyim. Rahmi nasıl, çıktı mı hastaneden?"

"Çıktı. Ne kadar kalacaksın orada?"

"Bilmiyorum" dedi Muzaffer. "Burası çok güzel. Sanırım uzun bir tatil olacak."

"Çok güzel. Bak, Muzaffer," dedi kız, "hemen telaşlanma, sana söyleyeceklerimi dinle."

"Ne oldu?"

"Dinle" dedi kız. "Lütfen sözümü kesme, olur mu?"

"Peki peki, dinliyorum."

Rahmi hastaneden çıkar çıkmaz kayıplara karışmıştı. Söylentilere göre, gizli bir görevle görevlendirilmiş, ama kim

ya da kimler adına çalıştığını bilen yokmuş. Bu da Nigâr'ı te-
dirgin ediyor, korkutuyordu.

"Benden ne istiyorsun?" diye sordu, Muzaffer.

"Onu en iyi tanıyan sensin" dedi kız. "Ailesiyle görüşü-
yormuşsun, doğru mu?"

Muzaffer derin bir soluk aldı. Sonra, "Bir dakika" deyip
sandalyeyi çekip oturdu. "Kimden öğrendin?"

"Allah aşkına!" dedi kız. "Lütfen, soru sormayı bırakıp
söylediklerime cevap verir misin?"

"Şaşırđım" dedi Muzaffer. "Onu benden iyi tanıdığını
düşünüyordum."

"Ah, şimdi bunun sırası mı, bana yardım edeceğini dü-
şünmüştüm."

"Edeceğim, ama..."

"Ama'sı ne?" diye bağırdı kız.

Telefon kapanmıştı. Muzaffer, Rahmi'nin gizli bir tarikat
üyeyi olduğunu biliyordu, ama bu konuda kendisiyle tek söz-
cük konuşmuş değildi. Ona göre, Rahmi büsbütün talihsizdi,
belki zamanından sonra doğmuş olması da talihsizliklerin en
büyüğüydü. Öyle ki o adam, kendisinin düşünmeye cesaret
edemeyeceği şeyleri düşünüyor, inanılırsa üstün bir insan
topluluğunun yaratılabileceğini, bunun ne irka ne de dine da-
yalı olması gerektiğini, yalnızca insani niteliklere bağlı oldu-
ğunu söylediğini birçok kez duymuştu. Ancak, bu şaşkın ve
zavallı delikanlı bir şeyi, belki de en önemli şeyi unutuyordu:
Ütopyalar dönemi kapanmıştı artık. Bundan böyle düşünülse
de, hatta başarılsa da, ütopyalar kaosun habercisi olmaktan
öteye gidemezdi.

Bir yıl sonra, Nigâr'la Muzaffer evlendi. Ancak henüz ev-
lendikleri yılı doldurmadan evlilikleri çatırdamaya başlamıştı.
İşte, bu sıralarda Rahmi ortaya çıktı yine, daha doğrusu, ondan
haber almışlardı. O gün Muzaffer, odasına kapanıp bir yandan
eline geçen bir kitabı okumaya çalışırken, öte yandan Rahmi'yi

düşünüyordu. Evet, evlilikleri boyunca Rahmi'den hiç söz etmemişlerdi, bu da zamanla kangrene dönüşmüştü. Şimdi, elinde kitap, bir sağa bir sola dönüp dururken, bu adamın yaptıklarını düşünüyor, onun lehine ya da aleyhine olan bütün ayrıntıları gözden geçiriyordu. Duyduklarına inanamıyordu Muzaffer; o tehditkâr sessizliğin içinde ağır, ritmik adımlar kalkıp iniyor, korkunç izleri, savunmasız gençliklerinin.

Söylentiye göre, Rahmi, ıssız bir yerde kendisini arabasına alan bir adamı öldürmüştü. Belki de yorgunluktan bu, nedensiz bir ölüm; aşırı bir hafiflik yaşamın ötesinde. Kurtulmanın bir yolu vardır elbet, kurtulmanın bir yolu-

Bir kapıyı açar gibi, koca ölüm sandukasını açtı, Muzaffer: K. kasabasına gidiyordu Rahmi. Etekleri hışırdıyordu ormanın, törensel bir havayla. Korku cömert, iliklerine işliyor. Açık alanlarda genişliyor gökyüzü. Çingene karmaşası gibi birbirine girmiş öbek öbek bulutlar: hevesli, ferman bekleyen kullar... Yürüyor, yürüyor, yürüyor Rahmi. Kıtalar geçmişçesine yorgun, umutsuzluklar içinde yitmiş. Puslu gözleri sert taşları seçemiyor, tökezliyor, düşüyor. Sonra, işte o mucize gerçekleşiyor, bir uğultu ve bir toz bulutu... İki kolu havada Rahmi'nin, bir uçtan bir uca açılıyor orman, rüzgârlarından.

Ford marka otomobil durmuştu. Sürücü camı indirdi, otuz beş yaşında var yoktu. Çakmak çakmak parlıyordu gözleri. Bir süre kuşkuyla süzdü Rahmi'yi. Sonra, ince, sakin bir sesle, "Nereye?" diye sordu.

"Kasabaya" dedi Rahmi. "K. kasabasına gidiyorum."

(Sözler sakinliğini yitiriyordu yavaş yavaş. Muzaffer, uçarcasına masadan uzaklaşıp koltuğa attı kendini.)

"Atla" dedi adam.

Rahmi, sanki uğursuz bir günden geriye kalanları ileride anımsamak için arkasına bakıp bindi arabaya.

"Yaklaşık otuz kilometre yol," dedi adam, gaza basarken, "belki daha fazla. Taşıt bulamadınız mı?"

“Hayır” diye yanıtladı Rahmi. “Şu dağın arkasındaki köyden geliyorum, taşıt yokmuş.”

“Muş...” dedi adam gülümseyerek. “Buralı değilsiniz herhalde.”

“Değilim” dedi Rahmi. Yorgunluk ona otoriter bir hava vermiş gibiydi.

Yılan gibi kıvrılıyordu yol. Adam sustu. Rahmi’nin konuşmak istemediğini anlamış, kendi gerçeğine dalmıştı: Yıllarca büyük kentlerin adliye koridorlarında çınlayan sesleri, zamanın neden olduğu değişik davaları, bir klasöre sığdırılan ahlaksızlığı özleyeceğini çok sonra anlattı, Rahmi’ye. Öyküsü küçük bir kitap olacak kadar uzundu.

“Kısacası,” dedi, “bu küçük, belki biraz donuk kasabaya atandım. Ama bir yargıç için ne fark eder ki!” Birkaç yüz metre ilerideki dinlenme tesislerini görünce yavaşladı.

“Şu ilerideki –tabelasında dinlenme tesisleri yazan– kulübede nefis bir kebab yemiştim, önceki gelişimde” dedi keyifle. “Ne dersin?..”

Bir an dalıp gitmişti, Rahmi. Dışarı bakıyordu; yolun kıyıları gelincik, katırtırnağı ve çeşit çeşit çiçeklerle süslüydü. Daha yukarılarsa sınırsız çam ormanının korunaklı beşiği.

“Adın ne?” diye sordu adam bu kez.

“Rahmi.”

“Bir şeyler yemek ister misin, Rahmi?”

“Ha, evet.”

Aslına bakılırsa Rahmi, dost canlısı, neşeli, esprili biriydi. Sözüünü esirgemedi, bazen söylediklerinin ne anlama geldiğini düşünmeden konuşur, karşısındakini adeta dumura uğrattı. Ama, kerkenez, kuru, hatta katı biri olup çıkmıştı son zamanlarda. Yemekte hemen hemen hiç konuşmadı. Bir an geldi, yargıç da sustu, çünkü kendisini can kulağıyla dinlemeyen insanlara katlanamazdı.

Tetikte bekliyordu sözcükler yine de, ama ikisi de tıkabasa yemiş, bir ağırlık çökmüştü bedenlerine. Hesabı ödeyip kalktılar.

İşte, ne olmuşsa bundan sonra olmuş. Muzaffer, öykünün bu bölümünü bilmiyordu. Derin vadilerle çevrili on kilometre yolun herhangi bir yerinde 'yargıç' öldürülmüştü. Niçin? Bunu da bilmiyordu Muzaffer. Ama yargıçı Rahmi öldürmüştü. Üstelik yargıç kimliğine bürünüp kasabaya gitme cesaretini göstermişti. Bir yıla yakın bir süre kasabada yargıçlık yapmış ve dolaylarda aramıştı insanlığını ve alçaklığını.

Rahmi o gün, tanıklar önünde acı çekerek kendini cezalandırmıştı. Eski dostu ve can düşmanı Muzaffer'in ona acımasını istiyordu; ömrü boyunca sevdiği kadına, Nigâr'a olanları anlatması umuduyla.

Babam öyküyü bitirince bir bardak su istedi. Üzüntüden boğazı mı kurumuştü, kolayca söylenemez. Şu var ki, kentteki değişikliğin farkına varan tek kişi babamdı sanki. Zaman zaman, gereğince saygı görmemekten yakınıyor, saygısızlıkla değişimi aynı kefeye koyabiliyordu. Annemden yana şikâyet ettiğini hiç duymamıştım, bu da az şey değildi elbette. Fakat babam, Muhabbet ve Marifet Derneği'nin başına geçince ansızın değişmişti. Ustalıkla yaşamak fırsatını kaçırdığı küçük, pırıltılı yaşamını küçümsüyor, daha fazla güce gereksinim duyuyordu. Böylece, felaketler birbiri ardına sökün etti.

Bir lanet çökmüştü avluya, onun o görülmeyen dehlizlerinde özlem, ihanet ve bastırılmayan kıskançlık, hırs. Sınırsızca büyüyorlardı. Işıyan, kusursuz diyebileceğim, miskin miskin mırıldanan hayaller. Evet, hayaller! Bunların olabileceğine inanmak istemiyordum çünkü. Ancak, demir kapılar ardından kapanınca soluk alabiliyor, hiçbir şeye hâkim olamamayı bir lütuf sayıyordum. Oysa, avlu göğe açıktı, onun

kapsayıcılığıyla büyüyordu. Yine de yalnızdı, kimsesiz. Çünkü kardeşim yatılı okuyordu. Ablam evlenmiş, aradığı kocayı bulduğu için duygudan titriyordu, yanılmıyorsam, kocasına 'dağları delen Ferhat' diyordu. Güzel. Hoşuma gidiyordu bu söz. Ailede bu tür sözleri koruyan bir bellek vardı.

Bunlar olduğu sırada kim derdi ki annem, apansız değişiverecekti. İçten, korkusuz ve yapmacıksız olmanın siyah keleşbeği. Fakat zihnin kapısını aralayan kuşku sarmıştı beynini. Derken, bir sabah, derinlerden kopan, ağır bir çığlık duydum. Haksızlığa uğramış birinin öfkesiydi bu çığlık. Belki de görünmez bir ağızdan kopmuştu da ben hâlâ hayal kuruyordum, kim bilebilir! Ah, bu halim, içimdeki bu esrarengiz ses, zamanın gerisinde kalmış bu ilkel duygusallık!

Odamdan çıkıp, babamı annemin yatak odasının önünde –yatak odalarını ayırmışlardı artık– diz çökmüş, ağlarken görünce hayal kırıklığına uğradım. Duygulardan aşırı uzaklığını seviyordum onun. Her zaman güçlü, dirençli, ulu soyundan gelen kasıtlı kahramanlığı taşıyan baba... Dokundum.

"Ne oldu, baba?" dedim.

Kapıyı işaret etti. Bir an sustu sonra. İnsanı bir anda kocaman bir dağ gibi büyütüveren soğukkanlılığını yitirmemiş de pis pis sırtıyor sandım. Ardından kapıyı açtım yavaşça. Annemi beline kadar kıllar içinde uyuyor gördüm. Allahım, bu ne biçim hastalık! Nasıl bir hastalık bu, Allahım!

Uzun uzun düşündüysem de bir anlam veremedim olanlara. Evet, gözlerimin önündeydi annem. Tam bir umutsuzluk içinde yatıyordu, kıpırdamadan. Yanma gidip kıllı ellerini avuçlarıma aldım. Zavallı bacaklarına baktım: Su kadar bıraktılar, ellerinin tersine.

Artık bu öyküyü bitirmeliyim, zamanım daralıyor. Derin, soluksuz bir uyku arzuluyorum. Gözlerim gibi bedenim de körleşti. Gece, celladım olsun.

Şimdi, babamın yazdıklarına dönelim. Şehrazat hikâyelerine nasıl devam ettiyse, babam da anlatılarını öyle sürdürüyordu. Daha önce, babamın Avrupa efsanesini niçin anlattığını, nereye varmak istediğini anlamadığımı söylemişim. Fakat ilerleyen adsız bölümlerde babam, Avrupa efsanesiyle nereye varmak istediğini uzun uzun anlattıktan sonra, öfkeli kalemimi dinlendirmek için bu konudan uzaklaşıp sıradan, basit bir hikâyeye dönüyordu. Aslına bakılacak olursa, babamın kafası iyice karıştı, acılı bir deneyim olan utançtan ve korkunç bir hastalık olan ikiyüzlülükten kurtulmak için konudan konuya atlıyor, kendisiyle yüzleşemiyordu bir türlü. Sonunda da mutlu bir son hazırlamak için çabaladığı Feridun Çelebi'nin öyküsüne geçiyordu.

Feridun Çelebi'nin Öyküsü

Tatlı bir rüyadan uyanan Feridun Çelebi, başucundaki çalar saate dikkatle bakınca saatin beşi çeyrek geçtiğini gördü, tekrar uyumak için yorganı başına çekti. Çok sonra uyandığında, büyük günahıyla birlikte kahvaltı masasına oturduğu önceki günler gibi, genel bir huzursuzluk hissetmiyordu. Profesör Feridun Çelebi'nin bu iyimserliği, bakkala inip ekmek ve süt alırken, Dursun Efendi'nin sigaradan sararmış bıyıklarını burarak kendince ona verdiği müjdeli haberi: "Profesör, gazete sizi yazıyor."

Feridun gazeteyi okurken, gençlikteki kalemni taklit eden yazarın kendisi hakkında hiçbir şey bilmediğini, üstelik yazıda pek çok tarih hatasına düştüğünü, yazının son bölümünde sözcük oyunları ile yaratmak istediği etkiyi de beceriksizliği yüzünden yüzüne gözüne bulaştırdığının farkına

varmıştı. Tuhaf bir keyif almıştı okumaktan, omuzlarındaki ağır bir yükten kurtulmuşçasına hafiflemiş ve kahvaltı masasına oturmuştu.

Aklı hâlâ yazıdaydı, ikide bir masadan kalkıp çalışma odasına gidiyor, belgelerle dolu rafları karıştırıyor, ama yazıyla ilgili belgeleri bulamıyordu. Bu belgeler on üç yıl öncesine aitti. Profesör unvanını aldığı yıl, anımsayabildiği kadarıyla, olay patlak vermişti. Son zamanlarda sık sık geçmişini anımsamakta zorlandığından ayrıntılar gözlerinin önünde canlanmıyordu. Artık eskisine göre azımsanmayacak ölçüde unutkan olmuş, buna karşın duyguları keskinleşmişti.

Bu duygunun verdiği rahatlıkla evden çıkınca nereye gideceğini bilemedi. Kararsızlığın, bilmezliğin aklının bir köşesinde büyüdüğünü hissederken, çaresizlik kadar yalın, doğa kadar acımasız, cehennem kadar karanlık geçirdiği yaşamının her döneminde şöyle esrarengiz bir olayın içinde kaybolmayı düşündüğünü ve rastlantıların insan yaşamındaki önemini anlatıldığı İçsel Dünya adlı kitabında da böyle bir insanı, daha doğrusu kendini anlattığını anımsamış; tam on üç yıl önce yayımlanan İçsel Dünya'nın kahramanına hâlâ özlem duymaktan korkmuştu bir an. Bir zamanlar karısının yanma yaklaştığı zaman duyduğu o güzelim kokuyu, şimdi de geçmişin her ânını, her karesini anımsadıkça duyuyordu. Kaderin, karısını kendisinden koparmasının nedeni bu muydu acaba, diye soruyordu kendi kendine. Her şey kendisine karşı düzenlenmiş bir komploya bürünmüştü adeta. Kendi ülkesinde, kendi kitaplarının arasında, kendi anılarıyla doldurduğu sabahın yine de küstahça gülümsediğini ve kendisinin olmayan yaşamlara özlem duymaktan geri kalmamasını niçin özendirdiğini açıklayamıyordu bir türlü.

Fakat Profesör, dönüşü olmayan bu içsel sancuları bir hastalığa dönüştürmeye niyetli değildi; artık esamesi okunmayan kimi düşüncelerini yeniden gözden geçirmek, geç de olsa,

yeni bir sayfa açmanın onu rahatlatacağını umuyordu. İşte, fırsat ayaklarına kadar gelmişti. Sezgileri onu yanıltmıyorsa, bugün gazetede yayımlanan yazıyı bir işaret olarak görmesinin hiçbir sakıncası yoktu. O kadar çok hayal kuruyordu ki bir gazete bayinin önünden geçerken, 'İşte,' diye düşündü, 'ne yapacağımı görecekler yakında.'

Bu değişim nasıl açıklanabilir? Unutulmakla varlığını sürdürmek arasındaki bu ince çizginin Profesör'ü nereye götüreceğini, hangi serüvenlere sürükleyeceğini kestirmek o kadar güç ki; günler sonra Profesör, iki katlı ahşap evinin üst katında çalışırken yazdıklarının sürekli değiştiğini fark etti. Sandalyesinde geriye kaykıldı, kalemi öfkeyle masaya fırlatırken sandalye yana doğru eğildi ve Profesör kıştı düştü. (Bu küçük ve önemsiz ayrıntıyı yazmamın nedeni, Profesör'ün her defasında bu düşüşü farklı biçimde anımsamasıdır. Her neyse, hoş görülen bir şey, çünkü Profesör, o gece yazıp yazmadığından kuşkuluydu. Ulusal bir gazetenin, yazdıklarıyla alay etmesine öylesine içerlemişti ki.)

Güçlkle kendini dışarı attığında büyük bir acıyla kabullenmişti, kaleminin bir evlat gibi kendisine başkaldırdığını ve yaşlılarıyla aynı şeyleri yazmak istediğini. Ama böyle düşünmekle de sakinleşmemiş, bütün gece kentin sokaklarında dolaşıp durmuştu. Eve dönse yine o kalemle, belki de ona benzeyen, onun tıpkısı onlarca kalemle karşılaşma korkusu Profesör'ü hızla kemiriyordu, tıpkı bir kanser gibi, işi kemirmektir kanserin.

Gün doğar doğmaz bir kıraathaneye oturdu. Başını masaya koyar koymaz da kendinden geçti. Zorluğun en güzel yanı buydu işte, ölümüne tatlı bir uyku, üstelik tahta masada. Ne yazık ki, on-on beş dakika sonra yeni müşteriler içeri girince kahveci, Profesör'ü uyandırdı. Ancak uyandırdığına pişman olmuştu; Profesör yan masadaki adamları işaret ederek hay-

kırıyordu: “Hayır, hayır!.. Kalemimi alamazsınız, o benim, babamın bir armağanıdır o kalem, anlıyor musunuz? Lütfen, kalemimi geri verin, ne olur, yalvarıyorum size...” Sonra, ağlamaya başladı. Yan masadakilerin şaşkınlıkları kahkahaya dönüşmüş, sonra dudaklarında donuvermişti. Birbirine yaslanmış üç masanın çevresinde ferah ferah oturan adamların kendisine tuhaf tuhaf baktığını fark eden Profesör ansızın utancından kıpkırmızı kesildi, ne diyeceğini bilemedi, bağırmasının bilinci dışında olduğunu anlatsa inanmayacaklarını bildiği için kalktı, tuhaf bakışlar altında yürümesi kolay değildi kuşkusuz, o kadar telaşlanmıştı ki bir masaya, duvara ya da sandalyeye çarpacağından korkuyordu. Neyse ki sağ salim çıktı kiraathaneden. Kurtulmuştu. Evinin yolunu tuttuğunda, artık kitaplardan başka hiçbir şeyi sevmeyen, zayıf, saçları ağarmış, bir nehir gibi akışkan ve güzel yılların eski sahibi bu adam, kendini o denli çaresiz hissediyordu ki zihninde kendinin tam tersini temsil eden sureti yaratmak için şimdi, bu sokakta kaybolmayı arzuluyordu.

Profesör Feridun Çelebi –yiğidi öldürelim ama hakkını verelim– vicdanını yatıştırmak için kendi varlığından türettiği bir varlığın gerçeklikle, en azından inandığı gerçeklikle bir ilişkinin olmadığını biliyordu. İnsan ruhunun bilinmezliğinin çok ötesine taşıyordu bu hayali. Ama gerçek şu ki, bu isimsiz varlık onun tek kurtuluşuydu; üzüntüsünü yok ediyor, mutluluğunu sağlıyor ve onu bir nebze de olsa, ötekilerden ayırıyordu, bu da kötü şey değildi. Fakat bu ikinci Profesör’ün neler yapacağından korktuğu gibi, henüz keşfedilmemiş yönleri olduğundan da korkuyordu. Onu büsbütün özgür bıraksa kendi kendini yok edeceğinden kuşkuluyor; öte yandan kontrol edici kurallar koysa o da kanatlarına taş bağlayabilirdi. Umutsuzluk içindeki donuk gözlerle yere bakıyordu Profesör, bu muhteşem varlığı yarattığına öyle pişmandı ki.

Profesör bunları düşünedursun, çenebaz köşe yazarı onun hakkında yazdıklarını dizi halinde sürdürüyordu. Gün geçtikçe sertleşiyor, hırçınlaşıyor, Profesör'ün bir kalp ağrısı gibi ülkenin başına bela olduğunu söyleyecek kadar pervasızlaşıyordu. Tam anlamıyla asil bir işçilikle seçtiği sözcükler, her nedense, biçimsizlikten dökülüyordu, bu da Profesör'ü cesaretlendiriyordu. İkinci Feridun Çelebi'yi kamçılmasına yetiyordu.

İçsel Dünya kitabındaki düşünceleri eleştiren ve Profesör'ün sırf aykırı olmak pahasına bu kitabı yazdığına inanmış görünen köşe yazarı, sonunda dayanamamış, gecenin bir saatinde telefonla Feridun Çelebi'yi aramıştı.

Profesör telefonu açıp kısa bir konuşmadan sonra karşıdaki sesin kim olduğunu anlayınca, içinde gizlediği ikinci Feridun Çelebi'nin esrarlı dünyasına girdi. Ama bunu yapmak için bütün gücünü kullanması gerekmişti. Sanki yalancı ama kendi kuralları içinde çekiciliği olan bu savaştan galip çıkacağına kesinlikle inanıyordu. Kafasındaki sözcük dalgalarıydı, uçsuz bucaksız karanlık sularda ışılan. Her zaman kızgın, miskin miskin başkalarını okşamaktan yorulmuş, bazen çok yeni ama tanıdık olmaktan uzak.

Köşe yazarı çok geçmeden, yazı dizisinin amacını, ana fikrini ve kimi zaman niçin sert ve kırıcı olduğunu kısa kısa tümcelerle, anlaşılır biçimde anlattı.

"Anlıyorum" dedi Feridun Çelebi. "Ama bunca yıl neredeydiniz?"

"Yazarken pek fazla heyecanlandığımı söyleyemeyeceğim."

"Nerelerdeydiniz?" diye yineledi Profesör.

"Diyelim ki, kitabınızı yeni fark ettim" dedi ses. "Bu o kadar da önemli değil. Fakat kurduğunuz sistemin anlamını kavramak için anlattığınız hikâyeyi defalarca okudum ve beni harekete geçiren bu."

“Mantıklı,” dedi Profesör soğukkanlılıkla, “ama hangi sistemden söz ettiğinizi anlamadım.”

“Anımsayacaksınız, Sayın Profesör,” dedi köşe yazarı, “kitabınızdaki Bay F. –ki Bay sözcüğünün edebiyatımızda pek kullanılmadığını ikimiz de biliyoruz– Bay F.’nin Anadolu’nun tam ortasında yeni bir din yaratmaya kalkışmasını tek sözcükle özetleyecek olursak, bu bile yeni bir sistemin ipucu olabilir.”

“Saçmalık” dedi Profesör gülerek.

“Pekâlâ,” dedi yazar, “bakın, kitabınızdan bir paragraf okuyacağım. Bay F.’nin karısının neler söylediğine bakalım: Deniyor ki, ben hiç doğurmayacağım. Oysa yanılıyorlar, zaman kocamın duyarlılığını köreltip hafızasını bulandıracak, aşkımızın ilk günlerindeki gibi ideallerimiz yeşerecek ve günlerce durup dinlenmeden sevişeceğiz ve geçmişe dair bir kuşkunun gölgesi gerçekliği örttüğü gün hamile kalacağım ben; oğlum büyüüp babasının arzularını gerçekleştirmeye çalışacak.”

“Sistem bunun neresinde?” diye sordu Profesör.

“Bütün kitabı telefonda okuyamam” dedi köşe yazarı.

“Okumanızı isteyen yok zaten.”

Köşe yazarı, kitaptaki simgeleri tek tek incelediğinde ortaya akla zarar senaryoların çıktığını ve Profesör’ün bunu bile isteye, tasarlayarak gerçekleştirdiğini ama daha da kötüsü, A’nın kasabanın en güzel kızına âşık olup, babasıyla bu konuda uzun uzun tartıştığı bölümlerde toplumsal kuralların alt üst edildiğini, Z.’nin güzelliğinin ahlaksızlıkla, A’nın sakat ve çirkinliğininse ahlaklı olmakla özdeşleştirilmesinin çok tehlikeli bir yaklaşım olduğunu ve yeniyetme yazarların bile bu tür hatalara düşmediğini söyleyince, Profesör iyice çileden çıktı.

“Özgün bir düşünce değil ama doğru” dedi. “Anlattığınız bölümde cömertlik yapmış yazar, inkâr etmek mümkün değil.” Bu ses ikinci Feridun Çelebi’nin sesiydi.

Yazar şaşkın bir ses tonuyla kekeledi:

"Ef-en-dim."

"Bataklık," dedi Profesör, "bataklık."

"Evet," dedi yazar, "sonunda gerçeği kabul etmeniz sevindirici."

Bazen kendi söylediklerine kendi de şaşıyordu Profesör; çarpıcı bir görecelikle bütün sözleri nasıl da doğruydü! Sivri dilli bir adamın ölü dudaklarından burguyla alıyor, kaybolmuş gibi, en derin anlamlarını bulup çıkarıyordu bu sözcüklerin.

"Başkalarının sevişmesine sabırla katlanmasını öğrenmelisin" dedi ve köşe yazarının yüz ifadesini görmeyi o kadar çok istedi ki ekledi keyifle: "Benim böyle saçmalıklarla uğraşacak zamanım yok."

"Dinle," dedi köşe yazarı telaşla, "belki de boşuna nefes tüketiyoruz. Şaşırtıcı olan şu ki, birbirimize çok benziyoruz Profesör. Hikâyemi anlatmama gerek yok. Sanırım olup biteni anımsayabilirsin. Mesele tümüyle ikimizle ilgili. Yıllarca bu ânı bekledim, Feridun Çelebi. Ne olduğunu merak etmeyecek misin?"

"Ne olmuş?"

Profesör hayal etmeye çalıştı, esip gürleyen, sonra da yumuşayan bu sesin sahibini. Gerçi neyi kastettiğini anlamamıştı, ama kendi kendisiyle boğuşması, usanınca da kim bilir tarihin hangi karanlığını eşip mutsuz günlerinden birini gün ışığına çıkarması ve şimdi, hem kendisiyle hem de İçsel Dünya'daki kahramanlarıyla hesaplaşmaya kalkışması hayran olunası bir hayal gücüydü.

"On üç yıl geçti aradan" dedi ses. "Uyuyamadığını, uyuyamayınca da kendini okumaya ve yazmaya adadığını, aklında yapaylıktan eser olmayanlara özgü o sakın ve saf ses tonuyla söylemiştin. Bunun yalan olduğunu ikimiz de biliyoruz.

O günlerde kafanda tasarladığın ama hayata geçiremediğin şeyleri şimdi romanlarında görüyorum açıkça. İstemedi içine düştüğüm bu yalancı dünyanın anlaşılması çok zor, ama başardım. Söyler misin şimdi: Geçmiş bu kadar deşmenin nedeni ne?”

“Hangi geçmiş?”

“Romadaki F.’nin ve oğlu A.’nın geçmişi. Üreme ve denge sorunu. Çok dikkatsiz olduğunun farkında mısın, Profesör? İki yüz on ikinci sayfada yalnızca bir kez ağzından kaçırıyorsun bunu. Orada A.’nın kendinden söz edişini tarihi olaylarla karşılaştırarak anlatmaya çalışman gözden kaçmıyor. Profesör olduğun tarihle, A.’nm doğum tarihi aynı. Yeni boyanmış, önde üç, yanlarda ikişer penceresi olan bahçeli evde duygusal karmaşa içinde geçen tartışmanız da on üç yıl öncesini çağrıştırıyor.”

“Evet...”

“F.’nin söylemek isteyip de söyleyemediği bir şeyler var. Sanki gücü yetmiyor ve ardından ağladığını öğreniyoruz. Neden ağlıyor, söyler misiniz?”

“Anımsamıyorum” dedi Profesör.

“Ben söyleyeyim o zaman: Oğluna vermek istediği bir sır var. Sıradan bir sır. İcini acıtan, onu sersemleten, hatta içinde katılaşmış kalmasından korktuğu. Bunu da mı anımsamıyorsun?”

“Hayır” dedi Profesör.

“Hakkın var” dedi köşe yazarı. “Bir kartal yavrusu gibi kehribar rengi gözlerini açmış, dünyayı anlamaya çalışan A.’nm o sırrı taşıyamayacağına inanıyordun çünkü.”

“Neymiş bu sır?” dedi Profesör, alaycı bir sesle.

Köşe yazarından ses çıkmadı bir süre. Sonra, “Güzel bir günah,” dedi, “güzel günahları kabul etmek kolaydır, ama söylemek zor.”

“Fazla hayal kuruyorsun” dedi Profesör.

“Haklısın. Yıllar önce elime tutuşturduğun sayfaları okurken ben de senin hakkında böyle düşünmüştüm. Yanılmamışım. Hayallerinin kitaplarda da olsa gerçekleşmesine sevindim doğrusu, ama senin yerinde olmak istemezdim. Yıllar öncesinin Feridun Çelebi’si yeniden canlanıp Doğu’yu Doğu yapan sırlar âlemine dalması da övgüye değer. İçsel Dünya’daki manevi yolun rastlantı sonucu on üç yıl öncesinden başlaması ve çıkış yolunu yitirip adeta önündeki haritanın içinde hapsolan F.’nin kâbusa dönen yaşamı ve birden belleğini yitirip her şeyi yeniden kurmaya, yaşamaya, hayal etmeye başlaması ve bunun için Batı’nın görkemli dünyasına yaptığı yolculuk ve orada bir Labyrinthos’a girişiyle başlayan serüven; nasıl da yaratıcı bir hayal gücü!

Fakat zavallı F., Labyrinthos’ta (Labyrinthos, mitolojide, sonsuz ve girift dehlizlerden oluşan bir yapının adıdır. Bununla bir kez daha anlaşılıyor ki, babamın mitolojiye özel bir ilgisi varmış.) öğrendiği kimi sözcüklerin eski ama daha canlı olduklarını görünce, Türkiye’ye dönüşte oğluna anlatacağı hikâyeleri düşünmeye başladı. Labyrinthos’un, kederli bir ruh taşıyan küçük bir odasında –mekânın ve eşyanın ruhu olduğuna inanıyordu– F., kayıp zamanın izindeydi. Bir koltuğa oturmuştu. Oda tıpatıp, on üç yıl önce baştan aşağı değiştirdiği odasına benziyordu. Sınırları genişliyordu sanki, taşıdığı derin ruhun bütün eşyanın üstündeki egemenliği gözle görülür kadar açık olması F.’yi öylesine korkuttu ki, belleğinin derinliklerinden o ânı andıran sahneleri çıkarıyordu.

Bir zamanlar, tarihi tam olarak anımsamıyordu, okuldan eve dönerken yeni yeni keşfetmeye başladığı kenti dolaşmak için yolu uzatıp yüz yüze bakan, sırtları birbirine dönük onlarca binayla belli belirsiz bir duygu birlikteliği yaşarken hayallere dalar, böylece kent gitgide büyür, genişlerdi. Mimar dayısıyla, felsefeci teyzesi konuşurlarken söz ettikleri ruhların

binalarda nasıl gizlendiklerini, nerede olduklarını merak ettiği yıllar. Teyzesinin sık sık kocasının başka kadınlarla düşüp kalktığını, düşüp kalktığı kadınları hayal ederken kendini onların yerine koyduğunu ve kendini duyularına terk ettiğini anlatırken gözyaşlarına engel olamamasını çok sonra düşünüp, ona çılgın bir sevgi duymuştu. Çünkü böyle zamanlarda ortalama bir topluluğun üstündeki etkisini ve büyüsunü kullanırdı. ‘Teyzemin gerçek yüzü’ dediği o yüzü topluluk görmüyordu elbette. Sonra, teyzesi bir radyoda konuşurken denizin altında bir kayıp kenti keşfetmişçesine heyecanlandığı ve fazla ağır olduklarından dibe çöken sözcükleri birer birer bulup çıkararak inşa edeceği felsefenin bu başkentini Doğu’ya özgü o ‘içsel bakış’ açısıyla kurardı. ‘İnsan aklının ermediği (şükür ki ermiyor) şaşırtıcı dipsiz karanlıklar, felaketlerle yakından ilişkiliydi.’ Belki de teyzesinin en sık kullandığı tümceydi bu. Bunun iki nedeni olabilirdi F’ye göre. Bunlardan biri, içinde çırpındığımız buyruklar bütününe oranla daha büyük olan gizli kişisel buyrukların oluşturduğu gedik. Zamanla değişen bu buyruklar F’yi Labyrinthos’a kadar getirmiş, orada kendi geçmişiyile, özgür iradesiyle baş başa bırakmıştı. Fakat buradan çıkıp ülkesine döndüğünde oğlu A.’ya anlatacak hikâyeler bulmakta güçlük çekeceğini şimdiden seziyordu.

Çok değil, on üç yıl önce deliksiz bir uykudan uyanırken, rüyasında gördüğü gençliğinin kenti de tıpkı Labyrinthos’a benziyordu: Her şey şapşal şapşal bakıyordu birbirine; şapşallıktan hayatı görünmez biçimiyle yaşayan yüzlerce, binlerce insan kadehlerini keyifle tokuştururken, F., kimseye aldırmandan kaçıyor, topraktan yükselen lanetten. Kaçtıkça da kat kat yükselen binaların, derine kaçmış gözlerinden yaş değil hırs akan insanların, körlerin, topalların, salgın hastalıkların, rüzgâr kanatlı kuşların, börtü böceğin de peşine takıldıklarını dönüp bakmadan, seslerini duymadan, hayret verici sezgiyle anladığından hızını kesmiyordu hiç.”

“Peki ne arıyordu, Labyrinthos’ta F.? Niçin Türkiye’ye döndükten sonra anlatacak hikâyeleri olmayacak?”

“Bunlarla ne anlatmak istiyorsun?” diye sordu Profesör.

“Dinle,” dedi köşe yazarı, “anlatacaklarım daha bitmedi.”

“Nereye varmak istiyorsun?” diye bağırdı Profesör.

“Gördüğüm manzara” dedi köşe yazarı...

Profesör daha fazla dayanamayacağını anlamıştı, telefonu kapattı. Yıllar önce tasarlayıp da şimdi hayata geçirdiği şeyler neydi acaba? Bir türlü anımsayamıyordu. Köşe yazarıyla arasındaki o gizli, söylenmemiş, tortulanıp şimdi gün yüzüne çıkmış şeyi de anımsamıyordu. Hatta, İçsel Dünya’yı bile doğru dürüst çıkaramıyordu, kafası öyle karışıktı ki, bir uyurgezer şaşmazlığıyla kalktı, şapkasını başına geçirip dışarı çıktı.

Hava güzeldi; tuhaf, kederli bir ciddiyet dalgası gibi saçlarını havalandıran hafif bir rüzgârın akışına bırakmıştı kendini. Herkesin yalan dolanla, yararsız hareketlerle zaman tükettiği bu kentte hiçbir şey tam olarak netleşmiyordu kafasında, puslu bir gelecek, karanlık bir geçmiş ve adeta ikisi arasında kilitlenmiş, şimdi. Nerede yanıldığını, geçmişine nerede ihanet ettiğini bilmiyordu. Köşe yazarının dediği gibi, güzel günahlar mıydı bu derin üzüntüsünün nedeni?

Sık sık kaldırım değiştirerek Cumhuriyet Caddesi’nin sonuna varınca artık nereye gideceğine karar vermişti. Aylar önce bu eve geldiğinde duyduğu tiksintiyi gizleyememiş, beş dakika kalabilmişti ancak. Şimdi içeri girip şapkasını çıkardı: gürültüler, ayak sesleri, kapanan kapılar. Birbirine yaslanmış, birbirinden uzak eşya orada değil de kafasının içindeydi sanki. Tek vücut olmuşlar, susuyorlar... Çevresine dikkatle baktı. Hiçbir eşyayı tanıyamadı; çocukluk ve gençlik anılarının sindiği eşya başı sonu olmayan tuhaf yaratıklara dönüşmüştü. Tersliklerle yüklü tüm bu eşya kafasının içinden akıp gidene dek kıpırdamamıştı yerinden.

Doğru değil bu. Aslında Profesör başka yerdeydi, başka biriydi acı çeken. Eşyanın arasında gezinip geçmişini anımsamaya çalışan başka biri. İşte bu acıklı ve yararlı düşünce Profesör'ü bedensel acılardan kurtarıyordu. Sapaşğlam ayaktaydı, titremiyor, ağlamıyor, gülümsüyordu hatta.

Oldukça uzun zaman aldı kendine gelmesi. Asıl ilginç olan bu süre içinde her şeyden büsbütün kopacağına, her şeyin parçası olmuştu Profesör. Birbirinden tümüyle farklı, birbirinden rahatlıkla ayırt ettiği onca parçasına karşın bir bütündü yine de. Nedensiz parçalanmıştı, belki de böyle düşünmesi nedensizdi, buraya gelişi, buradan çıkıp gitmesi, buradaki varlığı... Sonra, duruldu her şey ve Profesör usulca oturdu koltuğa.

Gözlerini devirip kötü kötü baktı eşyaya. Burada eski koltuklar, sandalyeler, çürümüş halılar vardı, kararmış dolaplar, çekmeceler, sararmış kâğıtlar, sehpalara, elişi örtüler, eski fotoğraflar vardı ve her şeyin üstünde tortulaşmış zaman ve zamanın belleği, bellekte saklanmış düşünceler, hayaller, ihanetler, acımasızlık, sevgi, aşk, lanet illetler, masallar, gülümsemeler, kemirilmiş yüzler, köklerinden filizlenmiş taze bedenler, açılmamış gözler, dişsiz derin karanlıklar, ütopyalar, sandıklar, yalanlar, cinler, ruhlar ve bütün bunları içine alan boşluk ve boşluğun yüzünde benliğine bürünmüş Profesör... Kadir kıymet bilen, halden anlayan Profesör nar gibi kızarmıştı. Hayatın bu acınası taklidinin ve sessizliğin bu tuhaf aurasının diriltici gücü şaşırtıcıydı.

* * *

Ancak babamın bu bitmemiş, ne olduğu henüz belirsiz yazılarını bizden gizlemesi neden? Aklım almıyordu. Her yaşam gibi yarım kalmış, sessiz, zavallı hikâyelerden kuşkulananmam için bir neden yoktu. Bunu bir hakaret olarak algılamıştım;

onun ilkeleri, o can sıkıcı yasakları bütün avluyu kaplamıştı adeta.

Avlu çeşitli yüzlerle biçimlenirdi. Alacakaranlığın gizli sıvısı, karanlığın dikkatli ve hareketli özü yavaş yavaş çekilirken boşalırdı avlu. Dünyayı ikiye bölen, burası ve ötesi diye can havliyle haykırıp duran seslerin bitimsiz canlılığı gözlerimin önünde dans ederken, ben avlunun kısır bir yaşlılığa nasıl dayandığına şaşıyordum.

Zaman geçmişti. Kucağıma düşen sakallarımın küllüğü gördüğüm çakıl taşlarının geri geri gidip parçalanıp çoğaldıklarını gördükçe, bana hep tuhaf gelen şaşkın anıların, kaybolmuş zamanından adeta daha yeni, taze, dokunulmamış, bakir gözlerle baktıklarını hayal ediyor, sonra bütün umudumu sanki içimden kopacak doğa olayına bağlıyordum. Tabii avlu yürüyordu, sonsuz bir çabayla sınırsız gücünü kanıtlamak için dikkat kesiliyordu. Başım döndüğünde gözlerimi kaçıırıyordum ondan, kendimi bir parça koyveriyor, buna karşın korkumun büyümesine karşı bir şey yapamıyordum.

Ama şimdi ben bu yüzün karanlık noktalarına dalıp oradan babamı ve annemin kılıç gibi parlayıveren bakışlarını bulmaya çalışıyorum. Buradan avluyu izlemem, zamanın karanlık dehlizlerine inmemin asıl nedeni bu. Bir hırsız gibi süzülüyordum oraya, bedensiz. En çok da kutsal günlerin ağır havası asılı olurdu avluda, renkli mumların yıllar öncesinden incelikle sızan kokusu, perşembe akşamlarının alacakaranlığında annemin kokusuna karışırdı. Bir şeyler bekliyordum, bir dönüş, bir gidiş, herkesin çevresinde birleştiği herhangi bir şey... Fena, henüz kurtulamamış gözlerim kendi tozlu bakışlarında karanlığa bir kez daha... Varlığımın sınırlarını ancak böylelikle aşıyordum belki.

Tek başıma sokağa çıkmadığım ilk aylarda yeni yaşama hâkim olmanın bir sınamasıydı. Belli bir şeyler belleyip ne-

rede olduğumu unutmuyordum böylece. Tıpkı çeşitli inançları simgeleyen mezarlar, anıtlar, ziyaretler gibi... Ancak beni engellemek için karanlığını önüme serpen körlüğün varlığını ve yokluğunu bu yolla somutlaştırabiliyorum. Avlu yoktu kafamda o zamanlar. Şaşkın bir divane gibi taş bankı arıyordum. Ta ki bir gün yitirilen o masalsılığı anımsaymcaya kadar.

Gölgenin avluyu ikiye böldüğü, kuşların cıvıltısının soluk altın rengine dönüştüğü akşamüstlerinde hilesiz bir anlamsızlıkla otururdum avluda. Yukarıda yaprakların yeşilini görmesem de gözlerimi kaldırıp bakardım, bu beni çok heyecanlandırırdı, elimdeki baston bilmem hangi peygamberin esasına özenirdi o zaman. Damarlarım ateşlenir, bastonu hızla yere vururdum ve tuhaf bir biçimde kendimi aşardım, dayanılmaz bir erkek, bilge, karanlığın fatihi misali içimin benden kopup gittiğini sanacak kadar geçerdim kendimden. Allah'a güvenle başlamıştı ilk bu devinimler, ateşlenmeler, Don Juan'lık. Sessizce, yumuşakça, incitmeden tanımadığım bir dünyaya doğru yol alıyordum, umarsız. Ne de olsa beden yalnızca bir bahanedir, toprak da öyle. İster istemez körlüğü de ekliyordum buna. Yarattığım bu yapay cennete rüzgâr gerekiyordu bir tek.

Rüzgârın şiddetine dayanamamıştı bedenim. Oysa rüzgârı kesen o denli çok şey vardı ki. Yere düşmüştüm. Annemin hafif adımlarının defalarca çiğnediği avlunun mumluğuna. Evet, oraya mumluk adını vermiştim yıllar önce, yine bir perşembe akşamı. Sonra bastonuma dayanıp doğruldum ve mumluğun ortasına oturdum.

Bilemiyorum, belki avluyu buradan izlemiştim hep. Gece, o baş döndürücü karanlıklarda Ay'ı en iyi buradan görürdük. Neden yüksek, büyük pencerelerden değil de buradan?

Babamın nasıl geriye döndüğünü gördüm. Sıradan bir sabahtı sanırım, tıpkı oyun oynayan çocuklar gibi yorgunluktan bitkin bir halde soluk soluğa girmişti avluya. Girer

girmez taş bankın cesedinin bulunduğu yere bakmıştı ilk. Sanki orada gerçekten de annemin dediği gibi bir günahkâr oturuyordu. Anımsayacaksınız, annem demişti ki: “Büyük-baban bir günahkârdı.” Daha iyi görebilmek için elimi gözlerime siper etmişim, sabahın o tatlı ve keskin ışığı gözlerimi alıyordu. Babam artık gözlük camının arkasından bakıyordu, bakışlarının neyle dolu olduğunu göremiyordum bu yüzden.

O ayaktaydı, oysa ben rüzgârın şiddetine dayanamayıp yıkıldığım yerde oturuyordum. Hadi, kalk, dedim kendime.

“Otur baba, yorgunsun.”

Başımı kaldırıp baktım, oğlum penceredeydi, ama bu sözü onun mu, avlunun mu söylediğini çıkaramadım.

Vefa

Hiçbir pişmanlık duymadım bunları anlatırken. Sanki sözcüklerden yapılmış o avluyu ne zaman ansam, avlunun hayallerimi büyüten, derinleştiren gücünü görürüm ki, büyük acılardan geriye kalan büyük anlardır bunlar. Avluya bir taş bank yaptırmanın zamanıdır. İnsan borçlu gitmemeli toprağa.

Konak

Ruhlarımıza sızmasına izin verdiğimiz törensel korkularla baş başa. Eksiksizdi sözcükler, yarattıkları her yaşamın ölümünü taşıyorlardı içlerinde, yinelenen ama yüzleri hep başka zamanlara dönük. Hiç istemezdim içimden yükselen bir geçmiş zaman ıĸlıđını, belki bu yüzden, bir tuzağı andıran sözlerine kulak kesilirdim babamın. "Ne düşündüğünü söyle bana," derdi, "açıkyüreklilikle." Kuşkunun zehirli iğnesine karşı korumasız hissederdim kendimi. Anlattıklarında hiç değişmeyen bir şey vardı, söylerdim. Ansızın yüzünün kanı çekilirdi, ama ben gençtim o zamanlar, kansız bir yüzün sönen ateşin külüne benzediğini bilmeyecek kadar genç. Nasıl da dururdu zaman düğümlemişçesine, karanlık gülümsemesinin içine çekerdi beni, bir düşteymişim de onu fark etmemi isterdi sanki.

Tek gözlü ölüleri anımsıyorum, bitmeyen bekleyişlerini konaklardaki günahkârların... Kendimi tuvalet bahanesiyle dışarı atardım öykülerdeki kederin çekilmez olduğu anlarda. Babam aldırılmazdı; akıl almaz, belki abartılı bir merakla gözlerimdeki ifadeye dikerdi gözlerini. Ve korkardım, sıradaki öykünün eğlendirici olmasını dilerdim içimden; İsa Peygamber'in ölüleri dirilten, Hz. Süleyman'ın bütün kâinatın dillerini bildiğini anlatan öykülerden biri olsun istedim

sözgelimi. Ama babam en kötüsünü sona bırakırdı, o âna dek anlattıklarına rahmet okutacak denli dehşet saçan bir öyküyü.

“Belki de haklıydın,” derdi, “anlattıklarım da değişmeyen bir şeyin olduğunu söylerken; ama hep öyle değil midir, her şeyin bir tekrar olmadığını kim söyleyebilir.”

Odanın küf kokan havası yalancı bir sözgöçünün varlığını kanıtlarcasına soluklarımızı keserdi; bir kutsama ıslaklığını taşıyan bu kokunun babama neleri anımsattığını iyi bilirdim elbette, bildiğimi sanırdım; havada uçuşan sözcüklerin peşine takılan alıcı bir aygıt gibi sözlerle kurduğum iletişimin kuytusunda varlığımı dönüştürene dek sürdürürdüm bunu. Bir yaprak olurum sözgelimi, yaprağın üstünde gezinen bir tırtıl, tırtıldan oluşmuş bir kelebek...

Korkunç bir öykü bu, zaman kadar renksiz, beyaz, boş bir kâğıt kadar sessiz. Bu sözler, yaşlı bir kaplumbağanın boyuna benzeyen yüzünü beyaz badanalı, boş duvara dönen babama ait.

Düstursuz Konak'tı öykünün adı, bir laneti çağrıştıran, tekin olmayan.

Sanırım bunu hiç duymamıştım.

Kolayca düştüğüm yanılgılardan biri de babamın anlattığı öykülere inanmamamdı. Büyükbabasından kalan sandıkta Karun'un hazinelerini aratmayacak ölçüde değerli bir şeyin olduğunu söylediğinde de aynı yanılgıyla yadırgamıştım onu. Tek söz çıkmamıştı ağızdan, ama gülümseyerek öyle bir bakmıştı ki, aramızda aşılma bir uçurumun olduğu kuşkusuna kapılmıştım. Yıllarca sürmüş uzaklığın, kopukluğun görüntüsü bütünüyle bu bakıştaydı desem yeridir.

“Dinlemek ister misin?”

Bakıyor ve bekliyordum, sessiz. Avuçlarımda balsıra tadında yer damlacıkları, dilimde ekşimsi bir tatlılık.

“Büyükbabam bana değişen bunca şeye karşın gözlerin

büyük bir anlaşma içinde olduklarını söylemişti bir zaman. Ömrünün sonbaharıydı sanırım; bunu anımsadığımda ister istemez o eski hikâyenin tuhaflığı çekiyor beni.

Ölmek üzere olan bir dilin son temsilcisinin hikâyesidir bu. Adam büyük bir keder içinde çifte ölümü beklemektedir. Odadan odaya dolanıp durur bir esrime içinde; zayıf, biçimsiz bedenini yutmaya hazır ölümün ayak sesleri.

Sen de duyuyor musun?

Karısıyla konuştukları ortak dille değil, anadiliyle sorar. Adamın beklediği ilk tepkiyi vermez kadın, yüzünde ciddi ve sabırlı bir ifade. Sesler eski püskü eşyaların üstünden geçer, kırık bir sandalyenin, tozlu, unutulmuş hissi uyandıran ahşap masanın, direngen bir bakıştan umut beklercesine soğuk, anlaşılmaz sözcüklerin aurası her yanı kaplar o an.

Her şey uzun uzadıya yaşanır, gereksiz sayılabilecek, ke-sintisiz, dehşetli sahneler bizi yanıtacak belki. Büyükbabamı yanıltıkları gibi. Ama hiçbir şey bu hikâyeyi sevmeme engel değil, en azından bu gizemli, tuhaf ve anlaşılmaz anlatma isteğimin bir anlamı oldukça.

Sen de duyuyor musun? Bu söz bir suç ortaklığına çağır-maktadır kadını, orada öylece durmuş, kapıya dikilmiş gözle-rine bakar kocasının, çok sevdiği bir kireçtaşı gibidir adamın yüzü. Bu nedenle acır ona. Kendini onun ruhuna saplanmış olarak düşler; adam kendi dilinde bir şeyler mırıldanır, ama kadın yalnızca 'gerçeklik' ve 'bozmak' sözcüklerini anlar.

Asıl hikâye şimdi başlıyor.

Kolayca tahmin edilebileceği gibi, yalnızca adam değil kadın da gri bir gerçekliğin içinde umarsızdır. Kocasının yıllar sonra kendi dilinde söylediği sözlere bir anlam veremese de yolunda gitmeyen bir şeylerin ortalığa huzursuz mırıltılar saçtığı açıktır. Gözlerini bir an kapayıp açtıktan sonra, hâlâ bu evde, bu adamla niçin yaşadığını açıklayamaz, güç geçen yılların yitik dehlizlerinde bir yabancı gibi unutulmuşluğu-

nun acısıyla olduğu yerde çivilenip derinliklere kulak verir, bir ses bekler gibi görünse de aslında içindeki seslerin tümünü adamın ruhunun derinliklerine fısıldadığını bilir. Adam durmadan konuşur bu arada, odayı dolduran sözcük öbekleri kadının donmuş gözlerinde parlar ve kadın kendinden geçip baygın düşer.

Buraya göçmezden önce, komşuyduk, dedi büyükbabam. Sessiz ve hüzünlü bir görüntünün altında hâlâ eski görkemini koruyan boş bir konak vardı kasabanın epey dışında. Kadın o konağa taşınmıştı. Evimiz konağı kuşbakışı görürdü, bana öyle gelirdi ki, ormanlık bir alanın içinde yükselen bu görkemli bina hüzünden yapılmaydı; çünkü her güzellik yerini o hüzünlü yalnızlığa terk etmiş gibiydi. Yalnızca hüznün kendisi kendi güzelliğini sunuyordu kuşbakışıma. Gecelerim ve gündüzlerim asla birbirine benzemezdi; yalnız bırakılmış bir kadının ruhsuz bedenini bu görkemli hüznün neresine yerleştireceğimi bilemezken, başka bir gecede özlemin avuntusuna sığınmış kocasının, hangi dilde olursa olsun, hangi büyük tümcelerle anlatmaya çalışırsa çalışsın asla istediğine kavuşamayacağını düşünür, ardından da büyük bir pişkinlikle yadsırdım, usa aykırılıklarından.

Kadına yardım etmemi engelleyen bir şeyler vardı içimde. Gecenin ilerleyen saatlerinde konak büsbütün görünmez olurdu; cılız ışığın, kendisi kadar cılız bir el tarafından söndürüldüğünü düşlerken, o kadına âşık olduğumu anlamıştım artık. Sırların annelere söylendiğini ve annelerin sır küpü olduğunu duymuştum bir yerlerden. Daha sonra bu umutsuz düşüncelerden sıyrılıp yaşadığım ânın gerçekliğine döndüğümde, annemin söyledikleri, kadının narin bedeniyle birlikte konağın uzak görüntüsünde yitip gitmişti. Artık geceler hep karanlıktı, yalnızca gündüzleri görebiliyordum konağı. Doymak bilmez merakım günbegün daha da fazla huzursuz ediyordu beni. Kendi gizlerimin köklerini o karanlık, yaşam

belirtisi olmayan konakta aramamın ne denli gülünç ve zavallıca olduğunu düşünmeme karşın, oraya gitmeye karar vermem, başta annem, herkesi rahatsız etmişti. Neredeyse mekânsız, insansız, biçimsiz hikâyeler art arda beynime kazınmaya çalışılıyordu; hemen hemen bütün aile aynı kanıydı bu konuda.

Yeni koşullar içinde yüreğim, yaşamın sonsuzluğunu imleyen bu yaratığa karşı sevgiyle dolup taşıyordu; sonra kararlığın gecikmez kabuğu çöküyordu üstüme. Umutlara aralanmış sabahlarda, kasabanın en yüksek yerine çıkıp hüznün kara bir duman gibi yükseldiği konağı izlerdim, sanki bilinmeyen bir dille konuşan kocanın insanın içine işleyen umarsızlığı varoluşuyla ilintiliymiş de bunu ilk keşfeden benmişim gibi, büyük bir hayranlıkla kendiliğinden gelip geçmişe akan düşüncelere bırakırdım kendimi.

Sonra, uzun, uykusuz gecelerim babamın anlattıklarıyla hafifler, gözlerim yanuncaya dek dinlerdim onu. Hissettiğim yitim çoktan aşkınlığını koruyamaz olmuş, kendi soylu yalanlarının kurduğu yere dönmüştü bile. Zaman ölçüsüz bir hoyratlıkla ezip geçmişti her şeyi.”

Belleğimin bağı çözülmüştü sanki.

“E, bir şey söylemeyecek misin?”

Ne söyleyebilirdim ki!

Kapağı yavaşça açmıştı o zaman.

Kocaman işlemeli bir sandıktı, bütün kâinatın yasalarını içinde gizleyen.

Mihrisina

Bahardı. Havanın hafif soluğundan yayılan kokuların mevsimi. Babaannemin bir bahar sabahı öldüğünü anımsamıştım o gün. Yıllarca karanlığın tabutunu taşıyan yaşlı kadını, baharın keskin kokusuyla çoşan, unutan o sefil tabutu. Açık renk, çiçekli entarilerinin gün yüzüne çıkarılma zamanının geldiğini yineleyip dururdu ilk günlerden; yerinde durmazdı, baharla birlikte canlanır, yeniden doğardı. Karanlığın yurduydu gözleri; bu karanlıktan bana bakardı da, pırıl pırıl belleği büyük bir sevgi akıttırdı huysuz, huzursuz genç yüreğime.

Çıt der ölüm,

Çıt.

Doğaya dönük dikkatli bir yoğunlaşmayla adeta kuş olup seyrüsefere çıkmıştım; bir süzgeçten süzölmüş gibiydi kent, zevkten ölmek ister gibi berrak...

Ne şaşılası şeydi keyifsizliğim. Sonra, kimbilir ne kadar dolaşmıştım sokaklarda. Bilmesem de olur hani, anlatmaya gelmez böyle anlar, anlatılamaz belki, ama size tuhaf, tuhaf olduğu kadar da ürpertici bir öykü anlatacağım.

Nemli yaz gecelerinin fısıltıya dönüştürdüğü içtenlikli seslerini seviyordum bu kentin, sokaklara taşan mırıltılarını, sonra tuhaf bir halde kin kusan, kanlı bıçaklı dövüşlerini, ta-

rih içinde alışkanlığıyla dolaşan sıra dışı sözcüklerini ve dilere destan ölüm ve aşk öykülerini... Bu ne sessizlik Tanrım! Bu ne sessizlik! İyi sessizlik ölüm gerektirir, oysa bu kent hâlâ genç ve güçlü. Öylece kalakalmıştım bir sokağın başında. Yığınla uğultu kulaklarımda, keyifli biri umursamadan algılayabilir bunları, ama ben bir buyruğu yerine getirircesine kilitlenip kalmıştım içimde. Birden yanı başımda bir ses duyup irkildim, boğuk, yorgun bir ses:

"Talihsiz evladım," dedi, "sen de mi sokakları arşınıyorsun, yapacak bir işin yok mu?"

"Babaannemin mezarını ziyarete gidiyorum," dedim.

"Mezarlık bu tarafta değil," dedi.

Ola ki, o arada bir ses daha girsin aramıza, ikimiz de dönüp aynı yöne bakmıştık.

"Bir kadın sesi duydum," dedim.

"Zavallı çocuğum! Sokakları niçin arşınladığın belli oluyor."

"Git işine," dedim, "sen nereden biliyorsun sokakları arşınladığımı."

Yalnızca sezdiğini söyledi.

"Öyle olsun," dedim, "benden ne istiyorsun o halde?"

"Ben," dedi, "o mezarlığa gitmeyeli on yıl oldu."

"Bana ne bundan, nasıl istersen öyle yaparsın. Rahat bırak beni."

"Ben," dedi, "babaanneni tanırdım, anlatacaklarımı dinleyeceğini umarım."

Sustu.

Şimdi düşünüyorum da, o baharın ilk günlerinde babaannem dalıp dalıp giderdi, ellerini koynunda gizlemesi cidden yersizdi hani, çünkü dirençli duruşundan eser kalmıyordu. O zamanlar ilginç bir öykü kulaktan kulağa yayılıyordu, arkası gelmez eklemelerle büyüyüp çekilmez bir duruma geldiği

günlerde, babaannem gözyaşlarına engel olamamıştı; Allah bilir öyküye değil kendisine ağlıyordu, onu hiç böylesine kararlılığıyla çatışır görmemiştim çünkü. Hava nasıl, diye sorardı. Ona özgü bir şeydi bu, odanın güneş görmeyen köşesinde otururdu hep, adeta mekanik bir duruşla ışıktan rahatsız oluyormuşçasına artık, bu bahar onun baharı değilmiş gibi. Neyse ki bu ruh durumundan zaman zaman çıkmayı başarıyordu, ruhundaki sıkıntı her neydiyse, bir süreliğine yitip gidiyordu; ancak, ninem öyküden fazlasıyla etkilenmişti, sanki kendisi yaşamıştı da asla bağışlayamıyordu yaptıklarını. Gerçi felaketi seziyordum, ama ninemin ölümle flört ettiği aklıma gelmemişti. Sınırsız yorumlamalara açık bir azapla didişip durduğu gözümün önünde. Çünkü, belki ömründe yapmadığı şeyleri yapmaya başlamıştı, köpeğimiz Boncuk kendini o kırışık, lekeli ellerin okşamalarına bırakırdı, ninem de tanımsız bir sevgiyle saatlerce severdi Boncuk'u. Hiç kuşkusuz, günbegün artıyordu yalnızlığı, içine dönüyordu ve ancak o zaman nur yüzündeki sabrı görebiliyordum, karşılığa muhtaç olmayan sevgisini.

Ölümünden bir gün önce öyküden söz etmişti. Böyle bir günde duygularıma hâkim olmam düşünülemez elbette, hastaydı ninem, oyuk oyuk gözleri sulanıyordu ikide bir, ama anlatmasını beceriyordu, o pes sesiyle her tümceyi öyle bir ağırbaşlılıkla anlatmıştı ki, kendimi bütünüyle öyküye vermiştim. Şu var ki, merakla beklediğim öykünün sonunu değiştirip değiştirmeyeceğini kestiremiyordum, işin can alıcı noktası buydu işte...

Onun acısına sahip çıkıyordum, ellerini avuçlarıma alıp sevecenlikle gözlerine bakıyordum ve biliyordum ki, ninem, ona nasıl baktığımı hissediyordu. Yaşamaya ait bir şeyleri onunla paylaşmam, olanaklar elverdiğince güç bela öyküye dahil olmaya çalışmam endişelerini yatıştırıyordu biraz. Bunun nedenini açıklamam olanaksız elbette, ölümün yaklaş-

makta olduğunu sezdiğini biliyordum gerçi; son kez yokluyordu hayatı, bilinci tamamen yerinde.

Şimdi öyküye gelelim. Ninemin değiştire değiştire anlattığı bu öykü uzun bir zaman dilimini kapsıyor. Gerçi biz hiç değer vermezdik zamana. Bu kadar basit mi, tam tersine, ninemin zamandan artık tat almaması şaşılacak şey değildi; zaman da, ninemin omzundaki o ağır yükü, hepi topu kısacık bir an olmuş koca yaşamı paylaşıyordu. İşte bu yüzden, hem bu denli değerli, hem sözü edilmeye değer. Yine de vakit nakitti ninem için, bilinci yerindeyken gizli kalan her şeyi ortaya çıkarmak, çiğnemek, hatta değersizleştirmek istiyordu.

“Ah yavrum, karanlığın içindeyim, ama her şeyi öylesine açık, ıslıl ıslıl görüyorum ki, yaşlı bir terzinin iğnenin deliğini hiç iskalamamasına benziyor bu.”

Ansızın içindeki her şeyin kırıldığını sanmıştım. Acı, sözlerle yükselmiş, ağırlaşmıştı. Arkamda annem oturuyordu, kulak kesilmişti, yumuşacık yüzüklü eliyle omzuma dokunarak, yeter artık, rahat bırak babaanneni, demişti.

Evet, öykünün sonunu nasıl anlatacağımı bilmiyorum bu yüzden, asıl sorun bu değil yalnız, şimdi kim inanacak anlatıklarına, kaçımızın başına anlatacağım olaya benzer şeyler gelir? En katı, zamansız ve gaddar ölümleri pek çok kez görmüştü ninem kuşkusuz; dişsiz, içe dönüktü ağzı, soluğunun ölüm koktuğunu anımsıyorum.

Ninemin ağzından anlatmalıyım öyküyü. Çünkü onu mutlu eder bu. Çünkü o sesi ancak böyle hissedebilirdim, çünkü tam da ölümlerle burun burunayken saçlarını taramamı istemişti benden, sonra nedense aynaya bakmayı. Sanki içinden doğaya benzer bir yenilenme kopuyordu; annem hoşgörüsüyle bakmış, bu olayı anlatacak sözcük yokmuş gibi, gözleriyle beni sarsmıştı galiba. Umutsuz, ağır bir sözcük içimde yer etmiş, sonra bu sözcük ninemin tel tel ak saçlarında uçmuş, derken, ninemin saçlarının rengi değişmişti birden, öyle

siyahtı ki saçları, dokunmaktan ürkmüştüm. Bir-iki yutkunmuş ve dönüp annemin sulanmış gözlerine yalvarırcasına bakmıştım. İşte o an annem, saçların darmadağınık, demişti bana.

Bir hayli zaman geçmişti demek.

“Meğer bu eşsiz ömrüm ne çok çoğalmış, dal budak salmış, sanki tek sözden türeyip bir dağ misali uzaklığıyla büyülemiş beni,” dedi ninem. “Sonra elbette, bir çırpıda tükenecek, biliyorum. Bana bakan gözlere ferimi vereceğim günler yakın ve bir sırşah gibi yüzümde yer etmiş sözlerin karanlığında sonsuz bir yolculuğa çıkacağım. Çok şey bilmediğimi belki o zaman anlarım.

Bilmem hatırlar mısınız, bu hikâyeyi daha önce de anlatmıştım sana. İyi kalpli kadını tanıyor olman gerek, çünkü her defasında şaşkınlığını gizleyememiş, ‘Burada mı?’ demiştin, ‘Burada mı yaşıyor bu kadın, nine?’ Neden bilmiyorum, belki zamandan, belki zamansızlıkla oynayan şu çıyan, şu mendebur sözlerimin beni de, yani ruhumu da kendilerine benzetmek istediklerinden olmalı, hikâyenin pek çok değiştiğinin farkındayım.”

O bunları söyleyince benim onu dinleyişim yüceldi gözümde. Öylesine inandırıcıydı ki çocuksuluğu, onu oyalayacak bir hikâyeye uydurduğumu sanmış ve ona ezberlettiğimi düşünmeye başlamıştım ki...

“Anlatacaklarımı iyi dinle,” dedi, “inanmayacaksın, ama hikâyede adı geçen ikinci kadın da benim.”

Bu durumda tek umudum gerçeklikten çıkmış benlikler düşlemektir. Nasıl ama? Bunu bilmiyordum, bilmemenin verdiği o cesaretle, “Bir insan nasıl iki kişi olabilir ki?” dedim saflıkla.

“Anlatayım,” dedi, “sıkılmazsan.”

“Sıkılmam,” dedim.

Kederle gülümsedi; o büyük, dalga dalga yayılan, ama bir ayın ciddiyeti taşıyan gülümsemesi, zayıflayıp küçülen bedeninden esen bir rüzgârdı sanki. Kullanılmış bir zamanın kusursuzluğu besbelli onu da heyecanlandırmıştı.

“Bizimle aynı mahallede otururdu Ali,” dedi, “yarı akıllı bir adamdı. Öyle derlerdi, ama konuşmalarına bakıldığında o zekiliğinin neden kaynaklandığını anlamak güçtü. Bir gün, akşama doğru korkunç bir haber yayıldı mahalleye. Ayaklarımızın altındaki yeryüzü kayıp gidiyordu adeta, ama böyle anlarda her şeyin biraz daha önem kazandığını ve şatafatlı bir korkunun havada asılı kaldığını anlıyorduk. Ben on sekizindeydim. Henüz olgunlaşmamış, verimsiz hayatımın delici bakışlarını doğrudan bu olaya çevirmiş ve Mihrisina’nın orada, yani ölümün onu avuçlarına aldığı o yerde ne işi olabileceğini düşünüyordum. Yaprak ve çiçeklerle örtülmüş tabutu o yeri öylesine andırıyordu ki!..

Yarım akıllı Ali’nin kızıydı Mihrisina. Adam ağlıyor, ellerini ovuşturuyordu ve ben, yeryüzünün bir kat daha büyüdüğünü, iki parçaya ayrıldığını sanıyordum, Ali için. Sonra, Ali tabutun üstünden çektiği bir gülü bana uzattı; ölülerin sıra sıra uyandığı, mermer taşların üstündeki yazılara dönüşükleri bir andı, göğüslerin iç çekişlerle inip kalktığı... Ne diyeceğimi bilemedim tabii, aldım gülü.

Haftalar geçmiş, acım dinmişti, ama gülün o tuhaf etkisi hâlâ capcanlıydı, aynaya her baktığımda Mihrisina’nın yansısını görüyordum. Hiçbir şey gördüklerime inancımı sarsamazdı, evet, hayatın böyle kolları vardı ve ben, o gün aynada Mihrisina’nın kalp atışlarını duydum. Dizlerimin üstünde çöktüm yere.

Mihrisina, dedim, Mihrisina!.. Nasıl olur da kimse senin aşkından söz etmez.

Gerçi bu sözler öyle fısıltıyla çıkmıştı ki ağzımdan, beklenmedik bir gerçeklik kendini gösterene kadar yığılıp kalmışım yerde.”

Birkaç sözcükle ömrünü ikiye bölerdi ninem. Eşsiz belleği, ki bu şaşkınlık uyandıracak bir durumdu, tanımadığım, bilmediğim bir zamanla örülmüştü sanki, kendi içinde kendini tüketen bu zaman, düş âlemiyle harmanlaşmış gerçekliğiyle bile milim şaşmazdı düzeneğinden. O zaman işte, ayakları yerden kesilmezdi sözcüklerin, ama ninemin sahip olduğu gizler her şeyi altüst ederdi çoğun. Sustuğu anlardı bunlar, sözleri dışlayan ömrümün en huzurlu anları, dediği.

“Sonra,” dedim nineme.

“Sonra,” dedi, “on sekiz yaşımı çoktan gerilerde bırakmıştım; dedenle nişanlıydık ve gözlerimizin önünde tarifsiz güzellikler uçuyordu, ama hatırlamanın o zalim pençesi yok mu, engel olamıyordum bir türlü. Mezar taşlarındaki o uğultuyu duyuyordum sık sık, o gül, o yüzler, o ayna... Sen, diyordu Mihrisina, sen şu bedenle bir kuğuya benziyorsun meleğim, kıskanıyorum seni!

İnanmayacaksın ama...”

“Hep aynı şeyi söylüyorsun nine.”

“Öyle de, inanmadığını seziyorum çocuğum. Neyse... Garip korkularla besleniyordum. Sanki Mihrisina’yla sokakta karşılaşacakmışız, sanki o eski günlerdeki gibi sarılıp koklaşacakmışız korkusu besliyordu beni. İşte bunlarla boğuştuğum günlerden bir gün, Mihrisinaların oturduğu sokaktan geçiyordum; Mihrisinalarm değil Ali’nin, çünkü şehirden epay uzak bir eve taşınmıştı Ali. Hangi gücün beni oraya sürüklediğini bilmiyordum, bu yüzden bilmediğim bir şeyin ağırlığı gökyüzüne yükselsin, daha da grileşsin gökyüzü ve rahat, dingin bir kafayla burada, bu dolambaçlı yollarda sonu

gelmez bir yitirmişlik içinde Mihrisina'yı arayayım istiyordum. Aradım da. Gecenin bir yarısında gözlerimi açtığımda karanlık bir odadaydım.

Kimse yok mu, diye bağırdım, kimse yok mu burada?

Ses veren olmadı, ama karanlığı dalgalandıran parıltıyı gördüm bir an.

Mihrisina, sen misin, dedim; Mihrisina, beni niçin karanlıkta bırakıyorsun?

Ah, karanlıkta her şey nasıl da birbirine benziyor: Duvarlar, kapılar, güneş mi, fener mi olduğu anlaşılamayan uzak bir ışıltı... Öyleyse, dedim, ben koca bir hayal kurmuşum farkında olmadan.

Yok kızım, yok, hayal falan değil bu, benim, baban, Ali. Sen!.. dedim.

Evet, benim, ben, Mihrisinam, güzel kızım benim.

Karanlık dediğim belki de hayal ettiğim sonsuzluğun başlangıcıydı ve ben, uydurduğum ama kendiliğinden gerçeğe dönüşen sözlerle bu bilinmezliği parçalamaya mı çalışıyordum; bir belirip bir kaybolan o ışık, beni Mihrisina sanaan o zavallı adamın garip sesi, ayaklarımın altında kaygan, girintili çıkıntılı bir dağ... Bin parçaya bölünmüş bir âlemin kıyısında hıçkıra hıçkıra ağlarken, omuzlarım sarsılırken ayaklarımın altından bir şeylerin kaydığını hissediyor, sonra kapı deliğinde dönen anahtar sesini duyar duymaz öyle bir heyecanla fırlıyordum ki yerimden... Ama ne kapının açıldığını hissedebiliyor, ne de bir adım ilerlediğimden emin olabiliyordum. O kadar ki, gözlerimin önünde garip şekiller belirliyor, dev boyutlarıyla beni sessiz sedasız geçiriyorlardı bir karanlıktan öbürüne.

Mihrisina, dedi adam. Bu kez daha yakınımdaydı, belki odanın bir köşesinden beni izliyordu da ben onu göremiyordum nedense.

Burası neresi, dedim. Beni niçin karanlıkta bırakıyorsun?

Uğultuyla bana doğru hızla yaklaştı ışık; o zaman gördüm ki ayaklarımın altındaki kaygan dağ, felaketin, intikamın doğurduğu bir dağdı.

Yaşıyorlar mı, dedim ağlayarak.

Hayır, dedi, onlar da seninle birlikte öldüler.

Ben Mihrisina değilim, dedim.

Sus, dedi, bundan sonra olacakları düşün sadece.

Burası neresi, dedim yalvarırcasına, sesimiz niçin bu kadar yankılanıyor?

Yılan Dağı, dedi gülerek."

Anladım ki, ninem öyküyü bütünüyle değiştirerek anlatıyordu bu kez. Daha önce de Yılan Dağı vardı var olmasına ama Ali'nin o dağa gittiği görülmemişti. Demem o ki, ninem öykünün sonunu hiçbir zaman doğru olarak anlatmadı; utanç verici bir olayın izlerini silmek istercesine hiç bilmediği bir âlemin kapısını aralamış ve bir daha geri dönememişti büyük olasılıkla. Çünkü her dinlediğimde öykü hakkındaki bilgisizliğim daha da kesinleşiyordu.

O kadar çok şey öğreniyordum ki oysa!

Ninem günbegün eriyen bedeninin tüm isteklerine gem vururken, bu anımsamanın daha doğrusu bu günahkâr anımsamanın çarkları arasında dönüp durur, benim de onu keyifle ve korkuyla dinlememi arzu ederdi. Bir dil gibi zamansızlığa ya da bütün zamanlara nüfuz eden bu günah nedimli değişirse değişsin, ninem hep ruhunun bedenleşmiş haliyle konuşur, elleri öyle bir incelikle hareket ederdi ki, her günahın arkasında başka bir günah, her sözün arkasında başka bir söz, her öyküyü gizleyen başka bir öykü olduğunu hissettirir ve bu haliyle kuşkulu bir güzellik yaratırdı.

Sıradanlığı aşan, renkli düşleriyle sınır tanımazlığını dile getiren ninem!.. Ah, o soylu, ışığı kendi doğal zarafetiyle yansıtan soluksuz ruh!..

“Böyle bir dağ var mı, sahiden?”

“Var,” dedi ninem, “bu dağda olmadık şeyler olmuş vaktiyle. Türlü türlü büyüler, akla hayale sığmayacak ölümler, şatafatlı düğünler... Bütün bunları nereden mi biliyorum. Elbette, tabiatın kadir kıymet bilirliğinden.

Yılan Dağı deyince Ali, bir an kendimi vaktiyle yaşananların içinde sandım, ama çabucak toparlandım. Gördüm ki, Ali'nin elinde ucu kanlı bir hançer ışıltıyor, fenere tutmuş, sağa sola çeviriyor.

Bu yılanları sen mi öldürdün, dedim.

Hayrete düşmüş gibi: Hangi yılanları, diye sordu.

Şunlar, dedim, ayaklarımın altındaki dağı göstererek.

Sen, dedi, kendi kendini öldürdün, değil mi kızım? Söyle. Bu kokuşmuş dünyadan çekip gitmek için bunu yaptığını söyle.

İşte tam o anda göğsümün sağ tarafında bir sıcaklık hissettim, sonra acıyla kıvrılıp yığıldım yılanların üstüne.”

Hep bir yanıyla ölüydü ninem. Ben sanırdım ki, odadaki her nesneyi ninem o ölü yanıyla hisseder ve harf harf dolanıp bir sözcük olur, sonra tuhaf bir azapla ustaca gizler kendini. Böylece her harfin bir kanadı olur, ki ninemin dünyayı sırtında taşıdığını söylemem abartı olmaz; belki de bu öyküleri bulmak için güçlü kanatlara gereksinimi vardı.

Pek çok şeyi yanıtız bırakıp gitti ninem. Öyleyse, ben ne arıyordum bu sokaklarda?

“Peki,” dedim adama, “nedir bana anlatmak istediğin?”

“Tamam, anlaştık,” dedi heyecanla, “oturabileceğim bir yere gidelim.”

“Olur.”

“Benim eve gidelim, bir sokak ötede oturuyorum.”

Ölüm suretinde görünen, uçsuz bucaksız bir hayal içinde

yitmiş olan ben, nasıl hayır diyebilirdim ki. Yavaşça, ağırlığını öne vererek yürüyor, lekeli gözleriyle arada bir çevresini süzüyordu. Her adımını başka bir sessizliğe gömüyordu beni; oysa dört yanımız beton duvarlardan taşan gürültülü yaşamlarla çevriliydi, kahkahalarla, kavgalarla, küfürlerle, sürgit keyifli anlarla...

"Yanıyorsun," dedi adam, "dört yanımız yalnızlıklarla çevrili."

Şaşırıp kaldım ve dilim döndüğünce, "Efendim..." diye bildim yalnızca.

Acıklı bir maskeyi andıran yüzünü buruşturdu. Yüreğimi kuşku ve korkuyla dolduran ilk belirtiydi bu. Deneyimlerim bana sakınlı olmamı öğütüyordu, ama ben, tuhaf bir büyünlükten çekiciliğine kapılmış gibi adamın peşi sıra sürükleniyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, ne yaptığımı bilmiyordum; öylesine tuhaf bir durumdaydım ki, bir ölüyle tanışmaya gidiyordum da bu hem heyecanlandırıyordu beni, hem korkudan ürperiyordum sanki.

"Bunu nasıl yaptın?" dedim.

"Neyi?" dedi anlamazlıktan gelerek.

"Düşündüklerimi..." dedim, "düşündüklerimi nasıl okudun?"

"Bir şeyi okuduğum yok, sen yüksek sesle düşünüydün."

Bunu beklemiyordum, bu sesin altında aşağılayıcı bir alay sezdim. Umutsuz bir öfkeyle baktım adama, onun bana baktığı gibi, bir maskenin ardına gizlenerek. Derken, birkaç adım ötedeki apartmanı göstererek,

"Burası," dedi, "anlatacaklarımı dinlemeyi göze alırmusun?"

Dilinden değil de tarihöncesinden çıkıyorlarmışçasına küf kokan sözcükler... bir an tereddüt ettim içeri girip girmekte.

Birdenbire, her şeyin tersine işlemekte olduğunu sandım, sonra, başımın bedenimden yavaşça ayrıldığını ve hızla adamın başsız bedenine yerleştiğini gördüm... her şey o denli gerçektir ki,

“Başım,” dedim bağırarak, “başımı ver alçak...”

Gerisini anımsamıyorum. Kendime geldiğimde evin bir tarafında birisi: “Ne oldu bu çocuğa,” diye gülüyordu. Bir kadın sesiydi bu. Gizliden gizliye çevremi süzdüm, ama kimseyi göremedim; sessizlik bütün evi ele geçirmiş, ruhumda öyle tuhaf bir sefalet yoğunlaşmıştı ki, bunun baskısı altında kendimi bir an önce dışarı atmak istedim.

Kısacası, yalnızca bir kez emin oldum ömrümdede: Varlığımın kendi sınırlarını aştığına.

“Bak delikanlı, anlattıklarım burada kalacak, söz mü?”

Yemin gibi benimsediği bu sözü birkaç kez yineledi. Ne ki benim zavallı varlığım bu yükü ömür boyu taşıyacak güçte değildi! Açıksözlülüğün zamanla beni üzeceğini bildiğimden suskun, bir süre boş boş baktım adama.

“Önemi yok,” dedi sonra.

Dedim ki: Kendi yaşamından yitene özler insan, kendi ruhundan aşındırılanı... Kendi bedenini özleyen ruhlar gibi. Boş bir çuval gibidir bir beden, beyaz bir bez içinde son derece cüretkâr...

Bunları söyledikten sonra gözlerimin önünde yapaylıktan bıkmış onca nesnenin çığlıklarını duydum, masanın, sandalyenin, koltukların, duvarların, fotoğrafların... Yapaylıktan kokuşmuş bu eşyaların acıyla kıvrandıklarını görür görmez, tuhaf bir oyun oynadığımızı anladım sanki.

“Hadi,” dedim, “anlatmayacak mısınız?”

“Anlatacağım,” dedi, “yalnız söylediklerinden bir şey anladım.”

Onu tepeden tırnağa süzdüm, bir dudağım yerde bir dudağım gökte; yine de ne demek istediğimi ben bile tam

olarak anlamış değildim doğrusu, ama ne olursa olsun ona karşı kuyruğu dik tutmaya çalışıyordum; her şeyin sahiciliği yitmiş ve ben amaçsız, boş bir dünyada deli bir rüzgâr gibi esiyordum.

İşte bütün bu saçmalıklardan sonra durup, yüzümdeki ifadeyi çözmeye çalışırcasına uzunca bir süre beni izledi, sonra, kanımı donduran dehşet verici sözü söyleyiverdi birden:

“Yılanları öldürmekle eline bir şey geçmez.”

“Mihrisina!..” diye bağırdım birkaç kez. Öyle bağırmışım ki, tuzla buz olmuştu pencere camları, ama hırçın değildi sesim, masum denebilir belki. Sonra, adam omuzlarımdan tutup sarstı beni. “Kaç yaşma geldin,” dedi öfkeyle, “onu geri getiremezsin.”

İşte o an babaanne olmuş bir Mihrisina belirdi dışarıda ve mutlu oldum ben. “Başına cam parçaları saplanmış,” dedi adam.

“İnan Çetin’in öykülerinde anlatılanlar, öykülerin kişileri, kişiler arasındaki ilişkiler değerli bir halıyı dokurcasına gelişip ayrıntılarda öyle dünyalar yaratıyorlar ki, bu yapı son zamanlarda az rastladığımız zenginlikte bir okuma etkinliği yaratıyor. Ne ki bu öyküler bununla yetinmeyip ayrıntılardan hayata ilişkin bütüncül ve özgün düşünceler üretiyor.”
(Semih Gümüş)

“Ben okuduğum metinleri, beni düş kurmaya zorladığı kadar severim; belki zaten okurluk dediğimiz de budur.
(...) Bu noktada İnan Çetin’in İçimizdeki Şato, Avlu gibi öykülerinin dikkatle incelenmesi gerektiği açıktır.”
(Faruk Duman)

Hissediyordum geleceğini. Kekelemeye başladığım andan itibaren hazırlamalıydım kendimi. Dünyanın sonu değildi ya! Ne var ki söylediğim kadar kolay olmuyor; dilsizliğin o hüznü yokuşundan bırakmak kendini.

